

# YÖN

HAFTALIK GAZETE

BU SAYIDA

TÜRKIYEDE  
MÜLKİYET  
MESELESİ

Yazan:  
Prof. Cahit TANYOL



# HARP YOK



# TÜSTAV





# OKUYUCULUĞUNDAN YÖNE

## Dünya sorunları ve biz

Feza çağına girilmiş buluyoruz. Bu çağ, aydınların çağıdır. Tekniğin, yani usun (akıl) üstün olduğu çağdır. İnsan, ilk bakışta dünyanın gün günden mutlu ve olumlu sonuğuna hızla koştuğunu sanıyor. Ve daima ha bugün, ha yarın feza çağına o geniş, o rahat düzeninden topluca ve insan olarak faydalanacağımızı düşünüyoruz. Dünya kardeşi olarak hepimiz, o sonsuz mutluluk, eşitlik, özgürlük havalelerinde yaşıyoruz. Günleri şadıyla ruza. Bu gerçeği, üstelik, dünyanın en yetkili ağızları da söylüyor. Bu tulu tutur yakınlıkta gösteriyorlar.

Okumuş bir kişi ve çok değil, yalnız günlük gazete teleri izleyen bir kişi olarak, acaba insan bu dek iyimser düşünebilir mi? Eğer düşüncemize, okuduğumuzu anlamayan bir sadıdır ancak.

Dünya, hiç de gösterilmek istendiği gibi, tospem be değildir. Bunu böyle göstermeye çalıştığımız, düpe düpe çıkarıcı ve yalancı olduklarını kabullenmemiz gerek. Dünya, teknik bir iki gösteriyle feza çağında, ama düşün ve özgürlük yönünden bir ortaçağ havasındadır. Hele ekonomik durum bakımından dünya: Gelişmiş, az gelişmiş ve hiç gelişmemiş (ilkeğaçta yaşayanlar) diye kendi kendine bölünmüş. Siyasal yönden ise, halen sömürge, manda devletler var. Bu sömürgeci kimin? Özgürlüğün şampiyonluğunu yapan devletlerin.

Bugün iki büyük devlet, az gelişmiş veya hiç gelişmemiş devletlere yardım ediyorlarsa, aralarında olan üstünlük yarışındadır. Bu yarışın kurbanları, özellikle geri kalmış toplumlardır. Oysa, bu iki devlet, kendi gerçeklerini bile görmekten yoksunlar. Kimi, ne zaman da dek aldatılabiliyor? Örneğin: A. B. D. Ortaçağ değil, bir ilkeğaçta kalan ırkçıya topraklarında on gel olamazlar. Tüm suçlu siyah olmasından doğan insan; dövülür, ezilir, insan hakları çiğnenir, herlik bu mudur?

Rusya'ya gelince: Özgürlük diye bahseden Macarlıkçilerine tanklarla yürüdüğü günler hiç unutulur mu? Özgürlüğün beğeni Fransa, daha dünedecek Cezaevi'ni kısıp kavunuyor muydu? Sağduyuların karşısına da ne tehlikeler geçirdi? Ya o çıkan Hitler, Faşist Mussolini? Almanya'yı, İtalya'yı nerelece dek sürüklediler? Hayır hayır, bunlar hiçbir zaman unutulacak gibi değil. O korkunç büyük savaşlar bile, bu düşünceci kükürden söküp götürmemiştir. Her an yeni büyük savaş korkuları nün içindeyiz. O halde, ya pacağımız tek şey var: Bu düşünceci akıllarına, çikare, aldattıma, ezme oyunlarına karşı uyanık bulunmak. Yanık ve kuvvetli olmak.

Neyin, ne olduğunu, nere den geldiğini bilmek. Bilmek ve direnmek. Ama kim den olursa olsun, nereden gelirse gelsin, ister dışarı dan, ister içeriden gelen ve insan gerçeğine aykırı savranırlara karşı koymak.

Toplumla duyurmak, onu uyarmak, onu direnmeye çağırmak; aydın olarak,

yurttaş olarak herkesin görevidir. Hitler, Almanları delice bir savaşa sürükler ken, ona karşı koymasını bilmeliydik. Uyarmalıydık Alman ulusunu. Uyarmalıydık dünya yurttaşlarını. Geçen savaştan yalnız Hitler değil, herkes sorumludur. En büyük sorumluluk, elbet te o günün uluslarının yetmenlerindedir. Hitler, Mussolini sağduygusuz ve korkusuz ve açığa ya parken, hiç kimse, hiçbir yazar, hiçbir düşüncü: «Durs demedi. Sustular. Sustular da ne oldu? Susmak onun doğruluğunu tapmak değil midir? Sustular da ne oldu? Savaşın dışında mı kaldılar? Sorun susuluktan mı kurtuldu? Elbette ki hayır.

Şimdi dünya karşısında memleketimizi inceliyalım: Az gelişmiş bir memleket miyiz? Evet. Uluşa sıkıntı da, çıkmazda mıyız? Hele ekonomik çıkmazlar gelip boğazımıza dayanmıştır. En kestirme bir çıkar yol aramak mıyız? Evet. Bir devrim yaptık bu uğurda, yarın kalmış bir devrim. Şimdi ne yapıyoruz? Susuyoruz? Susuyoruz. Kimimiz eski, statik düzeni yaşıyor mayı çalışıyoruz. Eski düzenin kalmışları da bera ber sürükliyerek saçığı düzenbazlar korkusuzca bağırıyor, saldıyor, uluşa bizi zi uçuruma sürükliyorlar. Birtakım siyasal oyunlarla düzeni altüst ediyorlar. Ve Atatürkçü gençliğin inadına bir af fırlatıyor. Galibi yetlerini kutuyorlar. Yeni başarılarına doğru yürümek istiyorlar.

Gençlik, Atatürk gençliği, şimdiki suçlu gibi gösteriliyor ve politikacıların açık veya gizli sövgülerine diline dolandı. İlimli, halledi gerçeği görmek istemiyorlar, kendilerini getiren kuvvete karşı çalışıyorlar. Gözünü nereye varacağından farkında bile görünmüyorlar. Oysa bu gerçekleri görmek memek mantığı bile aykırı. Hey! nereye gidiyoruz, niye yerimizde sayıyor ve geriye gidiyoruz? İlerici gençlik diye ilkeğaçta kalmış korkunç bir savaşa hazırlanıyoruz. Atatürk, vatani politikacılara değil, gençliğe emanet etti. Tarihin bile tapamadığı seçicilere, parlamenterlere, alanlarda cirit atma fırsatı nasil verilir? Demokrasinin adı altında neler oluyor? Soruyoruz: Nereye götürüyorsunuz bizi? Kimse de, sabır ve dayanma gücü kalmadı. Gerçeklerin başımsızlarına karşılık, devrimin tüm iyi yaptıklarını onlara geri ver ditz. Devrimden sonra gelen kuvvetlerin yapacağı hoş sürülecek bir işler bu. O halde, devrim niye yaptık? Diye sormak hakkımız değil mi? Elbette gençlik, gün günden Paşasına karşı güvenini de yitirir. Atatürk gençliğinden bu beklenir. Beyler, paşalar emanetleri, ilkelere, yasalara çiğnenir, sonra gençlik de susun. Öyle sağma şey olmaz. Bu memleketin sorunlarına eğilelim. Namus suzların cıyak cıyak bağırdığı memleket, namusular susmamalı. Aydınlar, sanatçılar, sağduyu sahipleri, usun gösterdiği yolu ulusa duyurmalı, onları uyarmalıdır. Yoksa olabileceklerden oza nı, yazarı, gazetecileri, sanatçısı, her aydın yurttaş bir hükümet üyesi kadar sorumludur.

Halen bazı yazarlar, politikacılar, yönetmenler, partiler arkasında susuyorlar, başka şeylerden söz ediyorlar. Bazı gazeteler, hâlen parti çıkarlarını önde tutuyor. Yaklaşan tehlikeleri umursamıyorlar. Parti adına herneye doğruymuş gibi «Brakınız soysunlar, bırakınız geçsinler».

İkinci bir Hitler düzeninin Türkiye'de taraftar topluyacağı ve yerleşeceği elbette usa bile gelmez. Ama parti adı arkasında gizli den gizliye bu düzene doğru sürüklenmeye çalışıyor. Ordudan yana güvenimiz tamdır. Ordu aydındır. Ordu, ulusunu tanıır. Ordu, tepe den ırmağa Atatürkçüdür. Gençlik ise, Atatürk'ün bekçisidir. Korkumuz yok, yok aha ulus bu oyunların farkında değildir. Parti adı ile ister istemez aldatılmaktadır. Bize karşı çıkartılmak isteniyor. Demokrasi adı altında oynanan oyunlardan, ekonomik doktrinlerden habersiz olan memleketimizin geri kalmış ulusunu, aydınlaştırıp, olumsuz sürüvenlere götürmek istemiyoruz. Yurttaşım, aydınım susma, konuş, uyan artık uyan. Çağlar boyunca karışık, ilkel düzenlerde ezilen aldatılan, sömürülen yurttaşım; uyanık dur. «Hâki miyet verilmez, alınır.» Atanı unutmaz. Sakın, tehlike bulutları göklerimizde konukladı. Seni düşünmeyenleri, sana düşman gibi bakanları, seni niye düşünesin. Niye koruyasın. Namussuz bir çağ bu. Aman diyene de kılığ kalmıyorlar. Sağduyunun sesine kulak ver. Brak artık parti tutmayı. Önce vatanını düşün.

Bak, ilkel çağlarda yaşıyan Afrika bile uyanı. Seni hâlâ uyutmaya çalışıyorlar. Türk gençliği, seni avutmaya çalışıyorlar. Sen hiç kimsenin malt olmasın. Sen Atatürk'ün çocuğusun. Ulusunu ve devrimlerini korumak ve onu ortaçağ düzeninden kurtarmak görevindedir.

Türk aydını, Brak o romantik hayalleri. Ulusunu uyar ve kendini kurtar. Uygarlıktaki yerini al. Bak gerçeller bize karşı birleşti. Niçin, niçin biz de bir araya gelip konuşuyoruz? Niçin hâlâ hogörüyle hareket ediyoruz? Ağalardan, hanırlardan, düzenbazlardan bu yurdu kurtarmalıyız. «Bu yurt, bizim yurdumuz — Her yanından yazarlar almış» soysuzlara kesin verurş yapmanın zamanı gelip geçmektedir. Uyan ey Türk aydını uyan!

Mansur AKYIL  
(Sivil Savunma Kâtibi — Mersin)

## Akis'in herzeleri

Özel sektörün ciciil bicil reklamları ile şğırtlen Akis, yerli ve yabancı para babası müsterilerinin şğıntını hoş edebilmek için, anı hayayı unutanak kadar gözde dönmüş bir çirakan davranışı ile, emekçi halk yığınlarının uyanı karşı karşısında, al görnüş bir İspanyol boğası kesile rek, memleketin ilimli sosyalistlerine, ilerici aydınlara, on parmağında on kara durmadan saldııyor.

Son sayılardan birinde, «Bir vesikarız vars genel başlığı altında, yabancı bir radyonun yayınlarını ele alarak, herbiri yüzde yüz göz nuru ve alın teri ile kazanılmış gelirlerinin hesabını, santimi santimine, her an, herkese vermeye hazır, ilerici örgüt ve yayıncılara, yeryüzünün en ilgenç

çamur atma metodlarını kullanarak, karalamıya yel teniyor.

Üstelik, bu dergi, yüzde hiç kızarmadan, «Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt ettiğinin de, her sayısının iç kapağına durmadan yazar durur.

Akis, sözün ona, vesika sını belgelere dayanmış gibi göstermek amacı ile, «Bizim Radyo» adı altında, uzunca bir süreden beri yayın yapan yabancı radyonun, çeşitli tarihlerdeki yayımlarında, Türkiye'deki sosyalist örgüt, gazete ve dergileri ni, bunların yazar ve yöneticilerini övdüğünü ileri sürerek, arada bir bağ kurmaya özeniyor. Buna, düpe düpe çamur atma yolu ile «ganta» denir.

Akis'in «vesika» diye top layıp yayınladığı şeylerin, asıl toplayıp yayımlanan kaynak ne olursa olsun, biz bu küflü ve karanlık çamur atma metoduna can ve gönlünden bağını açan dergi ile hesaplaşmak sorunda yız. Bunu böyle koyduğumuzu sun nedeni var? Çünkü, Akis, — memleketteki sollara, yabancı kaynaklardan para yardımı yapılmış — iftirasını, bağyazarının kaleminden ortaya atarken de, yabancı bir kaynağı çığır kanlığını yapıyordu.

Akis bağyazarının iftirasından çok önce, Avrupa nın, nelerden beslendiği herkeşce bilinen sağı dergi lerinde ve gazetelerinde bu çamur atılmıştı. Bir yabancı radyo, sizin yüzde yüz memleket yarama olan ve yürürlükteki yasalara uygun bir davranışını yınları ile över ve destek lense, ne yaparsınız?

Nitekim, aynı radyo, bundan önce, Menderes'in terö rü sırasında, birçok kere ler, Akis dergisini ve onun bağyazarını anmış. 27 Mayıs'tan önceki o karanlık günlerde, üniversite gençli ğinin devrimci direnişini, Halk Partisi ve liderinin cesur davranışını, öteki muhalefet partisinin ve başkanının karşı koyuşunu o sıralardaki her yayının da övmüş ve desteklemiş tir.

Şimdi biz, bu yabancı radyo: Atatürkçü devrimci, ileri güçleri övdü diye, bunlarla onun arasında, hemen bir bağ mı kurmaya kalkışacağız?

Dahası var. Kurtuluş savaşımızda, bizi ilk destek liven, Sovyetler Birliği ol muştur. Bu böyle oldu diye, biz Kurtuluş Savaşını zı komünizme mi bağlayacağız? Bu ne biçim mantık, ne mena davranıştır?

«Bizim Radyo», 27 Mayıs'ın hazretlerini güçlerini, ır zat ve köyüdü yığınlarına maletmeye kalkışmıştır. Hal buki, bu iddiaların gerçekte hiçbir ilgisiz bulunmadığını, bu radyonun her yayımının gerçeği tutmadığı şını biliyoruz. Bizim Radyo, yerli yersiz Atatürk'ü över, onun devrimci söy levlerini yayımlar durur. Atatürk'ün devrimci söylev lerini bu yabancı radyo yayınladı diye, yüzde yüz bizim olan ve bizim kurtuluşumuz için söylenmiş bu buluntular bu söylemlere his sahip çıkmayalım mı?

Moskova Radyosu, İngiliz İşçi Partisi liderlerinden birinin, bir demecinin destek ledi diye, adam isteklerin den vaz mı geçsin?

Bizim Radyo, Akis'in çamur atmak için sürüldüğü imzalarından başka, basını nın birçok üyesinin yazılarını, zaman zaman yaymak ta ve öğmektedir. Bunlar arasında, Nâdir Nâdi, Şük

rü Baban, Yusuf Ziya, Fa hih Rifki, Bedil Paik ve daha başkaları sayılabilir.

Akis, kalıplı demokrasi nin öteden beri savunucusu görüldüğü halde, en yalın demokrasi kurallarından biri olan, karşısındakilere deliliz saldırmamak delili diye iftiraya bağyarmamak, elinde lepat edici doküman olmadıkça, kimseyi kötüle yip küçük düşürmeye yel tenmemek, prensibini ilkin kendisi çiğnitir.

Demokrasi, her şeyden önce çeşitli politik, ekonomik ve sosyal düşünceler ve durumdaki kişilerin birbirleriyle katılmaları ve ancak yasaların elverdiği kadar, adam gibi görüş ve düşün celelerini savunma ve tartışması rejimidir. Akis gibi, sepetinde pamuğu, beynin de tartılacak konusu olanı yanlar, dünyanın her yerin de ve tarih boyunca çamur atmışa kalkışılır.

Gerek İşçi Partisinin, gerek «YÖN» ün, Vatan'ın, Öncü'nün bugün ileri atık ları şğırtlar ve gerçekleme sını istedikleri ilkelere en ilimli sosyalistlerin, hattâ ilerici görünen bir burjuva demokrat partisinin progra mında yer alan konulardır.

Kaldı ki, eğer Halk Partisi, kurucusu Atatürk'ün koyduğu prensiplere sonuna dek sahip çıksa idi, bu il kelirin çoğunu, çoktan ger çekletirmiş olacaktı. Sosyalizm nerede biter, komünizm nerede başlar? Bun lar, bütün dünyaca bilin mektedir. Demagojiye, orta çağ karanlığında yülen top lumumuzun daha fazla ta hamıddü yoktur.

Eğer Akis'in elinden geli yorsa, özel sektör savunu oluğunu daha namuslu yollardan, yazarak tartışın. İşte meydan!

Kimse kimsenin elinden kalemini kapıyıyor. Herse ye, iftiraya, yalana, dolana kaçmadan, çamura buluş madan, memleketimizin sosyal, ekonomik, kültürel konularını enine boyuna tartışalım.

Kim haklı, kim değil, çık sını ortaya!

Musa GERMEKÇİ

Suçlama

makinesi

A. Ortaklığı

«Dokuz yıldan beri ca lakalem bir dergi yayın lanır. Kişilerle uğraşıp çıkarını o volda bulan Dergiçi; düşük devrim kö tü idaresi ve bol malze me buluş sebebiyle bir hayli ilgi toplandı ve hattâ haftada iki kere yay ın imkân sağlemişti. Vaktaki 27 Mayıs İhtilali oldu. Cazip dedikodu bu lamayan ve aslında maga zinden öteye geçemeyen bu Derginin satışı azalmı ca yeni yeni yollar ara maya koyuldu. Kendi çı karı için en yakın arka daşına bile çamur atması onun ne denli bir kişi olduğunu gösterir. Kendi lerine çamur atılan kişilerin savunusu bizlere düşmez. Ancak biz bir okuyucu olarak iki tara fın durumunu inceleyip artık sonuç vermeyen kürtü suçlamaları belirt mek istedik. Bay Damat 20 Ekim sayılı Dergisin de ilk okunu 14 lerden

Bay Kabıbay'a yöneliyor. «Solda gelişmeler» başlığı altında (Bugün Türkiye millî, sıhhatli bir solun doğum sancuları içinde bulunuyor. Sol temayül sahipleri her partidedir...) de dikten sonra (... Açıkça komünistliği savunmama durumunda olanlar çive n—i şer diye ve meşhur bizim gardlarımızın para vaaası arkasında belki bir fitizmi sokmaya çalışacak lardır) kehanetini savuru yor. İmdi insafı düşünme lim? Bu Bay, düşük devir de geçer akçe olan bir yargıyla ne iplikler örmek ister bilemeyiz?.. Biz bu nu kuşruk ve kafatasçı gazete ve dergilerinde sık sık gördüğümüz için artık olagan sayıyoruz. Faşist metolla suçlama devri geçti artık. Biz de, Damat beyi açıkça «spata çağın kişilerin deyişine katilice şğız ister istemez. Ortada bir suç varsa bunu kamu oyuna sunmak yurtsever lik gereğidir. Azıcık fikir namusu olan bir kişi bu suçlamaları ispat etmezse yapılacak ilk işi Derginin bşına yazdığını «Bu Mec mua Ahlak Yasasına Uy mayı Taahhüt etmişir» cümlesini silmek olmalıdır. Güllünç ve basit bir olaya dayanarak kesin yargıya varan bay Damat, tüm gücünü «Bizim Radyo» yayınından almış. İhtilalden önceki olayları adı geçen radyodan izle meyen tek kişi varsa beri gelsin!.. Dinledikte ne oldu yani? İhtilal «Bizim Radyo» yöneticilerinin arz uladığı «Ebi mi oldu?.. Azıcık sağduyusu olan kiş i yardımını kolay kolay suna buna peşkes çoke mez. Sonra bu radyonun övdüklerine veya yerdik lerine göre, ni komünist tir, veya değildir ayrımı nı yapacağız?.. Vay bizim başımıza gelenler vay?..

Bu suçlamaların bir sonuc vermediğini Peyami Safa'yı örnek olarak ve rebiliriz bay Damada. Bay Damat, iyisi mi gel bu suçlama sevdasından vaz geç! Dergini Hayat Dergi sine benzer duruma soku ver. Bak Dergine Koç ağa beyinle, Ezcacıbaşı ağabe yin de sokmuşsun. Tanrı versin; sirtım bir yandan kayıpedere, diğer yan dan çifte ağabeylere bol resmî ve özel ilâna daya yınca işin iş tabii!.. Ne yaparsan yap, fakat fikir alınına gerçek sahiplerine bırak. Ama —vebali boy nuns—, mutlu azınlığın borusunu çalıyorsan o za man bir diyeceğimiz yok tur elbet. Suçlama birinci ödeviniz olur ki başarı nız ve yeni suçlama A. Or taklığınız kutlu olsun de riz sizlere.

Turgut AKIN

## HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAI TAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüpoğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

ABONE: Yıllığı (52 sayı) 50 T.L., altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dir. 1962 yılı için özel indirimli

abone tarifesi: Yıllık 40 T.L., altı aylık 20 T.L., üç aylık 10 T.L.'dir. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve vardır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dir. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarife ve pazarlığı tabiidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.



IDAREHANE: ATATÜRK BULVARI 137/8  
BAKANLIKLAR — ANKARA  
Telefon: 12 72 88 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL



L. HAN



## BAKIŞ

## Füze üsleri

**B**uhran, görünüşe göre atlattı, fakat kabul etmek lazım ki, dünyaya tehlikeli günler geçir

Son Küba çatışması, İkinci Dünya Savaşından beri rastlanan buhranların en ciddisiydi. Berlin ve Kore buhranları, klasik silâhlar devrine ait, bugünün ölçülerinde önemsiz olaylardı. Küba ablukası ise, füze çağının ilk kuvvet dene mesidir. Bir yanlış hesap bütün dünyayı felâkete sürükleyebilirdi...

Meselenin bizim açımızdan önemli tarafı, geçmişteki buhranları ayrı bir âlemde yaşıyormuş gibi kayıtsızlıkla karşılayan Türk halk efkârının da, başımız da dolayan tehlikeleri ilk defa olarak hissetmesidir. Şimdiye kadar İngiliz ve Amerikan halklarını telaşa veren buhranların, memleketimizde farkına bile varılmıyordu. Bu tehlikeden habersiz ya sayış, yurdumuza gelen yabancı muhareplerin en büyük hayret konusuydu: Batılı dostların bir ileri karekol şeklinde gördükleri Türkiye, kendi günlük derhterini aşan meselelerle ilgilenmiyordu. Şimdi durum değişmiş, Türk halkı, 10 binlerce kilometre uzaktaki Kübada çıkan bir kıvılcımın, bir kaç dakika sonra üzerimize şimşekler yağdırabileceğini anlamıştır. Dost sohbetlerinde, otobüslerde, dolmuşlarda, parlâmento kulislerinde ve çeşitli lokallerde belki de ilk defa olarak memleketimizdeki füze üsleri ve bunun ortaya çıkarabileceği tehlikeler endişe ile tartışılmıştır.

Bu sessiz gelişmeyi dış politikada bir uyanışın başlangıcı saymak lazımdır.

Bu demek değildir ki, Kruşçev'in bu pazarlığı en ufak tasvip görmüştür. Bu tip bir milletlerarası pazarlık, Sovyetlerin memleketimizi bir soğuk harp konusu haline getirmek istedikleri krâhtını pekleştirmiş ve Kuzey komşu muza karşı duyulan güvenlilik artmıştır. Nihayet unutulmamak lazım ki, Türk kıyamı, İkinci Dünya Savaşından sonra mesaleme politikası güden Sovyetlerin buhran talepleri karşısındadır ki, dış politikasını değiştirmek ve savunma gücünü azami ölçüde artırmak zorunda kalması bir memlekettir. Bundan Stalin'in emperyalist politikası sorumludur. Bu gün Türk milletini isyan ettiren bu yüzüz

toprak talebi yüzündendir ki bir kaç dolar fazla koparmak için her türlü tâvizi fütursurca veren DP, devrinin kraldan fazla kralcı sorumsuz politikacıları, dış politikamızı ciddi bir itiraza uğramadan tehlikeli istikametlere sürüklemek imkânını bulabilmişlerdir.

Evet, bugün füze üsleri dünya için bir tehlikedir. Üslerin tasfiyesi arzuya sayandır. Yalnız bunun yolu, iki tarafı acayip pazarlıklar değildir. Bu, NATO veya genel bir silâhsızlanma konferansı çerçevesinde ele alınabilecek bir meseledir. Nitekim Kruşçev'in pazarlık teklifi, Kennedy tarafından derhal reddedilmiştir. Kennedy bunun yerine, Türkiye de dahil, NATO memleketsleri ile Varşova Paktı memleketsleri arasında meselenin ele alınmasını ileri sürmüştür. Teşebbüs müsbet sonuç verirse, bunun genel bir silâhsızlanma anlaşması takip edebilir.

## İnönü ve Menderes

Küba buhranının başından beri her türlü manevrayı ve tahriki kesin şekil de reddederek, ölçülü ve sorumlu devlet adamı tipinin güzel bir örneğini veren Başbakan İnönü'nün, müzakerelerin başarısını sağlamak için elinden gelen gayreti göstereceği tahmin edilebilir. Böyle bir gelişme, Batı ittifakı çerçevesinde, bütün devletlerle iyi geçime ve her türlü maceradan dikkatle kaçınma politikasının şampiyonluğunu yapan İnönü'nün görüşlerine tamamen uygundur.

Menderes ise, Batı ittifakı çerçevesi içinde tam aksi yolu tutmuştu. Batı-Doğu münasebetlerinin iyileşmesi, soğuk harbi azaltacak tedbirlerin alınması Menderes devrinde Amerikanın dolar yardımını azaltır endişesiyle asla arzu edilmemiştir. Hikmeti vücudu soğuk harbin devamı olan Çan-Kay Şek gibi, Menderes de, füze çağının dünya barışı bakımından yarattığı korkunç tehlikelere zerrece alırdır, milletlerarası gerginliği arttırma çarelerini aramıştır. Menderes — Zorlu ikilisinin meşhur Orta Doğu politikası bunun en açık delilidir. Bu sebeptendir ki, dış politikayı Sam Amcandan dolar stürma vasıtası olarak gören Menderes — Zorlu ikilisi,

kraldan fazla kralcı bir politikanın şampiyonu kesilmişler, Türkiye'de füze üsleri kurdurmak için Amerikaya âdetâ yalvarmışlardır.

NATO füze üslerinin, memleketimizi savunma gücünü sarsımayacak şekilde tasfiyesi, belki Amerikanın verdiği dolar miktarını biraz azaltır. Fakat bir memleketin güvenliğinin ve dünya barışınının, üç — beş dolar kayıp ve kazançla ölçülmesi, ancak bezirgân apolitikacıların cür'et edebilecekleri miyopca bir davranıştır. Bu sebeple, memleketimizi ve bütün dünyayı korkunç felâketlere sürükleyebilecek yeni buhranların önlenmesi için, NATO ve Varşova Paktı memleketslerinin, füze üsleri de dahil, bütün pürüzlü konularda anlaşmaya varmaları temenni edilmelidir. Böyle bir anlaşma, yıllardır karşılıklı bir aldatmacadan öteye gitmeyen silâhsızlanma meselesinin nihayet ciddi bir şekilde ele alınmasını çok kolaylaştıracaktır.

## Silâhsızlanma

Dünyayı devamlı ve sağlam bir barışa kavuşturmak için tek çıkaryol olan silâhsızlanma, aynı zamanda az gelişmiş memleketslerin kalkınma politikalarını başarıya ulaştıracak temel unsurlardan biridir. Aneak silâhsızlanma yoluyla, büyük devletlerin dış yardımları kısmak pahasına savunmaya ayırdıkları muazzam paraların önemli bir kısmı, az gelişmiş ülkelerin kalkınmasına yöneltilebilir. Sam Amcandan Türkiye'ye yaptığı yıllık yardımın, bir Amerikan — Tümeninin bile yıllık masrafını aşmadığı hatırlanmalıdır. Silâh fabrikalarının koruyula karşıladıkları silâhsızlanma, yarıdımın askeri ölçüler yerine, iktisadi ölçülerle yapılmasına imkân vererek, bu fonların daha verimli şekilde kullanılmasını sağlayabilir. Ayrıca, silâhlanmanın fakir memleketslerin cılız bütçelerine yüklediği büyük tazyik azalacak, açığa çıkan fonlar kalkınmanın iç finansmanına yöneltilebilecektir.

Daha farklı bir plânda, silâhsızlan

ma az gelişmiş ülkelere yardımın, dünyada mevcut bütün zengin memleketslerin katılacağı tek bir fondan yapılmasını kolaylaştıracaktır. Böylece, yardımların, yardım veren memleketin iktisadi sistemini zorla kabul ettirme veya kendi sermayedarını zengin etme vasıtası olarak kullanılması imkânsız hale gelecektir. Sam Amcandan, yardım yaptığı memleketslerde, mevcut olmayan bir sanayi burjuvazisi misal etmeye kalkışmanın nasıl büyük bir fiyaskoyla sonuçlandığı ortadadır. İktisadi gelişmeye gitmesi istenen büyük paralar, kalkınmayı, sağlamamak şöyle dursun, rüsveti, hırsızlığı, israfı ve sosyal huzursuzluğu arttırmaktan başka işe yaramamıştır.

Sosyal adalet içinde hızla kalkınma zorunda bulunan, teşebbüs ruhuna sahip bir burjuvaziden mahrum az gelişmiş ülkelerin, aneak sosyalist metodlarla gerilikten ve fakirlikten kurtulabileceği, artık iki iki daha dört eder kesinliğiyle söylenebilir. Amerikalı uzmanların uyarıları, bu gerçeği çoktan anlamışlardır. Buna rağmen, Amerikanın iktisadi ve siyasi sisteminin sonucu olarak, dış yardım, kapitalist sistemin ihrâç vasıtası halinde kalmaktan kurtulamamak tadır. Kübanın bugün başına gelen felâketlerinin temel sebebi, bu geri ve fakir memleketin, büyük Amerikan firmalarının, peyk yerli firmalarla birlik te kurdukları saltanata son vererek, âdil ve hızlı bir kalkınma yolunu, yani sosyalizmi seçmek istemesidir. Kübanın, Sovyetlerin kucağına atılışı, Amerikan sermayesinin sosyalist gidişi durdurmak amacıyla giriştiği iktisaden boğma politikasının sonucudur. Aneak farklı iktisadi sistemlere sahip bütün zengin memleketslerin iştirakiyle beslenen bağımsız bir fon, yardımın iktisadi sistemlerin ihrâç vasıtası olarak kullanılmasını önliyerek, az gelişmiş ülkelere, şartlarına en uygun kalkınma yolunu seçme imkânını verir. Bu sebeple, dünyayı ölümün eşidine kadar güldüren Küba buhranının insanlığa çıkaracağı yararlı ma yolunu açmasını temenni ederiz.

Doğan Avcioğlu



## Enflasyona gidiyoruz!

Fiyatlar homurdanmaya başladı. İnşaat malzemesi karaborsa da. İthalat hızla artıyor. 1961 bütçesi, kesin hesaplara göre, 500 milyon lira açıkla kapandı. 1962 bütçesi 1 milyar liranın üstünde açık verecek. Bu durumda, ölçsüz bir kredi genişlemesinden ve bütçe açıklarından kaçınmak lazım. Halbuki Hükümet, İstanbul piyasasının çok tuttuğu bir devlet adamı haline gelen Ekrem Alican'ın zorlamaıyla, Mendefes devrinin «bank not matbaası» politikasına doğ



Ekrem Alican  
Enflasyona doğru

ru hızla yol alıyor. 600 milyon liralık kredi genişlemesine imkân vereceği hesaplanan reeskonta 9 ay vâdelli senetlerin kabulü ve 1963 bütçesinin denkleştirilmesi için ciddi bir tedbire başvurulmaması, bunun belli başlı delilleri.

Durum şu:

Başlangıçta, plânın öngörüldüğü yatırımları gerçekleştirecek şekilde 1963 bütçesinin denkleştirilmesi için, 1 milyar 200 milyon lira yeni gelire ihtiyaç olduğu hesaplanmıştı. Bu tahmin, 1962 yılı vergi gelirlerinin iyimser bir tahminine dayanıyordu. Halbuki 1962 vergi hasılatı seyri, tahminlerin çok altında olmuştur. Bu sebeple, halen 1963 bütçesinin denkleştirilmesi için 1 milyar 600 milyon liranın üstünde yeni gelire ihtiyaç bulunduğu uzmanlarca hesaplanmıştır. Buna karşılık Hükümet ne yapıyor? Hemen hemen hiç bir şey... Hükümet bu büyük açığı, benzine ve tekel maddelerine zam yapmakla kapıya çalıyor. İyimser Alican, Maliye ve Plânlama Teşkilâtı uzmanlarına kararlaştırılan, Ve raset Vergisinin artırılması tek lifini bile listeden çıkarmış.

Hükümet, benzine ve tekel maddeleri fiyatları ile harekâta yapılacak zamlarla 800 milyon lira yeni gelir sağlanacağını umuyor. Uzmanlar ise, bu zamların ancak 500 milyon lira getireceği fikrinde. Geriye daha 1 milyar 100 milyon lira açık kalıyor. Hükümetin bu açık için, «Bank not matbaası sağ olsun» der gibi bir hali var. Enflasyon gayyasına da zaten böyle düşülür...

## İnönü ve Alican

Karma Komisyondaki plân görüşmeleri, büyük bir ilgisizlik içinde sürüp gidiyor. Plâna, plân yapanlar bile inanmadıktan sonra, bu konu ile ilgilenen kalımadı. Beş Yıllık Kalkınma Plânına artık, «Alican Plânı» adı

veriliyor. Gerçekten plân artık Alican'ın eseri oldu. Yüksek Plân lama Kurulunda ve Hükümette, Alican, plânda arzulan bütün değişiklikleri rahatlıkla yaptı. Başbakan İnönü, bazı hallerde tamamen aksi fikirde olduğu halde, Alican ne istediye yerine getirdi. «Bütün ağırlığımlı finansman kısmında koyacağım» dediği halde, bunu da yapmadı. Plânın finansmanını beyhude yere kurtarmaya çalışan Fevziözü lu'nu harcadı. Buna sebep, tak tiki İnönü'nün, plânın savunmasını her ne pahasına olursa olsun Alican'a yaptırmak istemesi. Evet, şimdi plânı Alican savunuyor. Fakat ortada plân diye bir şey kalmadı.

## Askerî idareler ve Amerikan yardımı

Başbakan Kennedy'nin «az gelişmiş ülkeler müşaviri» Chester Bowles'in, yardım politikasında değişiklik isteyen raporu memleketimizde yankı uyandırmadı. Kennedy'nin ve Kongre liderlerinin büyük bir ilgiyle karşıladıkları rapor, aslında çok önemli.

Raporun getirdiği en önemli yenilik, az gelişmiş ülkelerde politika ile ekonominin ayrılması tavsiyesi. Chester Bowles, bu açıdan, yardım verilirken siyasi rejim üzerinde durulmaması gerektiğini ileri sürüyor ve Amerikanın yardım ettiği memleketlerin yardımdan faydasızın o titer rejimler altında yaşamalarını kabullenmek zorunda olduğunu açıklıyor. Hürriyet aşığı Chester Bowles'a göre, Amerika Birleşik Devletleri, reformlara girişen ileri askerî idarelere yardım elini uzatmalıdır...



Chester Bowles  
Kulak verilecek ses

## Ziya Gökalp günü

Türkiye Kültür Derneği ile Ankara Devrim Ocağı, Ziya Gökalp konusunda ilgi çekici konferanslar tertipledi. Ceyhan Atuf Kansu ve Şevket Süreyya Aydemir, Ziya Gökalp'i değişik açılardan incelediler. Kansu, Gökalp'i, Atatürk devrimlerinin öncüsü olarak ele aldı. Özellikle 31 Mart haraketinden sonra, başlangıçta «ütopyası» olan Gökalp'in, nasıl reformcu bir hüviyet kazandığını ve bu reformlardan bir çoğunun Atatürk tarafından nasıl gerçekleştirildiğini, büyük düşünürün eserlerinden parçaları okuyarak ortaya koydu.

Şevket Süreyya Aydemir ise, Gökalp'in ekonomik düşünceleri üzerinde durdu. Gökalp'in «millî iktisat» fikrini, o devrin iktisadi şartlarını gözler önüne sererek övdü. Hiç bir yerli sanayie sahip olmayan, bütçesi haciz altında ve emperyalist memleketlerce sömürülen Türkiye için «millî ekonomî» yolunun tek hal şekli olduğunu Aydemir çok iyi şekilde belirtti. Bundan sonra, Gökalp'in «tesanütçü» teorisini ele alan Aydemir, onun millîyet, kamu yararı ve halkçılık fikirleri üzerinde durdu. Halkçı Gökalp'in, kamu yararı lehine millîyetin ve bunun sağladığı kazançların geniş ölçüde sınırlanmasına taraftar olduğunu, büyük düşünürün yazılarında pasajlar okuyarak belirtti. Aydemir, bugün özel sektöre de yer veren bir sosyalizmin daha fazla bir şey istemediğini söyleyerek, sözlerini son verdi.

## Grev ve Toplu Sözleşme

Grev ve toplu sözleşme tasarılarını inceleyen karma komisyonun çalışması çok yavaş gidiyor. Başlangıçta gece gündüz demeyip toplanarak komisyon çalışması, bir iki hafta içinde bitireceği Başkan Emin Paksüt tarafından ilân edildiği halde, bir ay zarfında komisyon ancak bir kaç maddeyi inceleyebildi! Üyelerden çoğu nedense komisyon çalışmasına iltifat etmiyor ve bu yüzden işler ilerlemiyor. Türk iş, komisyon ve hükümet üzerinde tazyiki arttırmadıkça bu böyle sürüp gidecek.

Tasarılar üzerinde Türk-İş ile Hükümet arasında önemli bir anlaşmazlık yok. Türk-İş, Hükümetin grevleri tehis yetkisinin vuzuha belirlenmesini ve grev halinde testlerin, nam ve mamül maddelerin muhafazası için gerekli işçilerin seçilmesinde sendikaların da söz sahibi olmasını istiyor. Daha ciddi bir anlaşmazlık, toplu sözleşmenin bir işyerinde kimleri kapsıyacağı konusunda ortaya çıkıyor. Türk-İş, çeşitli meslekleri sinesinde toplamış da olsa, toplu sözleşmesinin işyeri veya işkolu esasına göre yapılmasını istiyor. Hükümet tasarısı ise mesleği esas almış Mesleğin esas alınması, toplu sözleşme işini arap saçına döndürülebilir ve sendikaları çok zayıflatabilir. Fakat Türk-İş bu anlaşmazlıkların komisyonunda çözüleceği kanaatinde.

Bu arada Türk-İş'in komünizmi tel'in mitingi üzerinde de durmak zım. Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunca, bunun bir yanlışlık olduğunu düşünen mitingün, nereden gelirse gelsin her türlü totaliter cerevanlara karşı olduğunu söylüyor. Halil Tunca göre Türk işçisinin refahı ve sendikaların gelişmesi ancak demokratik bir nizam içinde sağlanabilir. Bu sebeple Türk işçisi komünizme kadar, faşizme de karşıdır. Hedef, o günkü arayasa nizamına bütün şümülüyle işletilmesi dir.

## TCDD

İnkılâbın yüksek idarecileri ni toptan tasfiyeye azimli görünen Ulaştırma Bakanı Rifat Ökten, en son TCDD Genel Müdür Yardımcısı Yüksek Mühendis İbrahim Muallâ Sezel'i emekliye sevketti. Emekliliği ile ilgili olarak, Muallâ Sezel, şunları söylüyor:

«18/10/1962 tarihinde akşam geç vakit emekliliğimi tebellüğ ettim. Aneak yapılan muamele kanunî müstenidattan mahrum, Ulaştırma Bakanlığının keyfi tutumuna karşı olduğum için, tamamen kin ve garaze müstenit bulunmaktadır. Bu bakımdan emekli muamelemim iptali için ilgili mercilere müracaat etmeği medenî ve aynı zamanda vatani bir vazife addetmekteyim ve bunun üzerinde ısrarla duracağım. Zira illimas, haksız iktisap ve

menfaat temin etmek isteyenlere ve bu hallere vasıta olarak kendilerine bir takım menfaat sağlamak çabasında olan zihniyete, yani 27 Mayıs 1960 da iskat edilen tutum ve zihniyetin tekrar gelişmesine karşı mücadele etmek lüzum ve zaruretine inanmaktayım.

Partizan tutumun revaç bulması, hak ve kabiliyetlerin balıtanmasına yol açtığından, Devlet müesseselerinde ve dolayısıyla memleket ölçüsünde, verim sızlığı, ahlak sukutuna ve düşmanca hislerin gelişmesine sebep olacak ve netice itibarıyla memleketin huzurunu ve müsbet yolda gelişmesini tehlikeye düşürülecektir.

Sayın Rifat Ökten Ulaştırma Bakanlığına geldiği günden itibaren, kanunî mevzuata ve taarruflara riayet lüzumunu per



I. Muallâ Sezel  
Bakanzade

vasizesi bir tarafa bırakarak TCDD Genel Müdürlüğünü, kendi arzu ve taleplerine uyması için tazyik etmeye başlamıştır. Bu ieraat, esas itibarıyla personel muameleleri üzerinde toplanmaktadır. Sayın Bakan bir ara eski idare devrinde intikal eden, Mehmet Kavala firmasıyla TCDD arasında mün'akit alımlarla ilgili ve şüpheli bir durum arzeden mukavveler ile de alâ kadar olmuş ve tarafeyn arasında mevzuun halli üzerinde şahsen durmuştur.

Personel mevzuunda Sayın Bakanın belirli faaliyetlerinden birini de, inkılâp sonrası devirde, sağduyuları ve kabiliyetleri dolayısıyla takdir edilmiş, vazife tevcih edilmiş, yetiştik elemanların tasfiyesi veya pasif duruma getirilmeleri teşkil etmiştir.

Müessese menfaatinin ve âdil muameleyi en ön plânda tutan eski Genel Müdür Seyfi Çotur'un desteği ile Sayın Bakan Ri

fat Ökten'i tenvir sadedinde icap eden mukavemeti göstermek mümkün oluyordu. Ancak TCDD Genel Müdürlüğü daimi olarak Bakanlığın büyük tazyiki altında idi. Meselâ işleme faaliyetinin lüzum ve ihtiyacına binaen yüksek dereceli memurlar arasında, eski İdare Meclisi selâhiyetini halz Geçici Müdürlük Kurulu tarafından evvelce yapılmış olan tayinlerin bu hare Bakanlık görüşüne göre değiştirilmesi istenmişti. Fakat istenilen hususun temini eski Genel Müdürlüğe mümkün görülmemiştir. Ve esasen Geçici Müdürlük Kurulunun mercei de Bakanlık değildir. Yine o günlerde Bakanlık müsteşar muavini tarafından, Bakanın emri olarak, Sivas Demiryolu Fabrikası işçi yemekhanesi ile Ankara Lokomotif Deposuna ilâve inşaat yapılması için Genel Müdürlükten, aynı günün akşamına kadar, icap eden muamelelerin intaç edilmesi istenmişti. Ancak İş Programı, TCDD nin mali durumu, Ankara Lokomotif Deposunun birinci beş senelik kalkınma plânına göre muvakkatlığı ve nihayet kanununun tarif ettiği üzere «basi retli taceer gibi» hareket etmek mükellefiyeti dolayısıyla emrin ıerası yine mümkün görülmemiştir. Tekerrür eden bu gibi hâdiseler sırasında Geçici Müdürlük Kurulundan Bakanlıkça azil edildim. Bu husus haremme ya doğru gidişimin birinci işareti idi.

Eski Genel Müdür Seyfi Çotur'un emekliye sevkini müteakip Genel Müdürlüğü tedvire, Bakan tarafından, Bakanlık müşaviri Galip Yensel memur edildi. Bu zatın işe başladığı gün, zat işleri ve muamelât dairisi ile Fabrikalar dairesi uh demden alındı ve Sayın Rifat Ökten'in arzu ettiği nakil ve tayinler bilyük bir hız ve tem mülsüz bir sadakatle yerine getirilmeye başlandı. Aynı zamanda Genel Müdür muavinliği vazifelerinde de tamamen pasif duruma getirildim. Bu defski ieraat da haremme ya doğru gidişin ikinci işareti olmuştur.

Bu durum muvacehesinde bizzat Sayın Bakan ile görüştüm. Tutumum itibarıyla kendileri ile çalışmam arzu edilmiyor ise Bakanlıklarından ayrılmam icap edeceğini müdrik olduğumu ifade ettim. Sayın Rifat Ökten alınan tedbirlerin muvakkat olduğunu, açık konuşmaktan memnun kaldığını ve yakın zamanda her şeyin düzeleceğini, hattâ Ulaştırma Bakanlığı teşkilâtının her hangi birinde beni baş olarak vaziflendirmeye düşündüğünü ve şimdilik huzur içinde yerimde çalışmanın uygun olduğunu beyan ettiler.

Söze müstenit huzur için de (!) çalışırken emekliliğim tebliğ edildi.

# YÖN

ATATÜRK ÖZEL SAYISI

Yılın hâdisesi olacak

7 Kasım'da çıkıyor

Gelecek hafta çok sayıda Yön alınız ve dostlarınıza hediye ediniz!



## KÜBA ve TÜRKİYE

## Uyananlar!

Evvelki haftanın başında Salt günü, Türkiye'de sadece üç beş meraklıyı ilgilendiren, gazetelerin ancak beşinci sayfalarında tek sütun başlıklarla yer tutan bir konu, Küba konusu, ertesi sabahın bu yana, bütün Dünya ile birlikte Türkiye'nin de bir nu marah meselesi oldu.

Pazartesi gecesi, yeni vergiler, tekel kanamüllerine yapılacak zam, siyasi af, ağaların yerlerine dönüşü, Koçeromun ma ceraları gibi konularla geçiren gazeteciler, Salt günü sabahı erken saatlerden itibaren ayıldılar. Dünyada yapılan istatistiklere göre, dış politika olaylarına en az yer ayırmakla maruf gazetelerimiz, ertesi sabahın bu yana, Küba olayını manşetlerinden aşağı düşürmediler. Siyasi af tüccarı Glümüşpaşanın demeçleri dahi, o yolum yolcusu gazetelerde bile çift sütunluk başlıklarla kaynadı gitti. Türkiye'de belki de bütün tarihi boyunca ilk defa insanlar, kendilerinden onbinlerce mil uzakta bir ülkede olanların kendi ya sayışları ile yakından, hem de pek yakın dan ilgili olduğunu hissettiler. Pek çok kişinin yüreğine bir ölüm korkusudur geldi oturdu. Kübada olup bitenler öy lesine önem kazandı ki, konu artık öyle sadece yüksek politika çevrelerinde, gazete bürolarında konuşulur birşey olmak tan çıktı ve halkın her tabakasının ağ zına düştü. Dairelerde memurlar, evler de kadınlar, vapurlarda, otobüslerde, kah velerde ve hattâ meyhanelerde insanlar hep bu konuyu konuşmaya başladılar.

Bütün dünyanın olduğu gibi, Türkiye'nin de üstünde esen soğuk Nükleer harp rüzgârı, aklı ersin ermesin, herke si olayın surasından veya burasından mü nakaza sevk etti. Öyle ki, belki de Türkiye'de ilk Jera bu yüzden Adanada bir meyhanede iki berdus münakaşaya tutuştu ve Toto Yaşar diye tanınan Ya sar Karaca, adlı bahkçı, Zerdüş Yılmaz adlı Yılmaz Baytekinin Başkan Kennedy'yi tenkit etti diye bağcaklavı öldürdü.

## Basın-Yayınının telsizleri

Yabancı ajanlar, günlerden beri Amerikanın Karayip denizinde bir takım yığınaklar yaptığını, Güney Amerika kı yılarında deniz piyadelerinin yığıldığını, Başkan Kennedy'nin Amerika içinde çık

ıyı seçim gezisinden «soğuk algınlığı» be hanesiyle acele Washington'a döndüğünü, dünyanı yeni bir takım olaylara gebe olduğunu yayıp duruyorlardı. Aynı ajans lar, Pazartesi akşamı Başkan Kennedy'nin Amerikalı liderleri olağanüstü bir toplantıya çağıracağını ve Salt sabahı saat ikide bir televizyon konuşması yaparak bazı önemli kararları açıklayacağını da duyurdular. Gerçekten o Salt günü saba ha karşı ikide yapılan açıklamada, Ameri kan Ordusunun Küba tarafında bir ablu ka kurduğu yolunda otur olmaz, duru mun vehameti Türkiye'de de anlaşıldı. Sabah saat altıya doğru Dışişleri Baka nı Feridun Cemal Erkin durumdan haber dar edildi. Basın Yayın ve Turizm Ba kanlığında da haberler servisi zaten o gece sabahlamıştı. Bu başkanlığın dinle me servisleri ile, telsizler vasıtasıyla alı

lan haberler Bakana verildi. Dışişleri Ba kanlığının diğer ilgilileri de bakandan son ra teker teker Başbakanlığın bitişiginde ki Dışişleri Bakanlığı binasına çağırıldı lar. Haberlerin ilk yorumu yapıldı.

Sabahın erken saatlerinde Başbakan İnönü, Dışişleri Bakanı tarafından du rumdan haberdar edildi. İnönü 22 Subat tan bu yana ilk defa saat sekizde Baş bakanlığa geldi ve Erkinle görüştü. Ken dinine verilen bilgiyi dinledi. İnönünün Başbakanlıktaki tetkik ve temaları saat 9.30'da bitti. Akşam ilk raporlar değerlendirilince, Başbakan Çankaya Köşküne te lefon ettirerek Cumhurbaşkanı ile gö rüşmek istediğini bildirdi. Çankayada Cumhurbaşkanı Gürsel ile Başbakan İ nönü arasındaki görüşmeye 10.30'da Ge nel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, 11.15'de de Dışişleri Bakanı Feri dun Cemal Erkin katıldı.

İnsanlık, devlet adamlarından; savaş tahrikçilerinin kıskırtmalarına kapılma yacak kadar bir algınlık beklemekte hak sız mıdır? Öyle umulur ki Küba konu sun da Kennedy ve Kruşçov'un gösterdik leri anlayış ve ağırbaşlılık bütün dünya çapında gerçek bir silâhsızlanmaya yol açsın, yeryüzü gözlerini hurs bürümüş azgınlarm tehdidinden kurtulsun.

## Zeytin Dalı

## Ürperiş

Küba buhranı şimdilik geçmiş sa yılabilir. Büyük devletlerin baş kentlerinden küçük milletlerin sı nar boylarına kadar korkulu dakikalar yaşayan dünya, bir cehennemün kıyısın dan bakıp da geri dönmüş gibi.

Bugünler, belki de, buhranın derin sebepleri üzerine eğilip uzun uzun dü şünmek için en elverişli zaman değil. Gerginliğin Küba'daki Sovyet üslerinin yıkılmasıyla sonuçlanmasını «sert çıkış» ni zaferi saymak herhâlde çok kimsese daha kolay gelecek. Zafer günleri, uzun vadeli düşüncelerin bol bol yayıldığı gün ler değildir.

Ama, İkinci Dünya Savaşından sonra ki strateji meselelerini ve çekirdeksel silâ hlerdeki gelişmeleri az çok izlemiş olan herkes, gerçek zafer sahibini bulmanın bu kadar kolay olmadığını kabul edecek tir. Zafer kimindir? Amerika'nın burnu dündüğü Sovyet roketlerini uzaklaştıra bilmiş Kennedy'nin mi? Barışseverliğini İs pa'nı fırsatını bir defa daha bulan Kruş çov'un mu? Yoksa, vıkma ve yoketme si hâlinin her türlü hayalin ötesine geçe rek dünyada geliştiren ve harp kararlar ına artık bütün dünya için intihar kara rı altına girmeye mecbur olan kimin mi?

## Düşünüş

Bu düşünüşün geride bıraktığı bir gerginlik ve umutsuzlukta, yıllarca süren bir kışkırtımın başlangıcı vı olacaktır. İkinci Dünya Savaşının bile kendisi pek de bu bir hava için de parlak bir örnek değildir. Şimdi ise, kardeşliklerle birlikte kendilerini ve bütün dünyayı mahvatacak atom bombası ve nükleer silahların kullanılmasıyla, dünya barışının sağlanmasında milletlerarası silâhsızlanma anlaşmaları kadar önemli. Onun içindir ki, haksızlığa, sömürçülüğe ve yağma düzenine karşı savaşan herkes, aslında bütün dünyaya fayda sağlayan bir barış güçlüğüdür.



## HARP — ACABA NEREYE GİTSEM?

nan haberler Bakana verildi. Dışişleri Ba kanlığının diğer ilgilileri de bakandan son ra teker teker Başbakanlığın bitişiginde ki Dışişleri Bakanlığı binasına çağırıldı lar. Haberlerin ilk yorumu yapıldı.

Sabahın erken saatlerinde Başbakan İnönü, Dışişleri Bakanı tarafından du rumdan haberdar edildi. İnönü 22 Subat tan bu yana ilk defa saat sekizde Baş bakanlığa geldi ve Erkinle görüştü. Ken dinine verilen bilgiyi dinledi. İnönünün Başbakanlıktaki tetkik ve temaları saat 9.30'da bitti. Akşam ilk raporlar değerlendirilince, Başbakan Çankaya Köşküne te lefon ettirerek Cumhurbaşkanı ile gö rüşmek istediğini bildirdi. Çankayada Cumhurbaşkanı Gürsel ile Başbakan İ nönü arasındaki görüşmeye 10.30'da Ge nel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, 11.15'de de Dışişleri Bakanı Feri dun Cemal Erkin katıldı.

## Dışişlerinde temalar

Başbakanlıkta İnönüye, ilk raporların sonuçlarını bildirdikten sonra Bakanlık na dönen Feridun Cemal Erkin, saat 10.20'de Amerikan Büyük Elçiliği Başka tibi Mr. Tang tarafından ziyaret edildi. Amerikan Büyük Elçiliğinde o gece sa baha kadar ışıklar yanmıştı. Aksi bir te sadüt olarak, Büyük Elçisi iki gün önce, evliliğinin otuzuncu yıldönümünü kutla mak üzere eşiyile birlikte Antalya'ya git mişti.

Amerikan Büyük Elçiliği Başkâtibin den önce Macar Elçiliği Birinci Kâtibi Gardes'le görüşmüş olan Erkin, saat 10.55 de Batı Almanya Büyük Elçisini, 10.55'de İspanya Büyük Elçisi Ekselans Texidor'u, daha sonra da Milliyetçi Çin Büyük El

Biraz daha derin düşünelim. Küba'yı çıbanbaşı hâline getirmekteki temel kabahat kimindir? Bunun için, tarih sı ra sıyla, geriye doğru gitmek gerek. Küba'da Sovyet subaylarının emrinde füze üs lerinin bulunduğu, hem de Kruşçov'un ağzından, itiraf edilmiştir. Sovyetler Bir liği, Küba'nın istağı olmadan bu üsleri kurabilir miydi? Castro için Sovyetler Birliği'nin yardımını istemiştir? Geçen yılın olayların hatırlayanlar, KUBAYA yapılan çıkartma teşebbüsünün ne taraftan geldiğini bilirler. Gerçi çıkartma hareketine katılanlar Küba'dan kaçan mültecilerden ibaretti ama, hepsi Ame rika'da yetiştirilmiş ve bu teşebbüse res men müsaade edilmiştir. Amerika için Castro ile değil de, onun düşmanlarıyla işbirliği etmiştir? Çünkü, Castro, Ameri kan sermayesiyle çalışan büyük şirketleri millileştirmiş, Küba'da tam bir sosyalist sistem kurmuştur. Washington'dakiler Castro'ya karşı biraz daha anlayış dav ranamazlar mıydı? Castro, kendi halkını yıllarca inim inim inleyen, kendi ülkesi ni yabancı sermayedarlara peşkeş çeken Batista gibi bir gansteri devirmişti. O zamanlar, Havana'daki bu büyük kurtu luş hareketi Washington'da da alkışlan mıştır; çünkü hürriyet, bağımsızlık ve halk idaresi Amerika'nın da bağlandığı ideallerdi. Ama, Amerika, Küba gibi sö mürçülü, geri kalmış ve karanlığa bo ğulmuş bir ülkede hürriyetin de, bağımsızlığın da, halk idaresinin de sosyalizm den geçtiğini anlamamış, kendi bol kay naklarının ve yitirilen vıllık gelenekleri nin tabii gösterdiği tutumları Küba'da da görmek istemiştir. Dışarıya kaçan es

## Anlayış

ki rejim artıklarının ve Amerikan şirket lerinin türlü dolapları karşısında, Küba'nın yöneticileri birazcak anlayış görmek ümidiyle Washington'a bakmışlardır. Fa kat, bütün bunlara rağmen, Castro'nun New York ziyareti sırasında Amerikan resmi makamlardan gördüğü hakaret hâlâ hatırlanmaktadır.

Giriştiği halkçı reformların Amerika'da tutulmadığını, aksine çevresindeki teh dit halkasının gitide daraldığını gören Castro, ister istemez yüzünü Sovyetler Birliği'ne çevirmiş, oradan sempati göre bilmek için en asırı sözleri söylemekten çekinmemiştir. Tabii, âdetâ Amerika'nın zoruyla girişilen boylesine bir flört hare keti, Küba topraklarında Sovyet üsleri nin kurulmasına kadar varmıştır. Mosko va, Washington'un kaçırduğu fırsattan iyice faydalanmamış bilmiştir.

Şimdi, Amerika'nın önünde koskoca bir Latin Amerika ile Asya ve Afrika kı taları var. Buraların uyanan milletleri gerçek bağımsızlıklarına kavuşmak ve sınırları içinde tam bir halk idaresi ku rulmak amacıyla Amerikalılardan farklı olan sistemler ve rejimler dene mek zorundadırlar. Amerika bunları an layışla karşılayabilecek midir, yoksa yi ne menfaatlerine dokunmuş yabancı sermayedarların ve yerli sömürçüçülerin etkisi altında mı kalacaktır? İkinci yola sapmanın Amerika'ya ne gibi tehlikeler le karşı karşıya bıraktığı artık iyice an laşılmış olmalıdır. Küba üzerindeki bu naltıcı baskı, Sovyet üslerinin sökülme sinden sonra da durmaz ve bu ülkenin sosyalist reformlardan vazgeçip yine ka pitalist düzene dönmesi için girişilen hareketlere bir son verilmezse, barış yo lunda atılan adımın değeri çok azalır.

Zeytin dalı, kısır dal değil. Barış, in sanların dünya nimetlerinden «insanca» faydalanabilmeleri içindir. Bundan son ra, gerçek barış isteyenler, megatonlık bombalarının gücüne değil, uyanan mil letlerdeki insanca yaşama düşüncesi karı lamak için gösterecekleri anlayış gücüne melidirler.



çilği Birinci Kâtabı Mr. Yank'ı kabul etti.

Dışişleri Bakanı Erkinin 11.30'da ala bildiği mütemminin malumatla Çankaya Köşğine gidip oradaki toplantıya katıl diği sırada ise Dışişleri Bakanlığında Dani marka Büyük Elçisi Birgir Kroneman geldi ve Bakan yerine ilgili daireler baş kanları ile görüştü.

Dış politik konularındaki geniş bilgi si ile ağırlığını derhal hissettiren Başba kan İnönü, Çankayadaki toplantı sıra sında kabinesinin de olağanüstü bir top lantıya çağırılması için Özel Kalem Mü dürüne emir vermeyi ihmal etmedi.

Bakanlar Kurulunun hemen tam kad ro ile toplanması ancak saat 12.20'de mümkün oldu. Olağanüstü bir toplantıya davet edilen bakanlardan pek çoğu, konu yu dahi bilmiyorlardı. Gece sabaha kadar telsizleri Dışişleri Bakanlığında bilgi yeti şirmek için çalışmış olan Basın Yayın Bakanı, eski Milli Emniyet Başkanı Ce lâl Tevfik Karasapan Başbakanlığın ö nünde kendisinden çok daha geniş bilgi ye sahip Ankara'lı gazetecilere, «Acele toplantıya çağırıldık. Konuyu bilmiyorum, bakalım» demekle yetindi ve sıratlı adım larla Başbakanlığın merdivenlerini tırman dı. Karasapan, davete ilk uyan bakandı. Diğer bakanların da, Bakanlar Kurulun da neler konuşulacağından haberleri yok tu.

### İNÖNÜNÜN ENDİŞELERİ

İNÖNÜ, Bakanlar Kurulu toplantısında endişelerini açıkladı: Türkiye, elinde ol myan sebepler yüzünden, beklenmedik maceralara sürüklenebilir. Bu bakımdan füze üslerinin kontrolü meselesi son derece önemlidir. İnönü, bu konuda iltiz davranmak kararındaydı. Başbakan Birinci Dünya Harbinde Karadenize çıkan iki Alman zırhlısının memleketimizi arzu lamıyan maceralara nasıl sürükleceğini uzun uzun anlattı. Bakanlar ise yumuşak bir tutuma taraftardılar. Fakat İnönünün dediği oldu. Toplantıdan çıkarılarken, İnönü, kapıda gazetecilerin «Küba olay ları hakkında bize söyleyeceğiniz var mı?» sorusuna, «Ne söyleyeyim, daha ye ni başladı, inceliyoruz» cevabını verdi. Dışişleri Bakanı ise, «Paşa konuştu ben ne diyeyim» diyerek, gazeteci barikatını aşdı.

Üç saat süren Bakanlar Kurulu top lantısı sırasında, Genel Kurmay Başkan lığında da Orgeneral Sunayın başkanlığın da, Kuvvet Komutanları ve Kurmay Baş kanları ile diğer yüksek rütbeli komu tanlar da toplantı ahalindeydi.

Bakanlar Kurulu toplantısı 15.15'de son bulduğunda, Bakanlar Kurulunun sözcülüğü sıratını da üstünde taşıyan ye ni İçişleri Bakanı Hüfuz Oğuz Bekata ga zetedilere kısa bir demec verdi ve «Ba kanlar Kurulunun bugünkü toplantısında Amerikanın son tutumu üzerinde Dışişle ri Bakanı Feridun Cemal Erkin tarafın dan verilen izahat dinlendi dış siyasi du rum gözden geçirildi. Olayların gelişme sinin dikkatle takibi kararlaştırıldı. Hü kümet icabında Millet Meclisine izahat verecek» dedi.

Dışişleri Bakanı ise, «Bir iki gün için de vaziyet daha da gelişeceği için hare ket tarzımız belli olacaktır. Şimdilik bek lemekteyiz» demekle yetindi.

Aynı gün akşam üzeri, Bakanlar Ku rulu bir kere daha toplandı. Bu sefer Dış işleri Bakanının verdiği izahatın dışında, o ana kadar Amerikadaki Büyük Elçiliği mizden gelen haberlerin de ışığı altında Başbakan bir konuşma yaptı ve şahsi gö rüşünü açıkladı. Zaman zaman, Bakanlar Kurulu toplantısı odasından dışarı kadar taşan seslerden anlaşılacağına göre, İnö nü, Küba ablukasının bir savaşla sonuç lanacağına inanmıyordu. Küba ablukasını yeniden soğuk harbin siddetlenmesine yol açabilirdi. Ancak büyük bir şanssızlık bir dünya savaşına yol açabilirdi. Bunun dışında, ne Amerika ne de Rusya bir sa vaş başlatma sorumluluğunu üzerlerine al mak istemezlerdi. Zaten ilk andan itibarı n gelen haberler de bu hususu teyit edi yordu. Taraflar Birleşmiş Milletler Gü venlik Konseyine baş vurmuşlardı. Tür kiyenin, yeni soğuk harpte bir kenarda kalması ihtimali azdı. Belki de hedefler den birisi Türkiye olacaktı. Bu bakımdan son derece dikkatli olmak gerekiyor du.

Başbakan yardımcılardan Turhan Feyzioğlu da aynı gece, yani, evvelki Sa lıy Çarşambaya bağlayan gece yüksek sesle yaptığı ve pencerelerden dışarı ta şan ve rahat bir şekilde dinlenen konuş masında, soğuk harbin bir sıcak harbe inkılâbının zayıf ihtimal olduğunu, an cak, Küba etrafında başlayan soğuk har bin Türkiye'deki Nato üsleri dolayısı ile rahatça Türkiye'ye de hedef alan bir ha vaya girmesinin mümkün bulunduğunu söyledi.

## Dış politikadan iç Politikaya

**T**ürkiye nerde, Küba nerde? İki memleket arasında okya nuslar, kıtalar var. Mesafe binlerce ve binlerce mil. Buna rağmen, dünya ne kadar küçülmüş, mesafeler önemini nasıl kaybetmiş, bunu geçen haftadan bu yana her gün biraz daha artan bir açıklık ve keskinlikle hisset meğe, görmeğe başladık.

Çok değil bundan sadece bir hafta önce, Türkiye'nin 29 milyon insanın dan en az 28 milyonunun Küba adası nın şeklini dahi gözü önüne getiremi yecek kadar bu ülkeden bîhaber oldu ğu yolunda bir iddiaya girmek müm küdür.

Kuvvetle muhtemeldir ki, Küba halkı için de Türkiye'nin durumu daha başka türlü değildir. Buna rağmen, ge çen haftanın içinde bir gün, TBMM nin iki kürsüsüne, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu kürsülerine çı kan Başbakan İnönü Türkiye ve Kü banın kaderinin birbirine sıkı sıkıya ba ğlı olduğunu belirten bir konuşma yaptı.

Hiç bir zaman becerikli ve kabili yetli bir parti lideri olamayan ama her zaman Türkiye için güvenilir bir diplo mat olduğunu isbat eden Sayın İnönü «tamamıyla bizim kontrolümüz baric in de meydana geldiğini» belirttiği Küba olayları dolayısıyla teşhislerini a çıkladı. Nutkunun ilk cümlesi dahi, bu ihtiyatlı devlet adamızın, olay karşısındaki hassasiyetini ortaya koymaktadır. İnönüye göre Amerika nın Kübaya karşı aldığı abluka kararı, «kendî aleyhine taarruz hazırlıkları yapıldığı endişesi» sonucu ortaya çık mıştır. «Endişe» sözü böyle bir durum da kullanılabilecek en ölçülü deyim dir.

### HÜKÜMET Mİ, MİLLET Mİ?

Sayın İnönünün müteakip cümlele rinde dikkatli çeken bir husus da, Ame rika Birleşik Devletleri Hükümetinin karar ve davranışlarını tasvip veya tenkit etmek yerine, doğrudan doğru ya Birleşik Amerika Milletinden söz etmesi ve bu büyük milletin «sülh içinde yaşamayı arzu ettiğini» belirt mesidir. Sayın Başbakana göre, Ameri

kan milleti de, dünyanın bütün diğer milletleri gibi, anlaşmazlıkların sulh yoluyla çözülmesini istemektedir.

İNÖNÜ bu grışten sonra, endişele rini şöyle dile getirmiştir: «Ancak hâ diseler tamamı ile bizim kontrolümüz haricinde husule gelmiştir ve o şekil de devam etmektedir. Buhranın ne ne ticeye müncer olacağını kestirmek bi zim için mümkün değildir. İhtiyatlı Başbakan» tamamen bizim kontrolü müz haricinde» deyimini herhalde se bepsiz yere seçmemiştir.

Birleşmiş Milletlere üye millet ferin, anlaşmazlığı hal yolunda savaş ışı değil barışçı hal çareleri aradıkları ve endişe içinde bulduklarını da be lirten Başbakan bu çok ölçülü grizgâ hının daha sonraki günlerde, Ameri kan resmî çevrelerince pek de sempati ile karşılanmadığı gözden kaçmadı. Amerikalılar anlaşılın, iktisadiyatı ge niş ölçüde Amerikan yardımı ile ayakta durabilen bir ülkenin Başbakanının ken dilerinin her hareket ve kararını kayıt sız şartsız desteklemesini bekliyorlardı. Sayın İnönü ise, Milli suuru içinde, yıl ların verdiği tecrübe ile, hislerinin de ğil, ihtiyatın ve aklın yolunu tuttu. Menderes, böyle bir durumda acaba na sıl davranırdı. ki...

### AHDE Vefa

İNÖNÜNÜN, Amerikan resmî çevre lerini pek memnun etmediği anlaşılın konuşmasının ikinci bölümü, «Türkiye nin durumu şudur» giriş cümlesi ile başlamaktadır. İnönü, Türk Milletinin barış içinde yaşamak isteyen bir millet olduğunu kesin olarak belirttikten son ra, «tamamıyla tedafül» mahiyetteki ittifaklarımızın bütün şartlarının ve rektiflerinde yerine getirileceğini söv lemiştir. Baska türlü işi elbette düşünö lmez. Esasen füze çağında başka tür lü düşünmek, hic bir şeyi deşildirmez.

Sayın Başbakan, «Amerikanın si kâvetini ve ciddi endisesini sadık bir mütefik olarak ehemmiyetle söz önün de bulunduruyoruz» cümlesinin hemen ardından Türk Milletinin sorumlu baş bakanı olarak söyle demektedir: «Bu nazik zamanlarda umumi buhrana yeni unsurlar katılmasına sebep olmayacak bir sükün ve itidal havası içinde vaziyet

bir mütefikli olarak tutumumuzu orta ya koyuyorduk. Bütün tehlikeli anlarda görüldüğü gibi, bu kere de İnönünün ko nuşması geniş tezahüratla karşılandı. Beş parti de, aynı görüşte birleşti.

### Perşembe temasları

Perşembe günü Bakanlar Kurulu toplantısı yapılmadı. Buna karşılık Ba kanlıklar arası bir kurul, bir kere daha memleketimizin yiyecek stoklarını göz den geçirdi. Durum iyiydi. Yiyecek mad delerinin tahdidine lüzum yoktu. Hatta durum o kadar iyiydi ki, elimizde ihra ca bile imkân verecek miktarda sert buğday vardı. Şayet 480 sayılı Amerikan yardımı kanununa göre Amerika müsa de ederse, bu buğdaylarımızın bir kısmını dünya piyasasına bile arz edebilirdik.

İNÖNÜ o gün 13.30'da Başbakanlıktan çıkarken gazetecilerin, «Küba olayları ö nemini artık kaybetmiş midir?» şeklinde ki sorularına, «Ben müşahedemî kolay kolay deşitiren adam değilim» cevabını verdi.

Cuma günü ise, Küba çevresindeki olaylar oldukça aydınlığa kavuştuğunda, Çankaya Köşğünde Başbakan ile Cumhur başkanı yeni bir görüşme daha yaptılar. Bu seferki görüşme, sadece Küba olay larına inhisar etmeyip, İran Hükûmda rının memleketimizi ziyareti dolayısıyla yapılacak temasları da içine aldı. Bilaha re Dışişleri Bakanı Erkin ile Genel Kur may Başkanı Orgeneral Sunayın da ka tılıkları bu toplantı da 10.30'dan 13'e kadar devam etti.

Başbakan İnönü Çankaya Köşğünden

ti takip ediyoruz.» Türkiye'yi, İkinci Dünya Harbine girmekten kurtaran li derden ancak bu sözler beklenir.

### Ve nihayet sabotaj

İNÖNÜNÜN, sorumlu bir lidere yakı şır konuşmasının en önemli tarafların dan biri de, irademiz dışında memleke timizi akibeti meçhul maceralara sürük leyecek sbatoj hareketlerine karşı hükü metin direneceğini kesin bir dile be lirtmiş olmasındır. Bu konuda İnönü aynen şöyle diyor:

Memleket içinde sabotaj hareket leri ile vaziyetimizi karıştırmak ve zayı f latmak teşebbüsleri olacağı sezilmek tedir. Kaynağı itibarıyla dışarıda olacak bu teşebbüsleri kuvvet ve metanetle karşılayacağız. Büyük buhran günlerin de haktı; kararlı ve vecibelerine sadık barışçı bir milletin yolunda yürüyece ğiz.

Metin biraz dikkatle okunursa, ko layca anlaşılacağı üzere Başbakan, ale lade sabotajlardan söz etmemektedir. Alelade bir sabotaj söz konusu olsa, Hü kümet başkanının böyle ciddi bir konu şmada bunun üzerinde bile durmayaca ğı aşikârdır. Dursa bile, hic bir hükü met başkanının alelade şahsiyetler için «bunları metanetle karşılayacağız» gibi pasif bir ifade kullanmayacağı ortada dır. Hic şüphe yok, Türkiye'nin barışçı durumunu «zayıflatmak» istiyen kayna ğı dışarıda, füze çağında hâs dünya ça pında sabotajlar bahis konusudur. Fü ze çağının teknik zaruretlerini bilenler, bu tip sabotajların her taraftan gelebi leceğini kolayca tahmin edebilirler.

Başbakan İnönü, memleketimizin bu dünya çapında sabotajlara sahne olmasını önlemek için, Hükümetin elinden geleni yapacağını bilhassa be lirtmek istemiştir. Mühtemel mâcera heveslileri, bunu çok iyi anlamışlardır. Ama milli birliğe en fazla ihtiyaç gös teren tehlikeli anlarda bile, burununu ötesini göremiyen asşılık çıkarıcıları mız, sabotaj deyimini, sosyalistlere yöneltilmiş bir suçlama şeklinde yo runlamaya kalkışmışlardır. Gözükle dahi tedavisi mümkün olmayan bu mi yop tükler, en haff tabiriyle, milli birliğin düşmanı bozgunculardır. Tür kiyemizin bütünlüğüne ve bağımsızlı ğına yönelmiş her teşebbüs, kimsen gelirse gelsin, karşında, en başta, ger çek milliyetçileri, yani sosyalistleri bulacaktır. Sömürme düzenini rahat ça sürdürmek için her türlü ibaneti yapabilecek aşşılık çıkarıcıları değil. Bu böyle biline...

## İlhami Soysal

çıkarken gazetecilere, «Vaziyeti takip edi yoruz. Durum bundan ibaret» dedi.

Cumartesi günü, İran Şahının mem leketimizi ziyaretli dolayısı ile yapılan kar şılama törenleri, sercefe verilen yemekler bir ölçüde Küba olaylarını geri plana iter gibi oldu. Ne var ki, akşam üzeri Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Başkanı Kruşçev'in yaptığı bir konuşma da, soğuk harbi, daha İnönünün ilk gün kü tahminine uygun olarak Kübadan Türkiye'ye kaydirdığı haberi, Başbakan ve Dışişleri Bakanının Cumartesi günü gece si de geç saatlere kadar çabşmalarını gerektirdi. Moskovanın Kübadaki üsleri, Türkiye'deki NATO üsleriyle bir mübade le konusu yapma teşebbüsü, böyle bir pazarlığın derhâl soğuk harbi, siddetlen direceği ihtibarı yarattı. Endişeler arttı. Fakat Kruşçev, ertesi gün 180 derecelik bir dönüş yaparak, pazarlıkta vazgeçti ve Kübadaki füze üslerini pazarlıksız kaldıracığını ilân etti. Kennedy de Küba ablukasına son verilebileceğini açıkladı. Bu beklenmedik gelişme gergin havayı, hic değilse şimdilik yumuşattı... Olaylar dan çıkan ders, bugünkü kuvvet dengesi nin ışığı altında, soğuk harbin dahi mem leketimiz için çok tehlikeli olduğudur. Menderes, bir kaç dolar fazla alabilmek için soğuk harpçiydi. Fakat artık olaylar bir kaç dolarla ölçülecek sorumsuz sevi yevi fersah fersah aşmıştır. Türkiye, so ğuk harbin geri gelmesini önlemek için, elinden geleni yapmalıdır. Daha az dolar sağlama pahasına da olsa memleketimi zin en egoist menfaatleri açısından bile, milletlerarası gerginliğin azalması şarttır. Tehlikeli Küba çatışması, bu gerçeği gös termek bakımından faydalı oldu.



# Türkiyede mülkiyet meselesi

Prof. Cahit Tanyol

Türkiye'de mülkiyet, sosyalist açıdan ele alındığı zaman, özel bir mâna kazanır.

Gerek burjuva demokrasilerinin ve gerekse sosyalizmin toplum gerçeklerini hesaba katmadan açıklanması güttür. Memleketimizin sosyal politik ve ekonomik dokusunu aydınlığa kavuşturmak ve ayağımızı yere basmak için, mülkiyet münasebetlerinden hareket etmeye mecburuz.

Batıdan birtakım demokrasi kalıpları alıyoruz. Bunların girişteki mülkiyet münasebetlerini görmüyoruz. Eğer kendi gerçeklerimiz üzerine eğilmezsek, batıdan alacağımız sosyalist kalıplarda aynı başarısızlığa mahkûm olacağız. Hele sosyalist ve Marx'çı bir dünya görüşüne sahip olan aydınların bu konuya hiç dikkat etmemeleri veya önem vermemeleri, onları, hayali sosyalistlerin düşlerinden çok daha derin bir sosyal drama sürükler. Nasıl burjuva kalıpları, hürriyet, demokrasi, kutsal mülkiyet gibi kavramları idealize etmişse, sosyalist bir demokrasinin de mülkiyet kavramını hesaba katması, onun dokusuna, kurulusuna dikkat etmesi gerekir.

Marx'çılığın «alt yapı», «üst yapı» gibi klişe haline gelmiş deyimlerinin gerisinde, hep mülkiyet münasebetinin birtakım özel şekilleri vardır. Bu bakımdan, sosyalizmin, çözümlenmesi gereken konularının başında da mülkiyet bulunmaktadır.

Marx'çı aydınların bu noktayı da hatırlatmak isterim ki; sosyalist dünya görüşünün temelinde gerçekçilik vardır. Olaylara gerçekçi bir gözle bakmayan, onları birtakım klişe kalıpların gölgesinden gören sosyalist bir aydın, önce Marx'çı doktrine ve Marx'çı metoda ihanet etmiş demektir.

Esasen gerek hayali sosyalistlerin ve gerek onlardan kesin olarak ayrılan Marx'ın hareket noktaları mülkiyet olduğu gibi, ayrıldıkları nokta da yine mülkiyettir.

Mülkiyet nedir? O bir emek birikimidir.

Hattâ bu mülkiyet, yalnız sosyalizmin çeşitli görüşlerinin bir uzlaşmazlık konusu olmakla kalmaz, liberal doktrinlerle, aralarındaki kavga da mülkiyet münasebetlerinin yorumlanmasına dayanır.

Ortaçağ feodal mülkiyet anlayışının karşısına çıkan modern düşüncenin ilk ismi olarak, mülkiyet kavramına yeni bir anlam kazandırmaya, yeni bir tanım yapmaya çalışmıştır.

Burjuva demokrasilerinin kurucusu olan İngiliz filozofu John Locke'a göre mülkiyet, emek demektir.

Marx'çı devlet nazariyesinin kurucusu olan Marx'a göre de, mülkiyet, emektir.

Buna karşılık, hayalci sosyalistler «mülkiyet nedir?» sorusuna, sadece «mülkiyet hürsüzlüktür» gibi bir cevapla cevap vermişlerdir; ve Marx'ın karşısına çıkmış, John Locke'un mülkiyet anlayışından hareket etmişlerdir.

Birçok sosyalist yazarlar, Marx'ın mülkiyetin temelini teşkil eden dünya görüşü materyalizmi, Hegel felsefesini sosyalizmle çevirmekle acıklarlar; filozofların ise bu doğrudur. Ama bir de, sosyalist devlet görüşünü ortaya atan Marx'ın mülkiyetine dayandığı «fazla keyifli emek» kavramına birikmesi gibi ek-

namik olayların bilimini yapan iktisatçı Marx vardır; ona pek dikkat etmezler. Marx felsefesinin çekiciliği, onları gerçekleri görmekten alıkozar. Oysa ki o, filozof olarak düşünülünce, Demokritos'tan beri gelen materyalist felsefenin bir halkasıdır.

Bizde Marx'ın çoğu, Marx felsefesinden sosyalizme gidileceğini sanır veya bu sanıyı telkin eder; esas olarak felsefeyi alır. Daha doğru, bilimi felsefe ile açıklar. Bu, John Locke'un liberalizmini savunmak için onun ampirist felsefesini ön plana geçirmeye benzer.

Sosyalist olmak için, ille de materyalist, ille de dinsiz olmaya lüzum yoktur. Materyalist veya dinsiz olmak ferdi hallerdir. Emegün değerlenmesi mülkiyetin intikali gibi ekonomik konular ise, tamamiyle sosyalistdir. Bunları birbirine karıştırmak insan tabiatını zorlamak olur.

Nitekim Marx da, felsefesini kurarken, materyalizmden hareket ettiği halde, mülkiyet meselesini incelerken, Locke'un: «Mülkiyet emektir» sözünden hareket eder; ve emegün yorumlanmasında ondan ayrılır. Birisi liberal demokrasilerin kurucusu olur, diğeri sosyalist demokrasilerin.

Sosyalizmin gerçekleştirmek istediği dünya görüşü nedir? Bu, mülkiyete temel olan emegün çalışmama sıdır. Bu, bizi kendiliğinden emegün objektif görünüşü olan mülkiyete götürür.

Hal böyle olunca, sosyalist görüşün savunulması, ancak emegün objektif görünüşü olan mülkiyete dikkat etmekle mümkün olur. Nitekim Marx da buna dikkat etmiş, sermaye nasıl biriktiriyor, şahsi mülkiyet nasıl genişliyor, bu mülkiyetin temelinde ne var, sorularından hareket etmiş.

Bizdeki sosyalist aydınlar, «burjuva», «proletarya» gibi kavramlara sıkı sıkıya sarılmış görünüyor. Oysa ki önemli olan bu kavramlar değil, bu kavramların gerisinde birleşmiş olan gerçektir.

Bence Marx'çı doktrini zorlayarak batıda meydana gelmiş kalıpların ve sınıfların varlığını söz konusu etmektense, bizde olay nasıl olmuş, ona dikkat etmek daha doğrudur.

Sosyalizmi, zihinlerde, korkunç ve tehlikeli gösteren de budur. Gerçi bu, bir bakıma, batı burjuva kuruluşuna göreyledir. Çünkü, büyük endüstrinin doğmasıyla orada yeni bir insan doğmuştur. Büyük endüstrinin gelişmesine paralel olarak orada yeni sınıflar meydana çıkmış, servetin ana kaynağı olan toprak mülkiyeti yerine, üretim vasıtalarının mülkiyeti geçmiştir. Büyük endüstriye dayanarak bu yeni servet kaynağı, ortaçağ mülkiyet düzenini ve mülkiyet anlayışını da altüst etmiştir. Çünkü ortaçağ mülkiyet düzeni için servetin ana kaynağı topraktır. Servetin ana kaynağı toprak olunca, onun idealize ettiği siyasî kuruluş da geniş topraklara sahip olmak olacaktır. Toprakla tarım kazançlarını kastediyoruz.

Toprağa sahip, toprağa hâkim sınıflar, aynı zamanda devlete sahipti. Toprağı işletenlerle işleyenler diye iki sınıf vardı. Toprağı işletenler ve ya toprağa hâkim olanlar, siyasî kurulusun merkezinde bulunuyordu.

Toprağa sahip olanlarla, toprağa

hâkim olanları birbirinden ayırmak lâzım. Toprağa sahip olanlarda mülkiyet, Senyor — Serf gibi bir feodal münasebeti. Batı ortaçağında bunu görüyoruz.

Bir de toprağı işleyenlerle toprağı işletenlerin bir başka çeşit münasebeti vardır ki burada mülkiyet kavramı başka türlü görünmektedir. Burada toprağa sahip olmak bahis konusu değildir. Burada önemli olan, toprağa hâkim olmaktır. Buradaki münasebet, bir senyor — serf, daha açık bir deyimle, toprak köleliği münasebeti değildir. Burada ne toprağı işleyen ve ne de toprağı işleten, Batı anlamında, bir mülkiyete gelmiştir.

Selçuk ve Osmanlı kuruluşu böyledir. Bu kuruluşta doğrudan doğruya devlet ve köylü münasebeti vardır. Devlet ve köylü toprağın bir nevi mütevellisidir. Ama sahibi değildir. Birisi hâkimiyet hakkına, diğeri emek hakkına sahiptir.

Bu noktalara dikkat ettiğimiz zaman, bazı feodal dış görünüşler olsa dahi, Osmanlı İmparatorluğunun örgütünde, Batı ortaçağ feodal sisteminden tamamiyle başka bir olay cereyan ettiğini görürüz. Batı ortaçağ feodal sisteminde bir «toprak kölesi» bulunduğu halde, bizde, toprak kölesi yoktur, köylü vardır. Köylü orada, Batı ortaçağ mülkiyet sistemi çatladıktan sonra, meydana çıkan yeni bir haldir, yeni bir sınıftır. Bizde ise bu, tabii haldir. Çobanlıktan toprağa yerleşme anlamına gelir. Nitekim burjuvalaşmaya doğru gelişmesi de bu görüşü doğrular.

Batıda, toprağı işletenlerle işleyenler arasındaki münasebet, bir senyor — serf münasebeti olunca ve mülkiyet de bu münasebete dayanınca, orada olay başka türlü cereyan ediyor. Orada mülkiyet, yeni bir anlam kazanıyor. Bu mülkiyet anlamı, işleyenler aleyhine ve işleyenler lehine gelişiyor. Orada mülkiyet, emekle münasebete getiriliyor.

Mülkiyetin emekle münasebete gelmesi yepyeni bir hâdisedir. Çünkü bu münasebet, ortaçağ feodal sisteminin altını üstüne getirmekte, ayakları baş vurmaktadır.

John Locke'un ortaya attığı: «Mülkiyet emektir» sözü, bu yeni anlayışın bir ifadesidir.

Fakat, sonraları Marx tarafından bir başka anlamda ifade edilen bu mülkiyet anlayışı, aynı zamanda, yeni bir insanın, yeni bir dünya anlayışının ortaya çıktığını da açığa vurmak tadır.

Yalnız şu noktaya dikkat etmek gerekir ki bu yeni mülkiyet anlayışı senyor — serf çatışmasından doğmuş değildir. Yani toprak köleleri senyörlere karşı ayaklanarak yeni çağın sosyal, ekonomik ve politik kuruluşunda lider sınıf rolünü oynamamıştır.

Lider sınıf «burjuva» olmuştur. Büyük endüstrinin gelişmesi, seri halde imalatın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Seri halde imalat, süratle sermaye birikmesini yaratmış, böylece servetin ana kaynağı, toprağa sahip olanlardan endüstriye sahip olanlara geçmiştir.

Aynı zamanda, büyük endüstri, o zamana kadar mevcut olmayan iki sınıfın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu, üretim vasıtalarına sahip olan patronlar, üretimi yapan işçilerdir. Patron, sanki üretimi yapan makine imiş gibi bir tavır takmış, makinenin sahibi de kendisi olduğuna göre, imalatın bütün kazançlarını da kendisinin telâk ki etmiştir. Makinenin işlemesi insanın ihtiyaç olduğu için işçiyi, sadece makineyi kullanan bir âlet olarak görmüştür. İnsan denilen bu âletin ölmemesi için kararını doyurmak lâzım; bunu da gündelikte temin etmiştir. Kısacası ortaçağ toprak kölesi, büyük endüstri içinde işçi olmuş, senyör de «burjuva» dediğimiz tip servet onda, üretim araçlarının mülkiyeti onda olduğu için, siyasî hâkimiyete istekli olan da o olmuş.

Yeni çağ, iki kavramı bir arada getirmişti. Bunlardan biri, bütün sınıfları ilgilendiren bir kavramdır. O da insanların hür ve eşit olması. Bu,

asalet sınıflarının yıkılmasını hedef tutuyordu.

İkinci «mülkiyet hakkı» idi. Yani bir mülkiyet kavramına dayanan bu mülkiyet hakkı, ister burjuva sınıfların anladığı mânada olsun, ister işçi sınıflarının anladığı mânada olsun, yeni bir şeydi. Locke, bunu şöyle ifade eder: «Allah insana çalışmayı ve toprağa hâkim olmayı emreder. Allah'ın bu emrini dinleyen, bir toprak parçasını süren, eken, ona kendi mülkü olan bir şey eklemiştir. Eklenen şey, onun emegidir.»

Locke'a göre, işte mülkiyet budur. Bunun üzerinde bir başkasının hakkı ve iddiası olamaz. Toprağın işlenmemesi, Allah'ın arzusuyla uygun düşmez. Madem ki mülkiyet insan emeginin toprağa karışmasıdır, o halde böyle bir mülkiyetin de şahsi mülkiyet olması, miras yoluyla intikal etmesi gerekir. Locke'a göre sermaye, çalışan bedeninin bir nevi genişlemesidir. Devletin vazifesi, bu mülkiyete el sürmemesi, onu himaye etmesidir. Hayatın mânası çalışmaktır. Bu da ferdi teğebbüsle olur. Bu da şahsi teğebbüsle meydana gelen üretilen vasıtaları mülkiyettir.

Dikkat edilecek olursa, Locke'un bu düşüncelerinde iki yön açık olarak görülür.

1 — Ortaçağ feodal mülkiyetine karşı geliyor. Ve fakat bunu,

2 — Şahsi mülkiyeti kutsallaştırarak, insan emeginden üretim araçlarının mülkiyetine atlamak suretiyle burjuva mülkiyetinin temellerini kuruyor.

Marx da aynı görüşten hareket eder; ve fakat o, emegün genişletilmesi suretiyle şahsi mülkiyetin savunulmasını yapan Locke'a karşı, hele şu emegün nasıl genişliyerek sermayeyi meydana getiren olayın bir hesabını yapalım, diyor. Ve bu genişlemedeki emegün şahsi teğebbüse ait olmadığını, hileli olduğunu gösteriyor. Bu dalavereyi önlemek için, üretim araçlarının şahsi mülkiyetten çıkarılarak kolektif mülkiyet haline getirilmesi gerektiğini söylüyor. Şahsi teğebbüsün üretim araçlarına sahip gibi görünmesi, bu araçları elde edebilmek için başkalarının emegini, kendi lehine yonttuğunu gösteriyor.

1789 Fransız İhtilâlinde, «burjuvalar», bir taraftan mülkiyetin kutsal olduğunu, devletin hiçbir suretle bu şahsi mülkiyete dokunamayacağına savunurken, diğer taraftan senyörlerin ve kilisenin mülklerini yağma etmekte hiçbir sakınca ve mülkiyete aykırı bir yön görmediler. Ve Locke'un delillerini kullandılar. Toprak işletilmemektedir. Bu Allah'ın emirlerine aykırıdır diyerek, onları şahsi mülkiyete geçirmekte büyük bir maharet ve kurnazlık gösterdiler.

Bu yeni burjuva mülkiyetini, devletin tecavüzünden korumak için, devleti ele geçirmek lâzımdır. Bir diğer yönden de, büyük endüstrinin çıkardığı mallara pazarlar bulmak, ham madde bölgelerine sahip olmak gerekiyordu. Herşey, kendilerini devleti zaptetmeye zorluyordu. Başta eski toprak asaletinin geleneklerine dayanarak krallık bu işler başarılmazdı. Hürriyet, eşitlik, insan hakları, halk iradesi gibi bütün sınıfların duygularını harekete getiren kavramları kendilerine bayrak yaptılar. Böylece, 1789'da başlayan ihtilâl hareketi, diğer sınıfları bazı haklara kavuşturdu. Halk iradesinin gerçekleşmesi gayesinde, burjuvalarla işbirliği yapmaya götürdü. Hukukî eşitsizlik kalktı ama, iktisadî eşitsizliği daha da arttırmak için devleti burjuvalar zaptetti. Burjuva menfaatlerini koruyan liberal demokrasiler böylece doğdu. Sonradan anlaşıldı ki, işçi ve köylünün sefaletleri, burjuva demokrasilerinin kurulması lehine çalışmıştı. Elbette ki şahsi mülkiyete kutsallığı, bu anayasaların temel prensibi olacaktı. Halbuki büyük endüstrinin meydana getirdiği bir sınıf daha vardı. Bu işçi idi. Bu işçi, büyük endüstrinin emekçisiydi. Bu işçi, işçi sınıfı idi ve onun aydınları bir parçası idi. Buna karşı



lık, üretim araçlarına sahip olanlar, büyük endüstrinin zaruri unsuru de değildir. Endüstri onlarsız da olabilir di. Fakat hâdisse tam tersine cereyan etmiş, servet onların elinde olduğu için, devlet de onların eline düş müstü.

Daha 1789 da, işçi sınıfları bu nun farkına varmadı değil. Bu yeni mülkiyette bir hile olduğunu sezi yor ve fakat haksızlığın sebeplerini açık olarak anlıyamıyordu. Bu yüz den ihtilâl sonrası sosyalistleri, burjuvalar tarafından en çok ve şiddet le savunulan şeyin şahsi mülkiyet olduğunu gördükleri için, mülkiyete karşı cephe aldılar. Her türlü mülki yetin hırsızlık olduğunu ileri sürdü ler. İşte bu devrenin düşünürlerine hayalci sosyalistler adı verildi. Bur juva, şahsi mülkiyeti kutsallaştırdığı için, mülkiyet düşmanı oldular. Hayal ci sosyalistlerin aynı zamanda, anar sist olmalarının sebebi budur.

Marx'ın onlardan ayrıldığı en önemli nokta, mülkiyetin aleyhine yürümemesi tam tersine, mülkiyete kaynak olan servetin işçi sınıfının emeğine dayandığını göstermesidir. Bu yüzden, hayalci sosyalistler anar sist, devlet düşmanı olduğu halde, Marx tam tersine devletçi oldu. Şah si mülkiyeti ortadan kaldırmak ve kollektif mülkiyeti kurmakla bu işin halledileceğini söyledi. Bu kollektif mülkiyet, işçi mülkiyeti idi. İşçinin emeğinin bir başka işçi zümresine intikal ederken aracılık yapan tüccar sınıfının da durumunu düşündü. Bun lar, hem üretime iştirak etmiyorlar, hem de güçleri tenbel kalıyor, dedi.

İşte 1789 Fransız ihtilâlinde bu yana, işçi ile burjuva arasındaki kav ga böylece gelişti. Burjuva sınıflar, siyasî otoriteyi toptan kaybetmemek için, işçilere tâvizler verdi. Politika da onları iktidara tâlip bir sınıf ola rak tanıdı.

Siyasî partilere dayanan demok rasl, böylece zuhur etti. İşçi sınıfları nun devleti ele geçirmeleri, elbette ki burjuva sınıfları için korkunç ola caktı. Çünkü onları reddediyor, onla rı gâsıp olarak görüyordu. Elbette burjuvalar sosyalizmi bir umacı gek linde gösterecek, işçilerin devleti zap tetmemesi için her çareye başvura caktı.

Batı burjuva demokrasileri için kendi kâr açılarından, bu elbette ki doğrudu.

Bize gelince, Tanzimat'tan itiba ren, Batı burjuva kalıplarını hiçbir siyasî ve ekonomik temele dayanma dan aldığımız için, onların sosyaliz me karşı aldıkları cepheye de teva rüs ettik. Nasıl hayallî bir burju va tasavvur etmişsek, böylece hayallî bir işçi sınıfı da düşündük.

Oysa ki Türkiye'de, mülkiyet münasebeti tamamıyla ayrı bir alan da cereyan etmiş, daha açık bir deyim le, ferdî mülkiyet teşekkül etmemiş ve ancak devletin yıkılış anlarında devlet mülkleri talan edilmek suretiy le ortaya çıkan bir hastalık olmuştur.

O halde, kendi gerçeklerimiz kontrol edildiği zaman, bugün bizde sosyalizmi bir burjuva -- işçi çatış ması diye düşünmek doğru olmaz, gerçeklere uymaz. Sosyalizm, bizde korkunç bir anlam ifade etmez. Mil letin ve memleketin kalkınması, Ata türk inkılablarının bir devamı olur.

Bu bakımdan, meseleyi kendi memleketimiz açısından kurarken, sosyalizmin gayesi nedir, ne yapmak istiyor diye sormalı.

Buna kısaca ve kabataslak, şu karşılığı verebiliriz:

Üretim araçlarını millete malet mek, bütün araçları üretimde verim li bir unsur haline getirmek, üretim kaynaklarını ve insan emeğini âzami randımanla çalıştırmak, bu çalıştır ma seyrinde insanın, insanı sömür mesini kesin olarak önlemek, bütün vatandaşlara emeğinin tam karşılığını sağlamak.

Bu konuları, memleketimizin ger çekleri açısından, ilerideki yazıları mızda aynı aynı inceleyeceğiz.

# YÖN

## Atatürk yaşasaydı, bugün ne yapardı?

YÖN'ün açık oturumunda Atatürk'ün yakın arkadaşları bu soruyu cevaplandırıdılar. Oturuma katılan Atatürk'ün Eğitim Bakanı, Cemal Hüsnü Taray, Erzurum kongresinin unutulmaz simalarından Cevat Dursunoğlu, Atatürk devrinin fikiryatçıları «Kadro» cu Yakup Kadri Karasmanoğlu ile Şevket Süreyya Aydemir, romancı Kemal Tahir, sosyoloji profesörü Cahit Tanyol, iktisat profesörü Sadun Aren ve Doğan Avcıoğlu tenkitçi bir gözle Atatürk'ü ve eserini inceleyip tartıştılar.

## YÖN'ÜN «AÇIK OTURUM»U YILIN HÂDİSESİ OLACAK

# 1

### ATATÜRK'Ü, BU BİLİNMEYEN BÜYÜK ADAMI SIZLERE YÖN TANITACAK

Atatürk devrimlerini neden daha ileriye götüremedik? Halkçılık ve devletçilik politikası neden başarısızlığa uğradı? Şimdi işe nereden başlamamız lâzım? YÖN, bütün Türk aydınlarını düşündüren bu soruları gelecek hafta en geniş şekilde cevaplandırarak...

# 2

### Atatürk çin yazılmış en güzel şiirleri YÖN'ün özel sayısında bulacaksınız

# 3

### YÖN, Özel sayısına ek olarak ihtilâlcî Atatürk'ün en manâlı portresinin nefis bir baskısını armağan ediyor

## ATATÜRK ÖZEL SAYISI

Gelecek hafta YÖN okuyucularını çok sayıda YÖN alıp dostlarına hediye etmeye çağırıyoruz.

Arkadaşlarınızı YÖN'e abone olmaya çağırınız



# Akımlar Arasında



**P**rof. Bahri Savcı, 20 Ekim tarihli «Cumhuriyet» te İgi çekici bir yazı yayınlamıştır. Değerli Profesörün bu yazısı «Üç akım ortasında demokrasimiz» başlığını taşımaktadır. Profesör bu konuyu, uygun bir üniversite üslubu içinde özetlemiştir.

Üç akım ortasında demokrasimiz yazısında, Bahri Savcı da önce, gerek kamu oyunda, gerek devlet otoritelerinde varlığı gizlenemeyen «—Ne oluyoruz? Nereye gidiyoruz?» endişesine dokunmuştur. Bu endişeleri giderecek, günün tehlikelerini önleyecek gerçek tedbirleri bulabilmek için, içinde bulunduğumuz çalkantıyı yaratan büyük akımları gözlemek ve onların yersizliklerini, yetersizliklerini görmek gerektiğini öne sürmüştür. Bahri Savcıya göre «Bugün henüz kendini bu lamamış olan sosyal muhtevâl demokrasimiz, şu üç akım arasında kendini aramaktadır:

1 — Karşı ihtilâl akımı,

2 — Yeni bir disiplin devrimi akımı, yahut

otoriteci ihtilâl akımı,

3 — Statüko esasına uymak akımı.

Yazarın görüşü, bugün Türkiye'de ilk planda 27 Mayıs ihtilâlini, daha temelde de Atatürk'ün 19 Mayıs ihtilâlini söndürmeğe istidatlı bir karşı ihtilâl akımı vardır. Bu da, siyasal olaya sosyal muayyeniyet açısından bakmayı bilenler için pek olağan bir iştir. Çünkü ihtilâller, karşı ihtilâlleri davet ederler.

Bu karşı ihtilâl akımı, hem Atatürk inkilâbına, hem 27 Mayısın getirdiklerine ve hâtrasına karşıdır. Bu bir irtica—Gerilik— ihtilâli olur. Yani bu ihtilâl sosyal adaleti, sosyal muhtevâlî kalıpların gerektirdiği düzenli ekonomiyi reddetmek istidadındadır. Bu karşı ihtilâl, dinci, muhafazacı, gelenekçi, liberal bir politika ile mesut olacağımıza inanmaktadır. Hülâsa Atatürk ilkelerini ve 27 Mayısın getirdiklerini, dinci, muhafazacı, gelenekçi ve liberal bir toplum yapısına uymayan bütün müesseseleri silip süpürme kastindedir.

Bu arada Sayın Savcı, 1950 — 1960 rejimine dokunarak o devrede Atatürk ilkelerinin nasıl soysuzlaştırıldığını misâl olarak açıklamaktadır.

Sayın Savcıya göre ikinci akım, yeni bir disiplin veya otoriteci ihtilâl akımıdır. Bu akım, daha 27 Mayıs ihtilâli ile beraber ortaya çıkmıştır. Bu akım, 27 Mayısın şekileci bir cereyana döndürüldüğü sıralarda belirmiştir. Bu akım, Atatürk ve 27 Mayıs hareketlerinin sürüklenmek istidadına düştüğü, dinci, liberal çoğunluk istibdadına karşıdır. Demokrasinin OY vefresine bir hukuki imkân vermemek için belirmiştir. Eski reformcu geleneği ele alıp, bunu merkezi bir otorite altında korumak ve geliştirmek çabasıdır.

Üçüncü akıma gelince bu da, şimdi mevcut olan anayasa müesseseleri içinde, mevcut iktidar sistemini yürütmek, yani statükoyu muhafaza etmek isteyen cereyandır. Demokraside, Batının siyasi demokrasisine uymak akımıdır.

Sayın Profesör tablillerinde bu akımları etraflı karakterleri ile veriyor. Bugünkü buhranın; gerçek demokrasimizin bu üç akım ortasında kalıptan ve üçünün de gerçekte, siyasal gelişme yönümüze ya aykırı, ya yetersiz oldukları halde kendilerini empoze etmeğe kalktıklarından doğduklarını söylüyor. Fakat bu buhranın nasıl çözüleceği üzerinde hiç durmuyor. Birinci ve ikinci akımların yersizliği kadar üçüncü akımın da yetersizliğini işaret etmekle yetiniyor. Hattâ, statükocu, yani bugünkü nizamı muhafazacı olan akımın, siyasal demokrasi şekli ile yetinip, sosyal muhtevâlî bir halkçı politika yürütmeye doğru adımlar atamayacak kadar muhafazakâr mevkelerinin egemenliği altında bulunduğunu belirtiyor.

★

**S**ayın Profesörün, sosyal muhtevâlî demokrasiden tam olarak neyi kastettiğini etraflıca açıklamamış olmasına rağmen, demokrasimizin, bugün «henüz kendini bulamamış ve kendini aramakta» olduğu yolundaki görüşlerine katılmamak kabil değildir. Demokrasimizin sosyal muhtevâsından maksat, yeni Anayasamızdan ilham alınarak kullanılmış bir ifade olabilir. Anayasamızın ikinci maddesi devletimizi şöyle tarif eder: Madde 2 — Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Anayasamızın başlangıcındaki temel ilkeler ise şöyle özetlenebilir:

«Daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden huz ve ilham alarak» «Millî Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olmak».

O halde Türkiye bu esaslara göre sosyal bir devlettir. Bu devletin hukuk ilkeleri toplum yararına düzenlenecektir. Bu düzenlemede, daima yüceltmeyi amaç bilen bir Türk milliyetçiliğinden ilham alınacaktır. Millî Mücadele ruhuna, Atatürk devrimlerine bağlı kalınacaktır. Hülâsa gene anayasamızda denildiği gibi, yeni devletimiz, sosyal adaleti, demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleri ile kuracaktır.

Fakat bizim «sosyal muhtevâlî» demokrasimizin bir türlü kendini bulamayı, kendini arayıp da zaten bu ilkelere ulaşamıyor. Meselâ bu ilkelere «Millî Mücadele» ruhunu alalım. Bakın Millî Mücadele ruhu, Mustafa Kemal'in, 1921 de Büyük Millet Meclisine sunduğu Teşkilâtı Esasîye Kanununun Maksat ve Meslek kısmında nasıl dile getirilmiştir:

«Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, haysiyet ve istiklâlini kurtarmayı yegâne maksat ve gaye bildiği halkı, emperyalizm ve kapitalizm tehakkümünden ve zulmünden tahlis ederek idare ve hâkimiyetinin hakiki sahibi kılmakla gayesine vassıl olacağı itikadındadır.»

O halde Kuvayı Milliye ruhuna göre hareket edersek, şimdi bizim sosyal devletimiz antiemperyalist ve antikapitalist olmak gerekir. Acaba bu ilkelere hakikaten bağlı mıyız? Yahut da içimizden biri çıkar da, antiemperyalist olması gereken yeni devletimizi, şimdi «yeni bir hüviyet almış olan çağdaş emperyalizmin mali ve iktisadi kontrollerine karşı korumalıyız» derse, yahut da, yeni devletimizi, Millî Mücadele ruhunun o kadar kötü bulduğu kapitalizm nizamı içinde değil, yüceltici bir milliyetçilikten ilham alarak, «sosyal adaleti daha iyi sağlayan sosyalist bir nizam içinde geliştirelim» derse, yeni anayasamıza tercüman olmuş olmaz mı? Ama bugün Türkiye'de tatbikat bu mudur, diye sorarsak acaba nasıl gerçekler karşısında kalırız? Bugün Türkiye'nin, hem de suni birtakım enjeksiyonlarla, temelinde daha şimdiden çatışmalar taşıyan bir kapitalizme doğru sürüklendiğini ve hattâ emperyalist mahiyetli bazı kontroller altında olduğunu görmeyen var mıdır?

★

**A**ntiemperyalist, antikapitalist olan ve halkı, bunlardan korumak için savaşan Kuvayı Milliye ruhu böyle olduğu gibi, Atatürk ilkelerine bağlılık denilen anayasa şartı üstünde de söylenecek çok şey vardır. Acaba biz ve nizamımız, hakikaten Atatürk ilkelerine gereği gibi bağlı mıyız? Sayın Savcı, bu konuda ilk önce lâikliği ele alıyor. Atatürkçülüğün ilk ilke «İktidarı tam mânâsıyla laisize ederek millete maletmektir» diyor. Acaba bugün iktidar tam mânâsıyla laisize edilerek millete maletilmiş midir? Ondan sonra yazar, iktidarda kişi ve zümre egemenliğini bertaraf ederek bir hukuk devleti kurulmasını alıyor. Bu şart da yerindedir. Çünkü Atatürk diktatör değil ve Atatürkçülük dikta-

törük demek değildir. «Sosyal ve iktisadi yapıyı ve onun içinde insanı müspet mevzuat ve bilim ile geliştirmektir. Şimdi idare ve icra organlarında lâfi bile geçmeyen Atatürk devletçiliğinin sosyal tarafı da budur.» İnsanı sosyal ve iktisadi yapı içinde geliştirmek büyük bir prensipi ne güzel ifade etmektedir.

Ya Atatürk'ün diğer ilkeleri? Ya halkçılık? Öyle bir halkçılık ki o, Atatürk'te oy kalabalığı demek değildir. İmtiyazsız, sınıfsız, çalışan bir toplumdur.

Pek iyi bunları hangi akım tahakkuk ettirecek? Hem de Anayasaya ve onun ikinci maddesine ve başlangıç ilkelerine bağlı kalmak kaydı ile. Sayın Profesör Bahri Savcı'nın saydığı akımlar arasında, hem Kuvayı Milliye ruhunu, hem yüceltici bir milliyetçilikten ilham alan Atatürk ilkelerini, sadece bir paragraf ve söz konusu değil de tam bir sosyal ve ekonomik bütünlük ve partizanca oyların rüzgarına feda etmeden tahakkuk ettirecek toplumsal bir akım zikredilmemiş. Bize kahrısa bu akımlar arasında, yüceltici, ilerletici, plânlayıcı, düzenleyici ve millî iştirakçiyi, hür fakat yapıcı bir bütünlükle yeni sosyal devletin inşasına yöneltici bir akım eksik...

★

**O** halde, sayın düşünürümüzün ya yersiz, ya yetersiz bulduğu o üç akımın dışında bir başka akıma yer vermek lâzım. Bu akım ancak sosyalist bir akım olabilir. Yani bir Türk sosyalizmi. Kuvayı Milliye devriminin anayasasında işaret edilen yüceltici bir milliyetçiliğe dayanan, aynı anayasamızın antiemperyalist, antikapitalist ruhundan ilham alan, yeni anayasamızın başlangıç ilkelerini benimseyen ve gene aynı başlangıçtaki 27 Mayıs ruhunun dinamizmini yaşatan bir Türk sosyalizmi. Kısaca, milliyetçi, istiklâlcî, halkçı, lâik, halk yararına devletçi bir sosyal devlet sosyalizmi. Bu sosyalizm, yeni Anayasamızın mahveri etrafında döner. Karma ekonomiyi, Başbakan Yardımcısı Alican'ın anladığı gibi «—Devlet sektörü, özel sektörün yardımcısıdır» şeklinde anlamaz ve bu anlayışı reddeder. Devlet sektörü özel sektörün peyki değildir. Zaten anayasamızda da böyle bir ilke yoktur. Biz karma ekonomiyi, halk yararına işleyen bir devletçilikle, halk aleyhine çalışmayan bir özel teşebbüs şeklinde anlıyoruz.

Akis dergisinin son sayısında işaret ettiği gibi: «Bugün Türkiye, millî, sıhhatli bir S O L'un doğum sancuları içindedir.»

Bu sol, milliyetçi, istiklâlcî, toplumsal ve vatanperver bir inşacı akımın ifadesi ise, milletin sağduyulu her insanı ve hele her aydınını onun içinde olmalıdır. İçeriden ve dışarıdan, bir takım suni enjeksiyonlarla zorla şişirilmeye, ayakta tutulmaya çalışan müsrif ve kumarbaz bir kapitalizm, millî sıhhatimize ancak zarar verir. Yurtta sosyal çatışmaları doğurur, memleketi sınıflar kavgasına götürür. Sınıf kavgalarının sonu ise ancak ihtilâldir.

Biz çağın mânâsını anlıyoruz. Bugün Türkiye elbette ki kendi başına kalamaz, tek başına kalkmaz. Bu kalkınmada, Birleşmiş Milletler çerçevesinde yer alan, yani kendileri ile dünya ölçüsünde kader birliği yaptığımız her millette, dostça, hür şartlar altında işbirliği, teknik yardım ve sermaye yardımı anlaşmaları yapmak zorundayız. Ama yardımlaşmalar, hiçbir zaman bir yabancılık dikta, kilit noktalarının kontrolü, iktisadi kapitülasyon şekli alamaz. Çünkü bir müstakil devlet demek bir emir kulu, demek değildir.

Bize kalırsa, Kuvayı Milliye ruhu demek, Atatürkçü millî hâkimiyet demek, 27 Mayıs ihtilâlinin dinamik, zinde ruhu demek budur.

Bu bir akımdır ki, gelecektir. Köy ve mülki teşkilâtları, meslek teşekkülleri, sendikalar, iktisadi devlet teşebbüsleri, kalkınmaya yöneltilmiş mali organlar, teknik, fikir, kültür organizasyonları, sosyal devlet anlamında birleşen siyasal partiler, yarı bu ruhun dayanakları olacaktır. Ona anayasa dışı diyenleri, millî hâkimiyete karşı diyenleri, sınıf ihtilâlciliğidir diyenleri, komünistlik diyenleri, Türk sosyalizminin idealist ve milletçi inşâ heyecanı tesirsiz bırakacaktır. Hülâsa:

Hiç kimsenin kontrolünde olmayan, bütün iyi niyetli ülkelerle teknik, sermaye ve işbirliği yapan, içten ve dıştan suni enjeksiyonlarla, sosyal çatışmalar yaratacak şekilde bir kapitalizm yerine, bütün milletin yararına düzenlenen plânlı, sosyal adaletle dayanan, milletin bütün müstahsil ve sosyal kuvvetlerine tahakkük edilecek gücü ve dayanışma, bir sosyal devlete vâcut vermek...

İşte bu ruhun Kuvayı Milliye ruhu, Atatürkçülük ruhu ve 27 Mayıs ruhu budur.



Başkan Nâsir, toprak reformu, köyün kalkınması, sanayileşme, emekçi hakları, özel teşebbüsün yeri, dış yardımlar, yurttaşın toplumsal hakları, din, vicdan ve söz hürriyeti, silâhlı kuvvetler konularında, sosyalist görüşü açıklıyor:

# Sosyalizm d

# aileye karşı değil

## VII. TOPRAK REFORMU

**S**osyalizmin tarım alanında tarafımızdan uygulanan şekli, toprağın devletleştirilmesi ve toprağın kamu mülkiyeti alanına katılmasına değil, fakat yapılan inceleme ve edinilen tecrübelerle dayanarak, toprak üzerindeki özel mülkiyetin, derebeyliğe yer bırakmayan sınırlar içinde tanınmasıdır.

Bu tutum, Arap köylüsünün toprak mülkiyeti konusundaki çok köklü duygu larının basitçe tanınması sonucu değil dir. Bu, daha çok, Mısır'da tarım meselesinin gerçek şartlarından doğmuştur. Arap köylüsü, kendisine elverişli şartlar sağlandığı her defasında, yaratıcı bir çalı şmaya girişmekteki yeteneğini göstermiştir.

Çok uzun bir süre içinde, büyük tecrübeler edinmiş olan Arap köylüsünün yeteneği o dereceye varmıştır ki, tarımın bilimsel gelişmesinin sonuçlarından yararlanma imkânları kendisine tanındığı vakit, toprağı verimli olarak işlemeğe muktedir olduğunu ortaya koymuştur.

Mısır tarımının, çok eski zamanlar dan beri, çok çapraşık meselelere, özellikle sulama ve ağaçlama meselelerine ger çekten sosyalist çözüm yolları bulduğu da buna eklenmek gerekir. Gerçekten de sulama ve ağaçlama şimdi olduğu gibi eskiden de, kamu hizmetine verilmiştir.

Şu halde, tarım meselesinin zorunlu çözüm yolu, toprağın kamu mülkiyetine gevrilmesinde bulunmamakta, aksine özel mülkiyetin varlığını gerektirmektedir. Şu şartla ki, toprak üzerindeki özel mülkiyet hakkını mülkünü olduğu kadar çok sayıdaki gündelikçiye sağlayarak bunun çerçevesini genişletmeli, tarım istihsalının her alanında, tarım kooperatifleri siste miyle bu özel mülkiyeti pekiştirmelidir.

Tarım kooperatifi, çok yakın zaman lara gelinece kadar olduğu gibi, bu alan daki tek faaliyet olan krediyle yetinme melidir.

Tarım işletmelerinin gruplaşmasıyla başlayan bu faaliyet, edinilen tecrübelerle büyük ölçüde başarı kazanmıştır. Bu faaliyet birlikte yürümekte, köylüyü tefeciler birlikte yürütmede, köylüyü tefeciler den ve mutavassıtlardan kurtarmakta, köylünün çalışmasından elde ettiği geliri büyük kısmını topluyarak en modern tarım malzemesinin kullanılmasını, verimi artırmak için bilimsel usullere bagvu rulmasını kolaylaştırmaktadır. Kooperatif sistem, aynı zamanda sürüm alanına ka dar azanarak, Irak köylüsünün emeğinin, çalışmasının meyvesini adil bir şekilde almasını sağlamaktadır.

Mısırda, toprak meselesiyle ilgili olarak girişilen ihtilâlcî davranış, toprak sahiplerinin sayısını çoğaltmaya dayanmaktadır. 1952 ve 1961 yıllarında çıkarılan toprak reformu kanunlarının amacı budur.

Bundan başka, bu kanunları, istih salı arttırmağı ve büyük sulama tasarılarının ilici gücünü meydana getirmeğı göz önünde tutuyordu. Bu büyük sulama tasarılarının göze çarpan sembolü Büyük Asavan Barajı olmuştur ki, Mısır halkı bu barajın yapılması uğrunda askeri, iktisadi ve psikolojik her çeşit savaşı göze almıştır. Büyük Asavan Barajı, Mısır

halkının iradesinin, hayatını düzenlemek azminin ve yüzyıllar boyunca derebelik rejimi altında her türlü haktan yoksun olan sayısız köylüyü toprak sahibi etmenin bir sembolü olmuştur.

### Tarım savaşı

Toprak sahibi köylülerin sayısını arttırmağı dayanan tarım alanındaki bu ihtilâlcî hareketin başarısı, ancak, tarım kooperatifleri ve bu kooperatiflerin çalış ma alanlarının genişletilmesiyle gerçek

da hiç şüphesiz köy ekonomisini sağlam laştıracaktır. Mısır topraklarının rekor te bakımından yeniden incelenmesi ve bu incelenmelere dayanarak bu rekoltenin yeniden düzenlenmesi de yine ortaya bir çok imkânlar çıkarmaktadır.

3 — Tarıma paralel olarak, köyün en düstrileşmesi de ortaya büyük çalışma imkânları çıkarmaktadır. Şunu daima ak limızda tutmalıyız ki, endüstri, makina laşma yoluyla, tarımdan artakalan el emeğinin hepsini benimsiyebilecek ölçüde de gildir.

ulaştırmak zorunluluğu sadece bir adalet meselesi değil, fakat gelişme hareketinin gerektirdiği belli başlı amillerden biridir.

Şehrin köy karşısındaki sorumluluğu, vicdan doğmakta ve kader tarafında yükletilmiş bulunmaktadır. Şu halde şehir, üstünlük duygusu ve kibirden uzak olarak, köye ciddi ve yararlı gayretler sarfetmek zorundadır.

Fertilin, plânlama konusunda bilince kazanış, köyün, özellikle kültür alanını da, şehirdaki uygarlık seviyesine ulaştığı görüldüğü vakit ortaya çıkacaktır. Bu bilince, gelişmeyi engelleyen ve tehdit eden büyük meseleye, yani nüfusun artışı meselesine göğüs gerebilecek bir bilinçtir.

Plânlamanın ferdi kademedeki zorun luluğunun anlaşılması, nüfus artışı meselesine kesin bir çözüm getirecektir. Kendisini kadere terkeden zihniyetin yerine sorumluluk duygusunu getirecek ve iyice hesaplanmış bir bütçe temeli üzerine dayanan bir aile iktisadi kurmağı sağlıyacak olan bu bilinçtir.

### Endüstrinin

### Önemi

Endüstri, iktisadi ve toplumsal gelişmede en büyük ümitleri gerçekleştirebilecek güçlü taşıyan ve milli varlığın temel direği olan bir faaliyet koludur. Endüstri, iyi düşünülmüş, iyi incelenmiş bir plânlamaya kendini uydurabilecek, beklenmedik engellere ve aşılması imkânsız güçlüklerle raslamaksızın programlarını gerçekleştirebilecek yaratıcı bir enerjidir. Şu halde endüstri, istihsalin temelini, mümkün olduğu kadar çabuk, ihtilâlcî ve kesin bir şekilde genişletebilir.

Endüstriye doğru yönelişimiz akıllıca, iyice ölçüp tartarak yapılmış olmalı ve büyük gelişme savaşı içinde bütün iktisadi ve toplumsal alanları kapsamalıdır.

1 — İktisadi alanda: Bilimin elde ettiği en yeni sonuçları göz önünde bulundurarak, günü anlamalıyız ki, en modern makinalara sahip oluş yalnız sağlam bir başlangıç noktası değil, aynı zamanda az gelişmişliğin gecikmelerini kapatmayı sağlıyan bir husustur. Bu, aynı zamanda Mısır endüstrisine yeni etkenler sağlamak la, bu da istihsal âletlerinin bugünkü olgunluğa erişmesinden önce bu alanda bizi geçmiş olanların eriştiği sınırlarla meğre bizim de erişmemizi sağlayabilecek imtiyazlı bir durum kazandırmaktadır.

Bu merhalede, modern makinaları çok sayıda el emeği gerektirmedigi için büyük çalışma imkânları sağlanacağı yolundaki düşünceyi terk etmek yerinde olur. Bu düşünce, oldukça kısa bir süre için doğrudur. Fakat uzak bir geleceğin için bu düşünce bütün değerini kaybeder, çünkü modern makinalar doğrudan doğru ya istihsalin temelini hızla geliştirir. İstihsale, endüstrileşme alanında yeni ufak ları kapsamayı sağlıyan, böylelikle geniş ölçüde çalışma imkânlarını açan da budur.

Mısırda endüstri çalışmasının ortaya çıkardığı imkânlar sınırlıdır. Mısır endüstrisi, yaratıcı çalışmayı, Mısır toprak larının en uzak köşelerine kadar genişle tebilecek güçtedir. Tabii zenginliklerimiz ve madenlerimiz henüz bütün sınırlarını açığa vurmamıştır. Üçsüz bucaksız toprak parçaları uzun zamandan beri ihmale uğ ramıştır. Bu toprakları kazanmak için sarfedilen gayretler şimdiye kadar çok

- Tedavi ve ilâç, bir ticaret konusu olmaktan çıkarılarak herhangi bir fiyata bağlı bulunmayan bir hak şeklinde yurttaşın tanınmıştır.
- Her yurttaş kabiliyetine ve eğilimine göre, eğitim hakkından yararlanacaktır.
- Her vatandaşa, kabiliyeti, eğilimi ve eğitim seviyesine uygun iş sağlanacaktır.
- Çalışma günü yedi saate indirilmiştir.
- Emekçinin, istihsalin kârına ve çalıştığı yerin idaresine katılması gerçekleştirilmiştir.
- Vergiler, yurttaşın azamî gelire sahip olmasını sağlayacak şekilde düzenlenecektir.
- Hastalık ve ihtiyarlık sigortaları bütün yurttaş ları içine alacak şekilde genişletilecektir.
- Kadın, erkekle eşit hakka sahiptir.
- Aile, en geniş şekilde korunacaktır.

leştirilebilir. Bu durumda, küçük toprak sahiplerine sağlam ve canlı bir iktisadi düzen sağlanabilir.

Köylerin gelişmesi için girişilecek büyük istihsal savaşı, bundan sonra üç hedefe doğru ilerlemelidir:

1 — Çöllerin ve ekilmemiş toprak ların işlenmesiyle tarımın yatay olarak gelişmesi. Yeni yeni toprakların işlenmiş topraklara katılması faaliyetine bir an bile ara verilmemelidir. Nil vâdisinde iş lenmiş toprakların yüzölçümü her gün biraz daha artmakta, bu artış, Nil sularının her damlasının yaratıcı ve faydalı bir güce dönüşüne kadar devam etmelidir.

Toprak sahibi olma sırasının kendilerine de geleceği günü bekleyenler çok tur. Gelecek, toprağına sahip olmak isteyen ve birbirini izleyen yeni kuşak dal galarındadır.

2 — Tarım plânının, istihsal çerçevesi içinde, dikey olarak gelişmesi. Modern kimya, gübre, hâşerat öldürücü ilaçlar, yeni tohum türlerinin hazırlanması sayesinde, tarım ve tarım usullerinde ihtilâlcî yaratılmıştır.

Bundan başka, bilimsel ilerleme, hayvan yetiştirilmesinde sağladığı imkânlar la da büyük gelişmelere yol açmıştır. Bu

Bundan dolayıdır ki, 1961 meselesi, kısmen köy alanında çözülmelidir. Köyün endüstrileşmesi, tarım işçilerini yeni unsurlarla zenginleştirir. Bu yeni unsurlar, tarım istihsalini çeşitli merhalelerinde hizmete giren uzman işçilerden meydana gelir.

### Köyün kalkınması

Köy istihsalinin gelişmesi, köy hayatında ihtilâlcî ve kesin bir değişikliği sağlayabilecek kabiliyette ve teşkilatlanmış insan gücünün meydana çıkmasını sağlar.

Kooperatif sistemi, köylerde, köyün meselelerini çözebilecek insanların gayretlerini yönlendirecek kooperatif teşkilatları kurulmasını sağlayacaktır.

Bunun gibi, tarım işçileri sendika ları da, gizli bir işsizlik içinde kaybolup gitmiş, hareketsizlik içinde enrejileri boğulmuş milyonlarca insanın çabasını se ferber edebilecektir.

Bu kuvvetler, yeni bir köy hayatının unsurlarını meydana getirmektedir. Bu unsurlar, köy hayatının seviyesini şer bir hayatının seviyesine yaklaştıracak bir uygunluk amili olabilecektir.

Köyü belirli bir uygarlık seviyesine



# lin ve ldir

yüzye kalmıştır.

Mısır toprağının bütün surlarını or taya çıkarmaya, ilerlemeye sağlamak için bütün tabii hazineleri işletmeğe, ancak endüstrideki bilimsel çışma imkân vere cektir.

Bu kaynaklar, ağır endüstrinin omur gasını meydana getirebilir, bu da istihsal için gerekli yeni araçların yapılmasına yol açar. Modern bir endüstrinin gerçek temeli olan gr endüstriye özel bir dikkat sarfetmek gerekir.

Aynı şekilde, tüketim endüstrilerine de aynı dikkati sarfetmek gerekir. Tüke tim endüstrileri, el emeğine yeni çalışma alanları açmakla birlikte, geniş ölçüde tüketim ihtiyaçlarını da karşılar ve yaban cı döviz kaynağı meydana getirir. Tüketim endüstrileri aynı zamanda, ağır endüstri alanında henüz milletlerarası rekabete karşı koyacak bir duruma erişemediğimiz komşu pazarlara doğru ihracatımızın ge nişletilmesini sağlar.

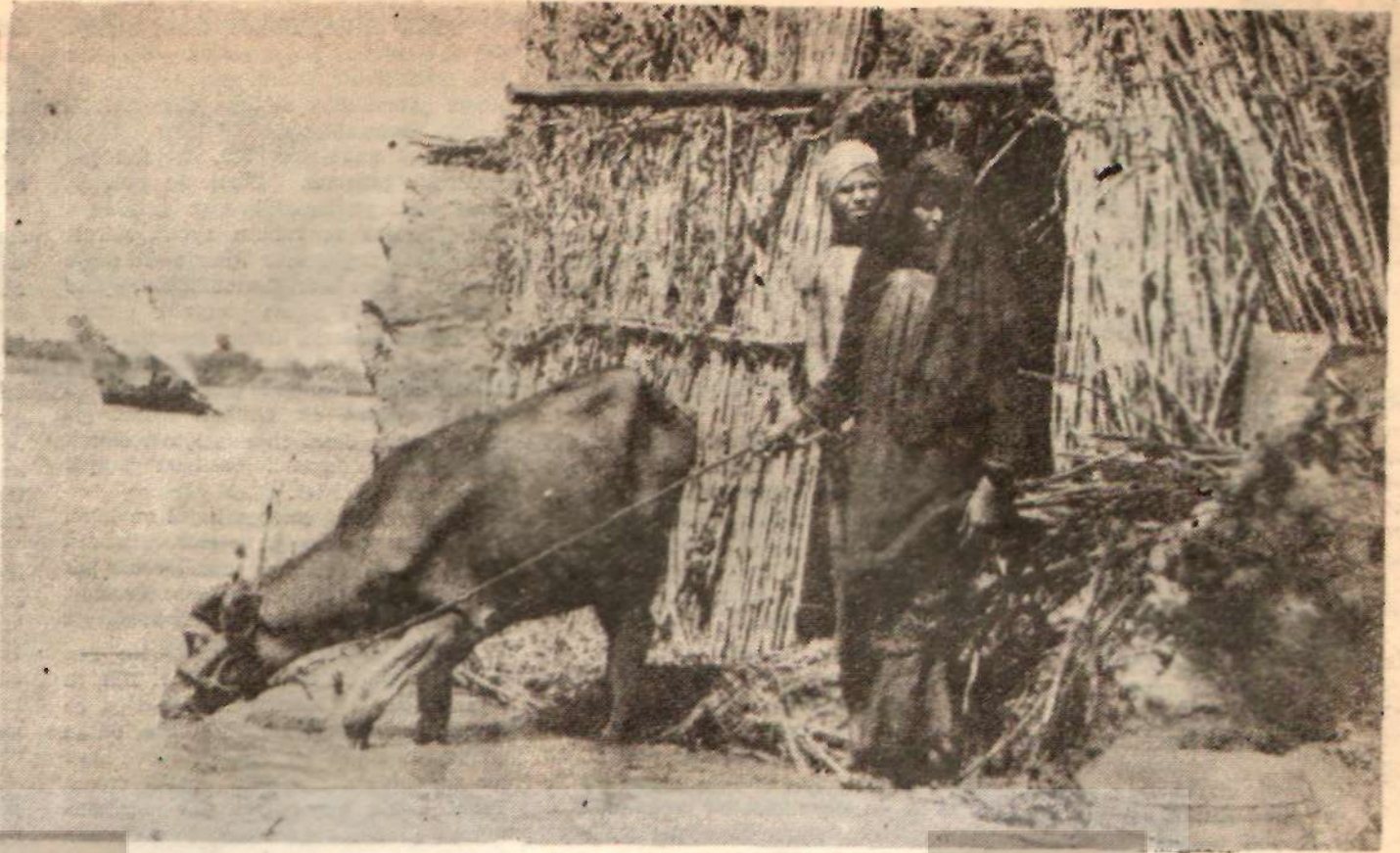
Tüketim endüstrilerinin genel çerçe vesine giren besin maddeleri endüstrisi, her şeyden fazla köy ekonomisinin sağ lanmasına yol açar, hayat seviyesinin sürekli olarak yükseldiği gelişmiş ülkele rin pazarlarında tüketicilerin talepleri daima arttıktan, bu pazarlarda önemli çalışma alanları bulur.

Genel olarak, endüstri, kısmen ya da tamamen endüstrileştirebildiği bütün ilk el maddelerin düzenli olarak kullanılmasını planları içine almıştır. Çünkü bu tutum, gelişme faaliyeti çerçevesine giren en önemli amacın gerçekleştirilmesini güven altı na alacaktır. Öte yandan bu, istihsal hac minin artmasını, tüketim ihtiyaçlarını kar şılamak için sağlık ve çalışmaya kutsal bir hak olarak isteyen el emeğine yeni imkân lar çıkaracaktır. Ayrıca, gelişmenin dur maksızın gerektirdiği ihtiyaçlar için ya bancı döviz kaynaklarının artırılması da buna bağlıdır.

2 — Toplumsal bakımdan: Endüstri, istihsalin istekleri ile tüketim ihtiyaçları arasında hüküm sürmesi gerekli insanı dengenin kurulmasından sorumludur.

Mısır'daki endüstrileşme siyasetine te mel olan felsefe, ağır endüstri ile tüke tim endüstrisine olan eğilimler arasında ki dengeyi gerçekleştirerek bu amaca var mıştır.

Ağır endüstri, güçlü bir endüstri ya pısının vazgeçilmez temelidir. Bununla birlikte, ağır endüstrinin şüphesiz götür mez önceliğine rağmen, bu endüstrinin kuruluşu hiç bir vakit, tüketim endüstri sinin kuruluşunu geciktirmemelidir.



Mısır çiftçisi en iptidai şartların içinde bırakılmıştı

ne getirebilirler. Sendikalar, ayrıca, emek çl haklarını ve çıkarlarını koruyarak, mesken kooperatifleri, ortaklaşa tüketim tasarılarına, boş zamanların değerlendiril mesine büyük bir dikkat sarfederek emek çilerin maddi ve kültürel seviyelerinin yükseltilmesinde de sorumluluklarını ye rine getirebilirler.

Yeni toplum içinde emekçinin itibarı nın tek ölçüsü, endüstri gelişmesindeki başarı derecesi, emekçilerin bu amaca uy maktaki ve erişmekte gösterdikleri yetene ğe bağlıdır.

Faaliyet gücü için gerekli enerji ve istihsalin belli başlı yapılarının kuruluşun daki gelişme, tarım alanında olduğu ka dar endüstri alanında da, istihsalin yeni hedeflerine doğru hamlenin temelini meydana getirir.

Demiryolu, karayolu ve havayolu şe bekleri bütün vatan sathını kaplamalıdır. Gerçekten de, ulaşılmadaki kolaylık ve etkililik, memleketin istihsal birliğinin gerçekleştirilmesinde mucizeler yaratabil ir ve böylelikle genel bir refahın yerleş mesini sağlar.

İktisadi ve siyasi bakımdan en önem li deniz sistemlerine, yani Akdeniz ve Kızıldeniz e kapısı açılan bir ülke için, deniz endüstrisine özel bir ihtimam gös termek gerekir.

## Özel

## Teşebbüsün

## yeri

Bütün alanlardaki endüstriyel istih salin ihtiyaçları, sömürüle olmayan milli sermayeye, istihsal alanında kamu sektörü yanında önemli ve etkili bir rol oynamak imkânını kazandırmaktadır.

Kamu sektörü ile özel sektör arasın daki işbirliği, kamu mülkiyeti üzerindeki denetlemenin etkililiğini artırmakta, eko nominin genel plânlama çerçevesi içinde serbest rekabete saha açarak, kamu sek törü için teşvik edici bir unsur vazifesi görmektedir.

Temmuz 1961 tarihli ihtilâlcî kanun

Halkımız uzun mahrumiyetlere kat lanmıştır. Şu halde, halkımızın tüketim ihtiyaçlarını bilmezlikten gelerek ondan bütün gücünü bir ağır endüstri kurulma sı için seferber etmesini istemek, onu bu uzun mahrumiyetini ölüyecek tedbirlere, tazminlere hakkını tanımamak demektir. Yine böyle bir tutum, hiçbir haklı sebep olmaksızın, halkın geniş emellerinin ger çekleşmesini geciktirmek demektir.

## Emekçi haklar

Mısır'da, hazırlanmış planların uygu lanışından beri endüstrinin kazandığı parlak başarı, emekçi sınıfının Temmuz 1961 kanunları çerçevesinde elde ettiği ihtilâlcî hakların gerçek desteğidir.

Bu ihtilâlcî haklar sayesinde, maki nalar emekçinin malı olmuş, emekçi ise makinaların malı olmaktan çıkmıştır.

Emekçi, makinanın efendisi olmuş, istihsal cihazı içinde basit bir çark olmak tan çıkmıştır. Bu ihtilâlcî haklar, ücretler için asgari bir had koymuş, emekçinin çalıştığı yerin idaresine olumlu bir şekil de katılmasını sağlamıştır. Emekçinin, istihsalin kârına gerçekten katılması sağ lanmıştır. Böylelikle, bütün bunlar, emek çinin insan haysiyetine yakışır bir duru ma erişmesine yol açmıştır. Yine bu dü şüncelerdir ki, çalışma günü yedi saate indirilmiştir.

Emekçi haklarındaki bu ihtilâlcî ge lişme tabiidir ki, emekçinin görevlerin de de ihtilâlcî bir değişme gerektirmiştir. Toplumun, emekçinin emrine verdiği istih sal maddeleri karşısında çalışma sorum luluğu, eksiksiz olmak gerekir.

Emekçinin elinde bulundurduğu, bü yük bir dikkat ve yetenekle kullandığı istih sal malzemesi sayesinde ve idareye ve kârı katılışından beri, çalışmanın istihsal karşısındaki sorumluluğu tamdır.

Bu yeni durum, işçi örgütlerinin ro lünü ortadan kaldırmamakta, aksine bu rolü genişletmektedir.

İşçi sendikaları, emekçilerin zihni ve teknik yeteneklerinin geliştirilmesine yardım ederek, öncülük görevlerini yeri

## DİN VE SOSYALİZM

**Bütün, dinler aslında insan haysiye-  
tini ve saadetini hedef edinmiş ihtilâllerdir. Bütün dinlerin ilerici mesajları vardır. Fakat yeryüzünün zenginliklerini kendine maletmek isteyen gericilik, kendi niyetlerini din maskesi altında gizlemek, dinde, dinin ruhuna aykırı olarak ilerlemeyi durduracak vasıtaları araştırmak ci-**

**nayetini işler. Din, insanların büyük çoğunluğunu fakirliğe, cahilliğe ve hastalığa mahkûm eden, bütün iyi şeyleri küçük bir azınlığa veren cinsten bir sınıf nazarıyesini kabul etmez. Tanrı, o ulu bilgeliği ile, son yargılamanın temel olarak, insanların önüne imkân eşitliğini koymuştur.**

ların amacı, özel sektörü tasfiye etmek de ğil, fakat iki belli başlı hedefi gerçekleştirmektedir.

Birinci hedef şudur: Meşru hakkaai yeti gerçekleştirebilecek yurttaşlar ara sında bir çeşit iktisadi eşitliği yaratmak, çoğunluğun aleyhine azınlığın fırsatçı te kelinin bütün sonuçlarını tasfiye etmek, sınıflar arasında barışçı mücadele ihtî mallerini göz önüne alarak toplumsal ay rılıkları ortadan kaldırmak, gelişme faa liyeti sırasında ortaya çıkan büyük mese lelerin demokratik çözümüne yolu açmak.

İkinci hedef ise, halkın malı olan kamu sektörünün kapasitesini artırmak, plânlanmanın sorumluluğunu yüklenebilme si için kamu sektörünü kuvvetlendirmek, nihayet kamu sektörüne, sosyalist bir temel üzerinden endüstrinin gelişmesi için kılavuz rolü oynamasını sağlamak.

Bu iki hedef, hem ihtilâlcî hamlenin gücünü, hem de milli birliğin derinliğini ortaya koyan dikkate değer bir başarıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu iki hedefin gerçekleştirilmesi, sö mürçülüğün doğurduğu komplekslerin kalıntılarını temizleyerek, kamu sektörü nün rolünü çevreleyen şüpheleri ortadan kaldırmıştır. Böylelikle, bu sektörün önün de açılan yolun, şimdiki yürürlükte olan sosyalist kanunlardan ya da halkçı ma kamaların gelişmeyi hızlandırmak için gele cekte gerekli göreceklere tedbirlere baş ka sınırlı yoktur.

Temmuz kanunlarıyla dikkatle çizil miş olan sosyalist sınırlar, sömürçülü ğün kalıntılarını son vermiş, bütün sömü rçülüğün sınırlarını, meşru bir kazanç is teyen kişilerin menfaatlerine yarayacak ferdî yatırımlara kapıyı açık bırakmıştır.

Temmuz kanunlarının özel teşebbüs sınırladığını savunanlar büyük bir yanlışla düşmektedirler. Özel teşebbüs, harekte ve riske dayandır. Geçmişte ise, çalışma dan çok fırsatçılığa bağlıydı ve her çeşit risk ihtimalini ortadan kaldırarak tekelî hımaya ediyordu. Oysa, risk, özel serma yenin kârından payını alması için gerekli bir temeldir. Öte yandan, özel teşebbüs, eskiden uygulandığı şekliyle milli özlem leri gerçekleştirmekteki sorumluluğu yüklenmeğe muktadir değildi. Bugün en düstriye doğru yöneltilen yeni yatırıml ar, ihtilâlden önceki yıllardakinden yüz misli fazladır. Kazancın yeniden dağılıp, gelişmeyi engellemez; aksine, yatırım ka biliyeti olanların sayısını arttırdığından dolayı gelişmeyi körükler.

Özel sermayenin yeni rolü, tıpkı ka mu sermayesinin olduğu gibi, halk otori tesinin yöneticiliğine verilmelidir. Özel sermayenin kurallarını koyacak, bu ser mayeyi halkın ihtiyaçlarının ışığında yö neltecek olan da bu otoritedir. Yine halk otoritesidir ki, özel sermayeyi her türlü sömürçülük ve yolundan çıkma teşebbüs lerinden alkoyar. Halk otoritesi özel ser mayeyi korumağa hazırdır, fakat bu oto ritenin ilk görevi halkı korumaktır.



Bu merhalede, yabancı sermaye ve bu sermayenin mahalli yatırımdaki rolü devam edebilir. Az gelişmiş ülkelerde, özellikle bir zamanlar sömürge olanların da, yabancı sermaye, şüpheleri üzerine toplamıştır.

**Yabancı sermayenin durumu**

Halkın kendi toprakları üzerindeki egemenliği ve kendi kaderinin tek efendi olmak hakkını ele geçirdiği, içeride yabancı sermayenin faal olabileceği sınırları çizmesini sağlamıştır. Bu konu, milli tecrübenin meyvesi olan bir öncelikler sırasının hazırlanmasını gerektirir. Bu öncelik sırasında, aynı zamanda, milletler arası sermayenin, henüz iktisadi ve toplumsal canlanışa hazır olmayan bölgelerdeki ilkel maddeleri takibetmeğe olan eğilimi de göz önünde bulundurulur. Zira bu sermaye, bu bölgelerde, bu şartlar altında azami kazancı sağlamaktadır. Böylelikle milli gelişme ilk merhalesinde, kenarlarının hedeflerinde ulaşmasına yardım edilecek her çeşit şartsız yabancı yardım kabul eder. Milli gelişme, bu yabancı sermayeyi, rengi ne olursa olsun, kim tek lif ederse etsin sükranda karşılar.

Milli gelişme, ikinci merhalede, kolayca ve zorlanmasız elde ettiği her çeşit şartsız borcu kabul eder. Zaten, borç, tecrübelerin de gösterdiği gibi, iyice belirlenmiş olan bir metottur. Borçlar meselesi, bu borçların tamamıyla ödenmesiyle kesin olarak son bulur.

Üçüncü merhalede, milli gelişme, yabancı sermayenin yatırımlar şeklinde milli faaliyetin çeşitli kesimlerine katılmasına müsaade eder. Şu şartla ki, yabancı sermaye kaçınılmaz olsun faaliyetler çerçevesinde, özellikle milli alanda girişilmesi yeni denemeleri gerektiren faaliyetler çerçevesinde yer alsın.

Yabancı yatırımların kabulü, bu yatırımların yönetimine yabancıların katılmasının ve yıllık kazancının bir kısmının transferinin kabulü anlamına gelir. Bu anlamla birlikte bu, kayıtsız şartsız değildir.

Mutlak öncelik, kayıtsız şartsız yatırımlara tanınır.

İkinci olarak, kayıtsız şartsız ödünç paralara sıra gelir.

Nihayet, bunlardan soradır ki, çağdaş gelişmeye gerekli milletlerarası ihtisaslaşmanın gerektirdiği alanlar için kaçınılmaz olduğu vakit, yabancı yatırımlara sıra gelir.

Halkımızın ihtilâli anlayışına göre, yabancı yardımlar, ilerlemiş ülkelerin bugün ilerleme çabasında olan ülkelere karşı yüklenmek zorunda oldukları görevin bir parçasıdır.

Tarihin dersini iyice anlamış bulunan halkımıza göre, geçmişin sömürgeci ülkeleri, sömürge ülkelerinin zenginlikleri yağma Hasa'nın böreği iken bundan faydalanarak alınan zenginliklerden bir kısmının, ilerleme özlemi içinde olan eski sömürge ülkesine iade edilmesinde, öbür bütün ülkelerden çok sorumluluk taşımaktadır.

Yardımda bulunmak, ilerlemiş ülkeler için ihtiyari bir görevdir. Buna karşılık geçmişin sömürgeci ülkeleri için uzun zaman sömürdükleri ülkeye karşı, bu, zaruri olarak yüklenilen bir çeşit vergidir.

**Yurttaşın toplumsal hakları**

Bütün istihsal topluma aittir, onun hizmetindedir; toplumun saadetini gerçekleştirmeğe içindir. Bütün istihsal toplumun ve dolayısıyla her feridin refahını sağlamak içindir.

Toplum, soyut bir kavram değildir. Toplum, yurt toprakları üzerinde yaşayan, istekleri öbür yurttaşlarına sıkı sıkıya bağlı olan, gelecek kuşaklar için olduğu kadar bu kuşak için de büyük bir önem olan yarına inananların meydana getirdiği topluluktur.

İstihsalin gerçek amacı, bütün toplumda hüküm sürecek refahın sembolü olacak, mümkün olduğu kadar çok sayıda ki hizmetleri sağlamaktır.

İstihsalin temellerinin genişletilmesi, yurttaşlar arasındaki imkân eşitliğine yeni ufuklar açılmasına yardım eder.

Toplumsal hürriyetin ifadesi olan imkân eşitliği, her yurttaşın temel hakları ile belirlenir. Bu hakların gerçekleştirilmesi her türlü çabaya değer. Bu haklar şunlardır:

1 — Her yurttaşın sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı. Yani, tedavi ve ilaçların sırf bir ticaret konusu olmaktan çıkarak, her hangi bir fiyata bağlı olmayan bir hak olarak yurttaşın tanınması. Sağlık hizmetleri, yurdun her köşesinde, kolay ve faydalı bir şekilde, her yurttaşın emrine verilmelidir. Bundan başka, hastalık sigortasının çerçevesini de bütün yurttaşları içine alacak şekilde genişletmek gerekir.

2 — Her yurttaşın kabiliyet ve eğilimine göre eğitim hakkı. Bilim, insan hürriyetinin sağlamlaştırılması ve değerlendirilmesinin yoludur. Bilim, aynı zamanda milli çabayı artırıcı, bu çabaya her gün yeni anlayışlar getiren, milli çabanın çeşitli alanlarına kılavuz unsurlar sağlayan enerji kaynağıdır.

3 — Her vatandaşın kabiliyeti, eğilimi, eğitim seviyesiyle uygun iş bulma hakkı. Çalışma, insan hayatındaki iktisadi önemi yanında, doğrudan doğruya insan varlığının bir ifadesidir. Öte yandan, kanunla güven altına alınmış asgari bir ücretin tespiti kaçınılmaz bir zorunluluktur. Aynı şekilde, toplumsal adalet yurttaşın azami gelire sahip olmasını sağlayacak şekilde vergilerin düzenlenmesini gerektirir.

4 — İhtiyarlık ve hastalık sigortasının

Bütün dinler, aslında, insan haysiyetini ve saadetini hedef olarak göz önüne alan ihtilâllerdir. Dinsel düşüncelerin en büyük görevi de, dinlerin özündeki bu gerçeği korumaktır.

Dinsel mesajların özü, hayatın gerekleriyle çatışmaz. Böyle bir çatışma, ancak, bazı şartlar altında ve gericiğin dini, yapısına ve ruhuna aykırı olarak, ilerlemeyi engellemek için sömürmeye kalkıştığı vakit olur. Gericilik, dine, yüce ilâhi sağduyuya aykırı yorumlar getirir.

Bütün dinlerin, ilerici mesajları vardır. Fakat yeryüzünün zenginliklerini kenara maletmek isteyen gericilik, kendi ilerlemeyi durduracak vasıtalar araştırmak cinayetini işler.

Dinlerin özü, insanın hayat ve hürriyet hakkını belirtmeğe dayanır. Bundan başka, dindeki ceza ve mükâfat da, her kes için imkân eşitliği temeline dayanır. Tanrı önünde her insan hayata bembeyaz bir kâğıtla başlar, bu kâğıt üzerine kendi davranışlarını serbestçe çizer. Din, insanların büyük çoğunluğunu fakirliğe, ceza ve hastalığa mahkûm eden, bütün iyi şeyleri küçük bir azınlığa veren çeşitlen bir sınıf nazariyesini kabul etmez. Tanrı, o ulu bilgeliliğiyle, son yargılamanın temeli olarak, insanların önüne imkân eşitliğini koymuştur.

Şunu daima hatırlamalıyız ki, insanın hür oluşu, onu mücadeleye iten en büyük etkidir.



Sulama kanalı açma işinde çalışan Mısır köylüleri

alanı genişletilmeli, böylelikle bu sigorta, milli mücadele içindeki görevini yerine getirmiş olanların, zamana gelince her çeşit teminatı taşıyan dinlenme hakkını sağlayacak koruma vasıtası olmalıdır.

**çocukların ve kadınların hakları**

Geleceği yaratacak olan çocuklardır. Çocukun, gelecekteki yöneticilik sorumluluğunu başarıyla yüklenmesi için gerekli olan araçları sağlamak, şimdiki nesillere düşer.

Kadın, erkekle eşit haklara sahip olmalı, kadının hürriyetini engelleyen zincirler kırılmalı, böylelikle kadının toplum hayatının düzenlenmesine olumlu ve geniş ölçüde katılması sağlanmalıdır.

Aile, toplumun temel hücreleridir. Ailenin, milli gelenekleri koruyabilmesi, toplumu yüceltmesi ve toplumla birlikte millî mücadelesinin hedeflerine doğru yürüme bilmesi için, aileye gerekli olan bütün koşulların sağlanmasıdır.

Müreffeh bir toplum, baskı kuvvetlerinin, toplumumuzun uzun yıllar acısını çektiği kötülüklerin son kalıntılarının etkilemeyeceği yeni ahlâki değerleri hazırlayabilir. Yine aynı şekilde, bu yeni ahlâki değerler, hür insanın hayatında güzellik duygusuna yol açacak hür bir millî kültür kılıfında ortaya çıkmalıdır.

**Vicdan hürriyeti**

Vicdan hürriyeti, yeni hür hayatımızda kutsal özelliğini kazanmalıdır. Dinlerden doğan sonsuz manevi değerler, fertleri yöneltmeğe, ferde iyilik, gerçek ve sevgi için sınırsız enerjiler sağlamağa muktedirdir.

İnançın yıkılmaz temeli, hür inanıştır. Hürriyetsiz inanç, yobazlıktan başka bir şey değildir. Yobazlık, kendi taraftarlarını dünyanın her tarafında milyonlarca insanın emeğiyle meydana çıkan sürekli gelişmenin dışına bırakarak bütün yeni düşünceleri köstekleyen bir engel meydana getirir. İnsanı ilerlemeğe yöneltten, ilerlemeğe heveslendiren tek etken hürriyettir. Hür toplumun temelini de hür insan meydana getirir.

Her insanın kendi geleceğini yaratmak, toplum içindeki yerini seçmek, düşüncesini belirtmek, toplumun gelişmesi ne ve bu gelişmenin yönetilmesine bütün zihni kabiliyeti, tecrübesi ve ümidiyle katılmak hürriyeti, insana vergi temel hakkıdır. Kanunlar bu hakkı teminat altına almıştır.

Şu düşünceyi bütün kalbimizle benimsemeliyiz: Hür bir toplumda, kanun, toplumun üstüne asılmış bir kılıç değil, hürriyetin hizmetinde olan bir vasıttadır. Yine şu düşünceyi benimsememiz gerekir: Fert, her şeyden önce sömürücü gün peçesinden kurtulmadıkça, hür olmaz. Bu, toplumsal hürriyeti siyasal hürriyete erismekte bir vasıta haline sokmanın temelidir.

**Hürriyetlerin önemi**

Sömürçülüğün tasfiyesi, imkân eşitliğine sahip olmak hakkının teminat altına alınması, sınıflar arasındaki ayrılıkların ortadan kaldırılması ve tek sınıfın egemenliğine son verilmesi... Bütün bunlar, yurttaşın ferdi hürriyetini tehdit eden, hatta halkın haklarında açığı ge diklerle bütün yurdun hürriyetini tehlikeye atmağa kadar giden toplumsal çatışmaların ortadan kaldırılmasını sağlar.

Sömürçülüğü zorla yürütenler ile

eski rejimde bu sömürçülüğün kurbanı olanlar arasındaki menfaat ayrışığının doğurduğu sınıflar arasındaki mücadeleyi ortadan kaldırmak, hiç bir vakit bu ayrılığı bir anda tasfiye edemez, ya da toplumsal hürriyete ve sağlam demokrasiye giden yolu bir anda açamaz.

Fakat, sömürçülüğü zorla yürüten sınıflar ortadan kaldırılmasıyla bu mücadeleyi önleyerek, sınıflar arasındaki ayrılıklarını barışçı bir şekilde tasfiye etmek, bütün toplumu gerçek demokrasi dönemine yaklaştıran demokratik alışveriş kapıları alabileceğine açmak imkânları sağlanabilir. Bu da, Temmuz kanunlarının göz önünde bulundurduğu en büyük hedeflerden biridir. Temmuz kanunları, bu hedefe erişilemek için, sömürçülük ve tekel merkezlerine öldürücü bir darbe indirmiştir.

Bu dikkate değer ihtilâli davranış, Mısırda ilk defa olarak sağlam demokrasi gerçeğinin mümkün kılınmıştır.

Söz hürriyeti, sağlam demokrasiye giden yolu aydınlatan bir şaktır. Bütün başlıklardan sıyrılmış adalet, söz hürriyetinin kesin teminatıdır. Söz hürriyeti, demokrasi nin ilk merhalisidir. Kanunun egemenliği, bu hürriyetin en büyük teminatıdır.

Söz hürriyeti, düşünce hürriyetini her şekilde altınaya yansıtır. Bunun gibi, söz hürriyetinin en karakteristik yönlerinden biri olan basın hürriyeti de, bütün teminatları taşımaktadır.

Sağlam demokrasi, en ileri görünüşüyle, hükümeti halkın bir vasıtası haline getirdiği vakit, halk ile hükümet arasındaki bütün gelişiklikleri ortadan kaldırır. Bununla birlikte, basın hürriyeti, tıpkı yaşama meclisi gibi, halkın bu vasıtasının sadık bir denetleyicisi olmalıdır.

Bunun gibi, kanunun egemenliği, toplumumuzun yeni değerlerini ifadesi olabilmesi için, kanun maddelerinin, metinlerinin geliştirilmesini gerektirir. Bugün toplumsal münasebetlerimizi yöneten kanunlardan çoğu, apayrı toplumsal şartlar altında hazırlanmıştır. Bir kanunun yürürlük yeteneğini sağlayan husus, bu kanunun, ölçülerini geliştirmekte olan toplumun şartlarına göre tesbit edilebilir ustalıktır. Kendisi de, hürriyetin yönlerinden biri olan kanun, bu hürriyetin ileriye doğru olan hamlesini izleyebilmelidir. Şu halde, bu kanunun hükümleri, hayatımıza katılmış yeni değerleri köstekleyecek engeller olmamalıdır.

Hürriyet yolu, engelsiz ve kösteksiz, açıktır.

**Ordunun yeri**

Mısır'daki Arap halkı, yeterlik ve adalet sütunları üzerine kurduğu bu yapının, ahlâk ilkeleri henüz zihni iletmesinin seviyesine erişmemiş olan bir dünyada, koruyucu bir zirha ihtiyacı vardır.

Silâhlı kuvvetlerin görevi, toplumun yapısını dış tehlikelere karşı korumaktır. Silâhlı kuvvetler, halkı büyük umutlarını gerçekleştirilmekten alıkoymağa çalışacak gerici sömürürçülerin bütün teşebbüslerini ezmeğe hazır olmalıdır.

İşte bundan dolayıdır ki, halk, kendi emellerine tam bir bağlılıkla hizmet etmeğe her vakit hazır olsun diye, silâhlı kuvvetlere elverişli bütün şartları sağlamaktadır.

Mısır silâhlı kuvvetleri karada, denizde, havada kesin bir üstünlük sağlamalıdır. Bu kuvvetler, korunması her şeyden önce kendisine bağlı olan Arap topraklarının bütününde huzur hareket edebilecek yapıda olmalıdır. Bu kuvvetler, silâhlanmada, çağdaş bilimsel ilerlemeyi izlemeli, mütecaviz kuvvetlerin emellerini boşa çıkaracak, bunları bozguna uğratacak güçlü silâhlara sahip olmalıdır.

İktisadi ve toplumsal ilerlemeğe doğru halkın devamlı yürüyüşü, millî orduyu sadece sınırları koruyan basit bir vasıta olmaktan çıkarıp, bu ilerleme mücadelesinin gerçek kalkanı haline çevirmiştir.

Millî orduların tesirliliği, iktisadi ve toplumsal millî güçten doğar. Savunma ihtiyaçlarının, gelişme ihtiyaçlarına engel olmamasını hiçbir vakit gözden uzak tutmamalıyız. Gelişmeyle pekiştirilmemiş bir savunma, uzun vadede bir savaşta hiçbir vakit yeter direnmeyi gösteremez.

Gelecek sayıda  
**SOSYALİZMİN UYGULANMASI**



# Bu plân, yürür mü?..

## Sırrı Hocaoğlu

(Hatay Milletvekili Hocaoğlu'nun Karma Komisyonunda yaptığı konuşma)



Muhterem Plânlama teşkilatımız u zun ve ypracı bir çalışma sonunda bu günkü imkânlar içinde vakırları gözler önüne sermiş bulunuyor. Sanayi, tarım, enerji, sağlık, eğitim, iş gücü vs... olarak sıralanan rakamların Garpecki emsalleri ile mukayesesinde ne kadar mütevazî bir eda taşındıklarını söylemeye lüzum görüyorum. Şimdi işte vatandaş olarak, hü kûmet olarak ve Meclis olarak üzerinde durduğumuz mesele hangi zaman mesafe si içinde Batı ile aramızdaki mesafenin kapatılabileceği konusudur. Bizden evvel gelip geçen bu toprağın insanları da elbet te bu mesafeyi kapatmayı düşünmüşler dir. Muvaffakiyete ulaşamıyorsa, takip ettikleri yolun tatah oluşundandır. Biz de yeni hatalara düşmez işek bu çık mazdan kurtulmuş olacağız.

Bu kısa mukaddemeden sonra şimdi esas konumuza geçebiliriz. Evvelâ Plân nedir ve bu fikir hangi zaruretle doğ muştur, bunu bilmekte fayda vardır. Ba tı Medeniyeti, doğuşunda ve gelişmesinde liberal ekonominin prensiplerine bağlanı rak netice alınmıştır. Ancak kervana son radan katılmak isteyen memleketler ara daki mesafeyi kapatılabilmek için garpte ki kalkınma hızından daha üstün bir hız la yol alınması zarureti daha birinci günden idrak ederek, kuvvetlerin israfını önlemeyi düşünmüşler ve Plân fikri bu düşünceinin sonucu olmuştur. Liberal ekonomide piyasa mekanizması hâkim unsur olduğundan bu sistemde «sıkık» denilen buhranları önlemek mümkün ola mamış ve bu yüzden de vakua gelen iflâs lar, çöküntüler ve hattâ katastroflar za man zaman toplumu ağır fedakârlıklara mecbur etmiştir. İşte bu sebeble, en kü çük bir fedakârlığa ve israfı mecbur ol madan iktisadi potansiyeli ekile, daha doğrusu rasyonel bir metoda tâbi tutmak fikridir ki Plân mefhumunu özellikle İktis aden geri kalması millîtelrin ayrılmaz bir unsuru haline getirmiştir. Batı Medeniye tini yaşayan milletler bugün dahi yüzde 3.5 bir hızla kalkınmalarına devam eder lerken, iktisaden asırlarca geride kalmış milletler mesafelerini kapatmak istiyorlar sa bu yüzde 3.5 süratini üstünde bir sü ratile yol almalarından daha tabii ne ola bilir? **Batıda Plân fikri ise 1929 İktisadi buhranından sonra satha çıkmaya başla mıştır.** Keynes'in teorilerinden müllhem olarak New Deal prensibi ile kontrolü bir ekonomiyi Amerikan halk efkârına kabul ettiren Roosevelt'ten sonra İngilte re Beveridge Plânını hazırlanmış ama İkinci Cihan Savaşı bu plânın tatbikine im kân vermemiştir. Savaşın sonra harp yaralarını kapatmak üzere Fransa, Hollan da, İtalya gibi bazı Batı memleketleri yeniden Plân fikrini dönmüşlerse de bu memleketlerdeki plân mefhumunu bü şün iktisadi potansiyeli için alan ciddi plânlar olarak kabul etmeye imkân yok tur. Esasen bu memleketlerin bugün için büyülesine topluca bir plâna belki ihtiyâç ları da yoktur. Amerikan yardımından faydalanarak yeniden ve rasyonel olarak inşa ettikleri endüstrilerini rekabet me kanizmasını çalıştırarak dahi bugün için ayakta tutmaları mümkündür. Bunun nedenleri üzerinde burada duracak de ğilim. Arzu eden arkadaşlar varsa bunu ayrı bir zamanda tartışabiliriz. Vaktinizi israf ettiğimize kaniyim muhterem ara daşlarım. Ancak, bu izahatın ışığı al tında tetkik buyurmakta olduğunuz bu plânın boşluklarına ve müsbet yönlerine işaret etmek gücünü kendimde bulaca ğım. Bundan ötürü affınıza istirham ede rim.

### Karma ekonomi

Plân birinci cümlesinde demokratik bir nizam içinde bu plân tatbikini bul ektir demekle bütün tereddütleri yok etmiş ve istikâmetinin ne olduğunu gö

termiştir. Bu noktaya hiç bir itirazımız yoktur ve Hükümeti bu tutumundan dola yı da tebrik etmek icap eder. Plânın muhtevasına geçmeden nomen şunu işa ret edeyim ki, Plânda sık sık âdetâ yeni bir buluşmuş gibi karma ekonomiden bahsedilmektedir. Karma Ekonomi bu gün bütün ekonomik sistemlerde mevcut tur, az mevcuttur, çok mevcuttur, a ma mevcuttur. Bu itibarla eldeki plânımız, liberal prensiplere dayanan bir karma ekonomi plân mı? Yok sa sosyal prensiplere dayanan bir karma ekonomi plân mı? Bu noktanın aydınlanması gerekir. İmparatorluk dev rinde Garbin sömürücü sermayesine mu tayassihk vazifesini gören ekonomik sis tem, liberal bir ekonomiydi. 1908 İhtilâlin den sonra Fransız ihtilâlin prensipleri ne sarılan Meşrutiyet idaresi liberal bir ekonomi prensibine bağlanmıştır. 1923 Lo zan Muahedesi'nden sonra hâkim olan e konomik sistem liberaldir. Lütfen bu de virdede memleketin güldüğünü, halkın refa hı şöyle dursun her gün biraz daha se falet uğurumuna sürüklenmesinin önüne bildiğini tarih tesbit etmemiştir.

İşte, bu zaruretiler altındadır ki 1926 dan sonra kontrolü bir ekonomi düzeni ne yönelen iktisadi bünyemiz, 1950 den 1952 ortalarına kadar yeniden denemiş ekonomik prensiplere dönme yolunu tut mussa da realitelemler zorlaması karşısın da bundan vaz geçmiştir. Şimdi ise, Hükümetin yeniden liberal veya neo-li beral iktisat prensiplerine dönme tema yülüne olduğunu zannetmiyoruz. Bu na rağmen neden bunun açık ilân yapı lıyor? Bir karma ekonomidir lâfi tuttu rulmuş gidiyor. Anayasamız bu devletin sosyal bir devlet olduğunu açıkça beyan etmektedir. Sosyal bir devlette sosyal ada leti sağlayacak bir istikâmette hazırlana cak bir kalkınma ebotte ki bir takım müdahaleleri davet edecektir. Esasen, plân fikri millî ölümedeki hiç bir iktisa di kuvvetin israfına müsaade etmez. Bir tarafta devlet sektörü, diğer tarafta özel sektör. Bu iki varlığın bir ahenk içinde çe lışmasını arzu etmeyen bir tek vatan da şımız bulunamaz. Ancak, amme sektörü nün özel sektör eyleşime, özel sektörün ise amme sektörü veya millî menfaatlere aleyhine bir istikâmetle yönelmiş zaman, devlet buna müdahale etmeyecek mi?

Bazı arkadaşlarımız, özel sektörün devletçe himayesi konusu üzerinde ısrar la durdular, ama neden bu özel sektörün amme sektörünü yıllar yılı istismar etti ği konusuna bir tek kelime ile olsun e kunmadılar? Bütçe müzakereleleri arasın da görüştük. İktisadi devlet teşebbüsleri hususî hukuk statüsüne tâbi şirketlere sermaye yatırımlarında bulmamıştır. Mese lâ, Sümerbank, tam 55 hususî şirkete sermaye yatırımı yapmıştır. Yıllar yılı, bu Sümerbank, sermayesinin 500 milyon dan bir milyara oto finansman yoluyla çıkarılmasını ister. Bunun için ve dıştan mütehasıslar tasvip ederken bu yola gi dilmez. Ama bu amme müessesesi, husu si şirketlere sermaye yatırımlarına zorlanı ken bu noktaya bir kelime ile olsun te mas edilmeyerek, sadece hususî sektörün himayesinden bahs açmak bilmem ki bu günkü devlet anlayışımızla ne derece ka bilî telifir? Özel sektöre devlet ucuz ener jî, ucuz iptidai madde sağlayacak, bu sa hada çalışacak kalifiye işçi ve mühendis lerî devlet yetiştirecek, ona vergi muafı yetileri sağlayacak, ama memleketin İktis adî potansiyelinden enerji ziyana sebebiyet verecek bu özel sektöre uzaktan yakından Devlet müdahale hakkını ken dinde bulamayacak. Olmaz böyle şey ar kadaşlar. Anayasamız, sermaye millî menfaatlere aykırı bir yol tutamaz diyor. Bugün içinde bulunduğumuz şartlar, bi zi bir an önce Batı Medeniyeti sevyesi ne ulaştırma zorluyor. Buna rağmen fi lân endüstride memleketin istihsal kapa

sitesi tamamlanmıştır, size bu sahada yeni tesisler kurmaya müsaade etmiyo rum diyemeyecek bir plân muvaffakiyet şansını peşinen mühim bir miktarda kay betmiş demektir. İstihlakta ve istihsalde devlet millî gücün israfına müsaade et memelidir. Bunun aksî, plân fikrini red eder.

### Yerinde sayma plânı

Muhterem beyefendiler, Plânda kalkınma hızımız yüzde yedi olarak tesbit edilmiştir. Bunun yüzde üçü nüfus artışı ile stihlakta olduğuna, yüz de üçübuçluğu da Batıdaki kalkınma hız ına karşılık olarak gittiyine nazaran, kal kınma hızımız yüzde 0.5 kahr ki, bu da hesaplardaki hâta payıdır. Bu plânı yüz de yüz tatbik muvaffak olsak dahi Ba tı ile aramızdaki mesafe aynen muhafaza edilecek demektir. Oysa ki plân fikri Batı ile olan mesafenin en kısa zaman içinde kapatılmasını istediğinden doğmuştur. Bu hesaba göre biz sadece Batı ile ara mızdaki mesafeyi daha fazla açmamak için plân yapıyoruz demektir ki, bunun adına ehven-i şer denir. Biz açık söyli yelim, ehven-i şere razı değiliz. Ve he men ilâve edelim ki, bundan daha hızlı kalkınmak, bugün bu memleketin müm kündür. Ciddî bir toprak reformu ve ge ne ciddi bir vergi reformunu, hareket noktası olarak aldığımız takdirde ve memleketin iktisadi gücünden en küçük bir israfı dahi meydân vermeyecek şekil de mevzuatımızdaki boşlukları kapata cak olursak demokratik bir nizam içinde yüzde yediden daha üstün bir hızla iler lememiz mümkün olur.

### Plâna, halkı inandıramayız...

Bu hüviyeti ile bu plân halka sev dirilmeye ve halkın maddî manevî gücü nü yanımıza almaya da imkân yoktur. Bazı arkadaşlar işaret ettiler. Köylü ca misini, yolunu, suyunu, mektebini yapar ken kendi gücünü de seve seve buna katmaktadır. Çünkül bu tesislerden doğ ru dan doğruya kendisinin istifade edeceği ni idrak etmiştir. Plânda, aksine plânın iç finansmanı, vasıtalı vergiler olarak hal kın sırtına yükletilmektedir. Bugünkü bütçemizin 800 milyonu özel sektör tara fından yedi milyarı ise halk tarafından sağlanmaktadır. Bu memleketin tarihî de dalma bu böyle olmuştur. Aşar vergi si, ağnâ vergisi, istihlak vergisi, toprak mahsulleri vergisi tamamen halka yüklet ilmiştir. Yurtta herkes devlet giderleri ne kendi gücü nisbetinde katılır. Anaya so formülü, eşitle söyliyoruz. Hiç bir de virdede tatbik kazanmamıştır. Keyfiyet bu merkezde iken, şimdi yeniden kalkınma nın bütün yükünü halka yükletme yolu nun seçilmesi plân daha ilk adında ako mete uğrattır. Halk menfaatlerini idrak eder ve zorlanırsa menfaatine aykırı davranışlara da boyun eğer, ama unuf mayahm ki onun kalbini ve imanını bu yolla kazanmak mümkün değildir. Halk tan istediğimiz fedakârlığa mukabil, ona birşey vermeye mecburuz. Plânda 1967 yı lında fert başına düşen gelir miktarının şu kadardan şu kadara yükseleceği ka bul edilmektedir. Bu demek değildir ki, bugün az geliri olan vatandaşlarımız, beş sene sonra bu gelirlerinin üstünde bir gelire kavuşacaklardır. Plân tahak kuk eder de gayri safî millî hissile işaret edilen rakama ulaşırsa, bu global raka mın kâğıt üzerinde mevcut nüfusa takâ mi demektir. Daha başlangıçta halkın gelirinden bir miktarını kesmek isteyen bir plâna ağzımızla kuş tutarak halkı inandıramayız. Onun gücünü kazanama yız. Bunun yanında büyük bir ölçüde spe

külâtif bir gelişmeyi kısa yol olarak ka bul eden özel sektörün de açık kapalı plân aleyhtarlığı büyük halk kitlelerini plândan uzaklaştırıcaktır.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, çok daha mühim bir konuya geçiyorum. Plân bugünkü haliyle bir emlâşyonu da davet eder görünmektedir. 1963 yılı için plâ nını 85. sayfasında ve 53 sayfa kamu ke simi gelir hedefleri tablosunun ikinci sütununda 840 milyon kaynağı belirlen meyen fonlar olarak gösterilmektedir. 87. sayfada ise bunun nasıl sağlanacağı terimmiştir.

1) İktisadi Devlet Teşekküllerinde ah nacak yeniden düzenleme tedbirleri ve fiyat politikası ile yaratılacak yeni kay naklar.

2) Katma bütçeli kurumların harçla rında yapılacak sükseltmeler

3) İç borçlanma.

Şimdi bu üç kaynağı inceleyelim. İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizas yonu henüz yapılmamıştır. 1963 yılı için de bu tahakkuk etse de hemen gelir sağ layacağı düşünülemez. Katma Bütçeli Kurumların harçlarında yapılacak yük seltmeler 10-20 milyon arasında bir gelir sağlayabilir. Daha fazlasına ümit etmek hayal olur. İç borçlanmalar gelince bu plân dilinde emisyon demektir. Çünkül, sermaye piyasasından borçlanma ola mız. Toplam tasarruflar muayyendir. Bu tasarruflardan yalnız devlet sektörü fay dalanmaz, özel sektör de faydalanır. E ğer devlet, bu arzu ettiği iç borçlanmayı yapabileceğine aynı miktar bir kaynak, özel sektör için kapanmış olacaktır. Ya ni, özel sektör kendine ayrılan bu mik tar yatırımı yapamayacak demektir. Ka l di ki Türkiye'de 500 milyon gibi büyük bir rakam sermaye piyasamızı hiç bir za man bir yılda besleyememiştir. Hükümet bu suretle bir iç borçlanmaya gideceğini kabul ettiğine ve bunun da tahakkuku im kânsız olduğuna göre, emisyonu peşinen kabul etmiş demektir ki, bu da bilim di liyle enflasyon demektir. Geçen gün, hü kûmetin teklifi olarak kabul ettiğimiz bir takım ticarî senetlerin reeskont süre sinin dokuz aya çıkarılması da enflasyo na gidişin belirtisi gibi görülmektedir. Ve yine, 53 numaralı tabloca görülen ka mu vergi gelirleri tahminleri de dikkati çekmektedir. 1962 yılındaki verdi milyar yediyüz milyon gelire karşılık 1963 yılın daki fark, 1.300 milyardır. Sayın Maliye Bakanımız, bu 1.300 milyarın 800 milyo nunu, Meclise sevk ettiği vasıtalı vergi ler kaleminden elde edeceğini söyliyor. Geriye kalan 500 milyon ise gelişmeden vergi esnekliğinin artışı ile sağlanacaktır. Bu da kanaatimizce gayri mümkündür. Zira bu esneklik Plân devresinde yüzde sekizden yüzde ona çıkarılmıştır ki bu bile güç tahakkuk eder. Bunun da üstün de 500 milyon gelir sağlayacak bir esnek lik kabul etmek, Maliye Bakanlığının bu günkü vergi reformu anlayışına bağdaşmaz. Bu sebeble, 1963 yılında plânda der niş edilen yatırımlar tahakkuk ederse bu 500 milyonun da emisyonu karşıla masından başka bir yol görülmüyor.

Plânda müsbet olan taraf, hükûme tin bütün rötüşlarına rağmen, memleke tin bugün içinde bulunduğu durumu az çok hakikate yakın olarak göstermiş ol maktadır. Bu yündeki hatalar Plânlama teşkilatına akseden donelerio ekâk ve hâtalı oluşundandır. Esasen Plânlama Teş kilatının vazifesi de bunları önlemektir. Onlardan başkaca bir görev bulunmaz. Hakkımız yoktur. Hükümet bugün de gö rüşlerinden vaz geçmez. Bu davet ettiğ iz noktada plânın bu değisikliğe ge rirse Plân mevzuatı olur, aksi takdirde bu memleketin realitelerine uygun olma k plânlar hazırlanacak başka hükümetler beklemeyiş demektir.



Tanınmış tarihçi Arnold Toynbee, 31 Ekim günü memleketimize gelmiş olacak. Toynbee, üç haftalık Türkiye gezisi sırasında konferanslar verecek. Bu vesile ile, Toynbee'nin tarih görüşünü özetlemeyi faydalı bulduk

# Toynbee, Tarih tezi ve Türkler

## Türkkaya Ataöv

Arnold Toynbee'nin tarih tezi on yıllık Tarih Cahsması adlı eserinde yer alır. Türkiye hakkında yazdığına da bu eserin bazı bölümleriyle Sınav Geçiren Uygurlık, Dünya ve Batı Yunanistan ve Türkiye'de Batı Sorunu ve Kenneth P. Kirkwood ile birlikte kaleme aldığı Türkiye adlı kitaplarında bulmak mümkündür.

### 1 - TARİH BİRİMLERİ OLARAK UYGARLIKLAR

Toynbee tarih birimleri olarak «millî» ya da «çag» kavramı değil «uygarlık» kavramını alır. Ona göre İngiliz «bütün» kavramı, bütün tetkiki kendi başına bir anlam taşımaz sadece daha büyük bir bütünü bir parçası olarak anlayabilir. Bu bütünü içinde İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi daha ufak birimler vardır ki birbirine benzeyen tarihsel süreçlere biraz deşik tepkilerde bulunmuşlardır. İngiliz tarihini bağladığı «bütün» Batı Hıristiyanlığıdır. Bu bütün de daha eski olan Greko-Romen ya da Helenik uygarlığa bağlıdır.

### Yirmi üç ana uygarlık

Toynbee önce, mevcut uygarlıkları tespit etmekte işe başlıyor. Ortodoks Hıristiyan uygarlığı da Batı uygarlığı gibi Helenik kökenine bağlıdır. İslami uygarlığın kaynağına gidilince aslında birer birerden tarihî İran ve Arabî toplumlar meydana çıkar. Bu ikisini de Helen müdahalesinden bir yüzyıla önce götüren ortaya Suriven uygarlığı çıkar. Yöründe uygarlığın kaynağında İndik Uzak Doğu uygarlığının arkasında da Sinik uygarlık var. Aynı şekilde, Helen uygarlığının kaynağına Minoan uygarlığı vardır. Sinik uygarlık Şang kültürüne İndik uygarlık da İndüs kültürüne dayanır. İndüs kültürüyle çağdaş Sümer uygarlığı arasında da bir bağ vardır. Sümer uygarlığından Eti ve Babilonya olmak üzere iki uygarlık daha çıkar. Mısır uygarlığının ise ne halefi vardır de selefi. Yeni Dünya'da dört uygarlık tanımlanabilir: And, Yukatek, Meksik ve Mayan. Böylece, Toynbee ortaya yirmi-bir uygarlık koymuş oluyor. Ortodoks Hıristiyan uygarlığına Ortodoks Bizans ve Ortodoks Rus olarak Uzak Doğu uygarlığına da Çin ve Japon-Kore olarak İkiye ayırdığımız zaman uygarlık sayısı yirmi-üçe çıkıyor.

### Uygarlıkların karşılaştırılması

Bu yirmi-üç uygarlık hiç değilse bir noktada birleşirler. Hiç birinin ilkel uygarlıkları ortaklığı yoktur. İlkel uygarlıklar sayıları çok ve küçük birimlerdir. Toynbee bütün dünyanın tek bir uygarlığa sahip olduğu tezini inceler ve reddeder. Aynı şekilde, bütün uygarlıkların Mısır'dan çıktığı tezini de kabul etmez. Ona göre, uygarlıklar insanlık tarihinin son dönemlerinde ortaya çıkan gelişmelerdir. En eski uygarlık 6.000 yıldan geriye gitmez.

### 2 - UYGARLIKLARIN ÇIKIŞI

Yirmi üç uygarlığın on-altısı daha önceki uygarlıklarla bağlantı halinde altısı da ilkel hayattan gelmektedir. Bugünkü ilkel uygarlıklar statikdir; yalnız bir zamanlar dinamik ve ileriler oldukları şüphe götürmez. Toplumsal hayat insanlıktan çok daha eskidir. Toplum sal hayata böcekler ve hayvanlar arasında da rastlanır. İnsanın yarı-insandan gelişmesi, işte, bu ilkel uygarlıklar zamanına rastlansa gerektir. Yarı insandan insana geçiş herhangi bir uygarlığın elde ettiği en büyük gelişmedir.

Uygarlıkların çıkışı hakkında türlü teoriler vardır. Bunlardan biri ırk teorisi. Bazı insan toplumlarının yeni uygarlıklar çıkaracak kadar üstün niteliklere sahip bulduklarının savunmaları olmuştur. Toynbee doğuştan üstün ırk teorisini eleştirir ve reddeder. İkinci teori çevreyle ilgilidir. Yaşamağa daha uygun bazı çevrelerin uygarlıklara beşik olduğu teorisi inceler ve onu da reddeder.

### Güçlüğe karşı tepki

Toynbee uygarlıkların çıkışını anlatırken anahtar fikri efsanelerde buluyor. İnsanlık üstün oyojik nitelikler ya da coğrafi koşulların sonucu olarak değil, güç durumlarında kalan toplulukların buna karşı gösterdikleri gayret ve tepkiyle uygarlıklara erişiyor. Uygarlıktan önceki dönemlerde Afrasya Stepelleri (Sahra ve Arabistan Çölleri) misilmit olmuş. Yeşilliklerin gitmiş ortadan kaybolması orada oturanları türlü şekillerde hareket etmeye zorlamıştır. Bir kısmı olduğu yerde kalıp yaşayış tarzını değiştirmiş ve «bedevî» olmuştur. Bir kısmı çekilen otları takiben tropiklere doğru inerek orada yerleşmişler ve ilkel topluluklarını korumuşlardır - hâlen de öyledirler. Bir kısmı Nil Vadisinin bataklık ve ormanları içine dalarak tabiatın bu güçlüklerini yennmiş ve Mısır uygarlığını yaratmışlardır. Sümer uygarlığı da aynı şekilde ve aynı sebeplerden dolayı Dicle-Fırat Vadisinde ve İndüs kıtî de İndüs Vadisinde ortaya çıkmıştır. Şang kültürü de Sarı Nehir Vadisinde doğmuştur. O kültürü başlatan «güçlü» kesinlikle bilinmiyorsa da yaşama koşullarının kolay değil, zor olduğu açıktır. Mayan uygarlığı tropik bir orman, And uygarlığı da kuru bir düzlüğü yenne gayretinden doğmaktadır. Minoa uygarlığı denizin meydan okumasıyla kurulmuştur. Onun kurucuları Küçük Asya ve Avrupa gibi yakın yerlerden gelenler değil, kuru Afrika sahillerinden kaçıp Girit ve diğer Ege Adalarına yerleşen göçmenlerdir.

### Mutlu azınlıklar

Bağlı uygarlıklar, yani başka bir uygarlıktan çıkma gibi görünen uygarlıkların meydana geliş sebebi de coğrafi unsur ya da çevreden değil, eski uygarlığın «mutlu azınlığa» karşı gösterdiği tepkiden



gelmektedir. Toynbee mutlu azınlığı yönetici sınıf olma özelliğini kaybeden ve baskı yapan bir sınıf olarak o topluluğu sömüren azınlık olarak tanımlıyor. Böylece, çökme dönemine giren uygarlıklar da mutlu azınlık dışında kalan ve Toynbee'nin «proletarya» adını verdiği sınıflar ayrılarak yeni bir uygarlık kuruyorlar.

Kısaca, uygarlıkların doğuran nedenler kolay şartlar değil, güç şartlar olarak sunuluyor. Hayatın kolaylaştığı yerlerde de uygarlıkların çökme belirtileri seziliyor. Örneğin, Mayan uygarlığının geliştiği yer bugün tropik bir ormandır. İndik uygarlığı Seylan Adasının yağmur ormanı yarınsında ortaya çıkmıştı. Bugün orası bütünüyle boştu. Halbuki, İndik sula ma tesisleri bir zamanların büyük uygarlığının nişanesi gibi meydana yatmaktadır. Petra ve Palmira yakınları Arab Çölünün önceki devirlerine açılan kapılardır. Pasifik'in en azıtu köşesinde olan Easter Adasındaki heykeller bir zamanlar buranın Polenezya uygarlığının merkezi olduğunu gösteriyor. Kuzey Amerika'ya Avrupa'dan gelen göçmenlerin yerleştiği kuzey-doğu sahilleri bugün Amerika'nın en geride kalmış bölgeleridir. Hayatın kolay olduğu Nyasaland'dakiler de Avrupalılar gelinceye kadar vahşiler gibi yaşamışlardır.

### Çevrenin etkisi

Toynbee her uygarlığın çıkış yerinde bir değil, iki önemli merkez görüyor. Yalnız bunlardan birinin ştekinden daha yüksek bir uygarlığı temsil ettiğine inanıyor. Aşağıdaki örneklerde ilk merkezler daha yüksek uygarlıkları temsil ediyor: Sarı Nehir Vadisi ve Yangtze Vadisi; Attika ve Boeotia; Bizans ve Kaldeon; İsrail ve Fenike; Brandenburg ve Rhineland; İskoçya ve İngiltere. Çevrenin etkilerini incelerken Toynbee hiç işlenmemiş toprakların kolay ve uygarlaşmış yerlere oranla, daha yüksek uygarlıklar doğurduğunu iddia ediyor.

Toynbee, Helen ve Batı tarihinden aldığı örneklerle ani ve ezici bir yenilginin yenilen tarafta kendi topluluğunu bir düzene koyma ihtiyacı yaratacağına ve bunun da zaferle sonuçlanacak bir tepkiye gideceğini savunuyor. Gene çevrenin etkisi olarak, sınır bölgelerinde yerleşip devamlı hücumlara açık olan toplulukların daha kolaylıkla korunan bir çevrede yaşayan komşularına oranla daha çabuk gelişmelerini tesbit ediyor. Örneğin, Doğu Roma İmparatorluğu hududuna yerleştirilen Osmanlılar daha doğuda olan Karamanlılardan daha çabuk parlamış ve daha ileriyeye gitmiştir. Gene aynı sebepten, Osmanlı Türklerinin devamlı taarruzlarına açık olan Avusturya-Bavar ya'dan daha fazla perianmıştır.

Toynbee bazı sınıf ve ırkların yüzyıllarca başka sınıf ve ırkların hakimiyeti altında kaldıklarını ve böylece toplumdan haklarını alamayan sınıfların üstün bir enerji ve yetenekle kendilerine açık olan alanlarda parladıklarını belirtiyor. Bu baskıların en belirginini olarak da esaret alıyor ve esir dünyadan proletarya dinlerinin ve bu arada Hıristiyanlığın çıktığına işaret ediyor.

Uygarlıkların güç yaşama koşullarına tepki olarak doğması teorisine bakarak bir toplum ne kadar güçlükle karşılaşarsa o derece ileriyeye gider diyebiliriz.

miyiz? Şüphe yok ki bir kaç karşı koymayı yenenler, sonra, başarılı bir tepkiyle kendileri yere serilmişlerdir. Örneğin, Suriye topluluklarına sızan Helen uygarlığı karşısına çıkan Zoroastrian, Yahudi, Nestorian ve Monofisit tepkileri gerilememişse de İslamın karşısında tutunamamıştır. Fakat en güç şartlar en büyük tepkileri yaratır da denemez. Norveç'ten gelen Vikingler İzlanda'nın kuvvetli hücumlarına dayandırsa da Grönland'ın daha kuvvetli baskıları karşısında tutunamadılar. Çinliler Malaya'ya göçünce oradaki baskı karşısında ha güçlendilerse de beyazların ülkesi olan Kaliforniya'daki daha kuvvetli bir baskı karşısında ezildiler.

### 3 - UYGARLIKLARIN BÜYÜMESİ

Bir uygarlık çıkar çıkmaz büyümesi bir zaman meselesi gibi gelebilir. Meydana geldikten sonra büyümemeyen bazı uygarlıklara bakarak bunun böyle olmadığına hüküm verebiliriz. «Tutuk» ya da «matpus» uygarlıklar adını verebileceğimiz bu uygarlıklar güç şartların başarılı tepki yerine yenilgi doğuracak kadar ağır olması sonucunda meydana geliyor. Toynbee ilk «tutuk uygarlık» grubuna polenezyalılar eskimolar ve bedevileri alıyor. Polenezyalılar Pasifik Adalarındaki nüfuzlarından sonra şartların daha da güçleşmesinden şimdiki oturdıkları adalara çekilerek yaşamağa başladılar. Eskimo ve bedevilerin de düğüşü aynı sebeplere bağlıyor. Toynbee «tutuk» uygarlıkların ikinci grubuna Osmanlıları sokuyor. Toynbee Osmanlıları bedevî bir toplumun sabit toplumlara yönelmesi şeklinde tanımlıyor. Ona göre, Osmanlılar karşılaştıkları sorunları tabii halkları yönetici ve asker olarak kullanmakla çözdüler. Memlikler de bu anlamda bir bedevî imparatorluksa da Osmanlı sistemi hepsinden uzun sürmüştü fakat katıktan batmıştır. Toynbee üçüncü gruba askerî sınıfı İsparta aristokrasisi olan İspartahlıları sokar.

### Büyümenin incelenmesi

Toplumun kişiyile ilişkisi hakkında iki geleneksel görüş var: biri toplumun kişilerden ibaret olduğu, diğeri de bütün bir organizma olan toplumda kişilerin onun birer parçası olduğu. Toynbee toplumu kişiler arasındaki münasebetler sistemi olarak görüyor ve bütün büyüme yaratıcı kişiler ya da azınlıklardan doğar diyor. Yaratıcı azınlıkların değişmesini toplumun değişmesi takip eder. Toynbee yaratıcı kişilerin yaşantısını «çekiliş» ve «dünya» olarak tanımlıyor. Yani, kendini aydınlatmak için toplumdan çekiliş, sonra da diğer insanları aydınlatmak için topluma dönüşü. Saint Paul, Buda, Muhammet ve Dante gibi yaratıcı kişilerin hayatında bu özellikleri izliyor.

Kendi aydınlandıktan sonra toplumu aydınlatmak için dönenler yalnız kişiler değil, bizzat topluluklar da olabilir. Helen uygarlığının ikinci döneminde Atina'nın, Batı uygarlığında İtalya'nın ve sonra İngiltere'nin dönüşü gibi. Toynbee Rusya'nın ileride böyle bir rol oynayabileceğinden bir ihtimal olarak söz ediyor.



## 4 - UYGARLIKLARIN GERİLEYİŞİ

Tutuk uygarlıklar da eklenirse Toynbee'nun tesbit ettiği yirmi-sekiz uygarlıktan on-sekizli ölmüş ve geri kalan ondan dokuzu da gerilemiş haldedir. Bu gerilemiş ve çatlama üç noktada özetlenebilir: yarıcı azlığın yaratıcı gücünün kaybolması; çoğunluğun gerilemesi; ve bunların sonucu olarak toplumda toplumsal birliğin kaybolması.

Bazıları uygarlıkların çöküşünü çeşitli sebeplere bağladılar: Helen uygarlığı batarken o zamanın dinsiz ya da Hristiyan yazarları bu çöküşü kozmik etkilere bile bağlamışlardı. Spengler gibi bazı kimseler toplumların da organizma gibi gençlik, orta yaş ve ihtiyarlık dönemlerinden geçtiklerini yazdılar. Fakat bir topluluk biyolojik bir organizma değildir. Diğerleri uygarlıkların «yeni kanla beslenmediği için çöküşüne yüz tuttuğunu belirtiyor. Toynbee bu görüşe de karşıdır. Platon'un Timaeus'unda ve Virgil'de görüldüğü gibi, bazıları da tarihi «devri» bir gelişmeye bağlıyor. Toynbee bu görüş lehine pek az, aleyhine pek çok kanıt gösteriyor.

Toplumların teknik geriliği uygarlığın düşüşünün bir sonucudur, sebebi değil. Roma yolları ve Mezopotamya sula ma sisteminin terk edilmesi bu uygarlıkların düşüşlerinin sebepleri değil, sonuçlarıdır. Sıtmanın bazı uygarlıkları kasıp kavurması o uygarlıkların çökmesinin bir sonucuydu, sebebi değil.

Toplumun önderleri onlar takip edenleri bir makina durumuna indirirlerse sonuç tutuk bir uygarlık olabilir. Ya da önderler baskıyı iktidara tercih ederlerse o zaman yaratıcı azlık «baskıcı» azlık durumuna düşer ki toplumun çoğunluğu artık isteksiz ve soğuk bir proletarya olur. O zaman toplum gerileyişin yitici temposuna ayak uydurmuş demektir.

## Yeni fikirler ve yeni Müesseseler

Yaratıcı azlığın ortaya çıkardığı her yeni toplumsal kuvvet içinde yaşayabilecek yeni müesseselerin kurulmasını gerektirir. Eski örgütler yeni fikirler ve yeni toplumsal kuvvetlere uygun değildir. Yeni fikirlerin doğuşu ve hakimiyetle eski yapıların korunmasını da titizlik gösterilecek olursa iki sonuçtan biri kaçınılmaz hâle gelir: ya o eski müesseselerin zorla vani ihtilâle yıkılması ya da yeni kuvvetlerin eskilerin içinde kaybolması (Toynbee'nin tanımıyla «kö-tüleşmesi»). Müesseselerin yeni kuvvetlere uyması uygarlıkların gelişmesini sağlar. İhtilâl yolu büyümeyi muhtaralı bir yol üstüne oturtur. Yeni fikirlerin eski yer içinde kaybolması ise o uygarlığın çöküşüne doğru yol almasını sağlamaktan başka bir sonuç doğuramaz.

Toynbee gerileyişin nedenlerinden olarak toplumların kendilerine, müessese lerine, tekniklerine ve askeri güçlerine gerektiğinden fazla güvenmelerini gösteriyor. Çok kere bir tepkiye başarıyla karşılık koyan toplumlar ikincil karşısında bir varlık gösteremiyor. Perikles'in Atina sınırdan ondan sonraki tepkiler karşısında çıtı kalışı, İtalya'nın tekrar ortaya çıkışında Rönesans'ın büyük şehirlerinin rol oynayamayışı ve on-dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında Amerika'nın en-gözde federe devletlerinden biri olan Güney Karolina ve Virginia'nın düşüşleri akla gelen örneklerdir. Kralların, parlamentoların ve nihayet bürokrasi ya da ruhaniler olsun, yönetici sınıfların putlaştırılması da çöküşün habercileridir. Sapanla attığı taşla hav Goliat'ın alından vuran Davut'un devrindenberi savaş tekniğinde önderlik topluluktan topluluğa geçmiştir. Çok defa, teknik buluşlarda ileri gidenler ikinci büyük buluşun düşmanları tarafından yapılmamasına müsaade eder şekilde hareket etmektedirler. Böyle bir davranış da çöküşün habercisidir. Askeri saldırganlık da uygarlıkların çöküşüne rini hazırlar. Asurlular, Franklar ve Tirmenlik militarizmin kurbanı olmuşlardır.

## 5 - UYGARLIKLARIN ÇÖKÜŞÜ

Uygarlıkların gerileyişlerinin kaçınılmaz sonucu çöküş müdür? Bazı zaman çöküş, o zaman da ikinci bir şık vardır: fosilleşme. Toynbee Batı uygarlığının fosilleşmeye doğru gitmesinden korkuyor. Toplumda yıkılışa götüren çöküşlüme toplumun baskıcı azlık, iç proletarya ve dış proletarya olarak üçe ayrılmasıyla başlar. İki baskıcı azlık milli taristler ve sömürücülerdir. Bunlara da ha «asil» iki zümreyi de katmak gerek: kanun yapıcılar ve yöneticiler.

İç proletarya ezilen çoğunluktur. Helen toplumunda iç proletarya siyasal ve ekonomik haklarından mahrum olanlar, esirler ve işgal edilen halktan oluştu. İç proletarya o toplumdadır ama, o toplumdan değildir. İç proletaryanın tepkileri bazan serttir bazan da Hristiyanlığın çıkışı gibi yumuşaktır. Toynbee'nin bu mantığıyla hareket edersek Batı'nın iç proletaryası da daha yüksek bir din olan sosyalizmi ortaya çıkarmıştır.

Uygarlıklar gelişir durumdayken ilkel toplumlar üstündeki etkileri daha büyük olur. Bu ilkel toplumların halkı da azlığın elinde oyuncak bir dış proletarya olur. Yalnız, hâkim uygarlıklar çöküş devresine girdi mi bu halk da haklarını istemeğe başlar.

## 6 - UYGARLIKLARARASI TEMASLAR

Çağdaş uygarlıklar arasındaki bağlantıları incelerken Toynbee modern Batı ile Rusya, Ortodoks Hristiyan dünyası, Hindu toplumu, İslâm devletleri, Yahudiler ve Uzak Doğu uygarlıklarını ele alıyor. Daha sonra Orta Çağ.

## Öhhöööö

## Doldurulmalı test

«..... İktisat okumandan büyük bir yetersizlik içindeydin. İşsizlik almış yü rümüstü. Her yıl bir milyona yakın .....A merikaya göçüyor, anavatanında iş bulamı yorlar. Bir çıkmaza saplandı. İktisat anı, an gençlik » rekli bir kaynaşma içindeydi. Bütün yurttaşlara iş bulamıyacağını anlayan hükümet, halkın dikkatini toplum sorunlarından uzaklaştırmak için başka ilgi alanları yaratmağa çalışıyordu.»

Soru:

1 - Yukarıki parça hangi kitaptan alınmıştır?

2 - Anlatılan ülke nerisidir? Doğru cevap verenlere

Hayır hayır, umutlanmayın! Benim size verecek ne otomobilim, ne arsam, ne banka cüzdanım, ne de param var. Naylor bir yağmurluk bile verecek durumda değilim. Onun için soruları ben yanıtlıyayım:

1 - Bu parça «Devlet Doktrinleri» adlı kitaptan alınmıştır.

2 - Yanıldınız. Anlatılan yer İtalya ve Almanya'dır. Faşizmden önceki İtalya ve Almanya...

## Kurttan korkarız

Küba ortabığı peynir hoşafına çevirdi. Kimi vatandaş elini yüreğine koydu, kimi gizli silahını kontrol etti, kimi stok depolarını gözden geçirdi.

Bir gazete şöyle diyor: «Memleketimizde harp halinde gıda sıkıntısı çekilmeyeceği açıklandı.»

Açıklamalarına hücum yoktu. Nasıl olsa biz biliyorduk gıda sıkıntısı çekilmeyeceğimizi. İkinci Dünya Savaşında arpa ekmeği bulamadığımız, buğdayların de polarda çürütüldüğünü, stoklarımız ek mekten milyonlar yaptıklarımız, bir asker tayınma kız bozulduğunu, çocukların ağıhtan öldüğünü saymazsak...

Biz savaştan mavaştan korkmayız aslında... Ama hükümet, halkın ekmeğini ablukeye alan savaş kundakçısını, vur guncuyu hizaya getirebilirse... Korkumuz bul!

Adamın dediği gibi, «biz ölümden değil, kurttan korkarız.»

## Küba nire?

On yıl önce, «Küba nire?» diyorduk.

Batı Hristiyanlığıyla temasa gelen çeşitli uygarlıkları değerlendirirken Haçlı Seferleri, Suriyen uygarlığı, Yunan Ortodoks Hristiyanlığından söz açıyor.

## 7 - DÜNYANIN GELECEĞİ

Şimdiye kadar, dünya esirliğinin ortadan kaldırılması, demokrasinin gelişmesi ve eğitim konusunda in kâr edilmez adımlar atıldı. Fakat, Toynbee'ye göre, Batı hâlâ baskıcı mutlu azlık, sömürülen iç proletarya ve dış proletarya olmak üzere uygarlıkları çöküntüye götüren bu üçlü ayrımı yokedemedi. Hayat kişisel özgürlükle toplumsal adaleti bağdaştırarak şekilde gelişmektedir. Teknolojik gelişme toplumsal adaletin ağır basmasını gerektiriyor. Nüfus artışı önlenmez ve dünya nimetleri daha hakça bölünmezse büyük kıtlık ihtimalleri mevcuttur. Gene Toynbee'ye göre, geleceğin düzeni Birleşmiş Milletler Teşkilatı düzeyinden çok daha başka türlü olacaktır.

## 8 - TÜRKİY HAKKINDA

Toynbee'nin Kirkwood'la birlikte yazdığı Türkiye adlı kitabı, kısa bir girişten sonra, Milli Mücadele den başlayarak Lozan, kapitülasyonların kaldırılması, saltanatın ve halifeliğin lağ vedilmesiyle devam eder ve yeni Türkiye'nin nüfus, tarım, endüstri, ticaret, maliye ve dış politikalarını ele alır. Bu kitap da, sonuç kısmında da belirttiği gibi, Toynbee, Türkiye'nin modernleşmesinin kendi başına bir olay değil, insanlığın geleceği için sembolik bir anlam taşıdığını ileri sürüyor. Dünya ve Batı adlı kitabının ikinci kısmında da aynı fikirleri işliyen Toynbee'ye göre, Üçüncü Selim ve

İkinci Mahmud'un Batı eğitim görmüş askerî birlikler kurma çabaları yarım mo dernleşme olduğu için köklü bir anlam taşımıyordu. İkinci Abdülhamid de Türkiye'nin çağdaş fikir ve gelişmelere ayak uydurmasını engellemek istemiş fakat Batı'daki ilerlemelerin birazını olsun kabul etmeyecek olursa kendi «kudretinin bile tehlikeye düşeceğini kavrayarak Türk su baylarının dar bir Batı eğitimine tabi tutmalarını istemişti. Alınmak istenen Avrupa'nın hasta adamını ancak ayakta tutacak bir kaç ilaçtan ibaretti. Tarih Abdülhamid gibi bir gerici için değil, bir çok reformcu Türkler için bile şu kesin hükümü vermiştir: «Her zaman geç ve her zaman az!» Toynbee'ye göre, tam mo dernleşme, çağdaşlaşma ve uygarlaşma arzu ve programı Atatürk'te kendini gösterir. Atatürk Rönesans, Reformasyon, on-yedinci yüzyılın laik ve bilimsel fikirleri, Fransız İhtilali, Endüstri İhtilali ve onun sonuçlarını Türkiye'ye getirmenin gerekliliğine inanmıştı. Atatürk'ün bu gerekliliği duygusu da ondan önceki Türk reformcularının daima geç ve daima az yapmış olmaları ve dünyanın akışı içinde ileri teknikleri, hür ve adil bir topluluğa erişememiş olmalarını kavramasından ileri geliyordu. Bugün için de Türkiye'nin kurtulması en ileri fikir ve en ileri müesseselerle bir an önce kurmağa bağlıdır. Yoksa geri ve ortayla yetinme Selim, Mahmud ya da Abdülhamid anlayışından çok farklı değildir. Aksi halde Türkiye içindeki mutlu azlık ve iç proletarya tezati da Türk toplumunu çöküş tehlikesiyle karşı karşıya koyacaktır. Atatürk'ün çizdiği yol çağdaş fikirlerin bir an önce ve hiç kısıntısız teccessüsüdür.

Şimdi de, «Küba nire?» diyoruz. O zaman «Kore nire?» diyen aydınları DP hükümeti hapse almıştı. DP hükümeti alayağı edildigine göre, bugünkü hükümet herhalde onun gibi yapmaz.

- Küba nire?

## Cansıkıntısı

Dünya küçüldü... Kimi ne derse desin, dünya alabildiğine küçüldü. Hele bizim için öylesine küçük ki... Bir kolumuzu uzattık mı Kore'ye değiyor, öteki kolumuzu uzattık mı Küba'ya. Siz bakmayın Ankara'dan Silri'e bir ayda vardığı mız, dünya gerçekten pek küçüldü.

Adana'da bir olay. Toto Yaşar demiş ki:

«Küba sebebiyle harp çıkarsa, silahlarımızı alır çarpışırız.»

Arkadaşı Berduş Yılmaz da demiş ki:

«Bizim neyinize lazım? Harbe önce zenginler gitsin...»

Ve Toto Yaşar bacağına çektiği gibi Berduş Yılmaz'ı oracıkta öldürüvermiş.

Şimdi düşünelim... Türkiye'de bir değil, bin değil, belki de birkaç milyon Berduş Yılmaz, bir o kadar da Toto Yaşar var. Yalnız Türkiye'de mi? Dünyada milyonlarca Berduş Yılmaz ve milyonlarca Toto Yaşar var. Anlaşıldı mı, ilk bacağı vuran kim?

Ötlen de, öldüreni de tanıyam. Yalnız, bildiğim şu. Bugüne dek Toto Yaşarlar el üstünde tutulmuş, korunmuş, beslenmiş, desteklenmiştir. Meclislerimizden yüzlerce Toto Yaşar gelip geçmiştir. Bugünkü kavga, Toto Yaşar-Berduş Yılmaz kavgasından başka birşey değildir. Toto Yaşarların bilinçlisi var, bilinçsizi var. Berduş Yılmazların bilinçlisi var, bilinçsizi var.

Büyük bir cansıkıntısı içindeyiz. Bu cansıkıntısından herkes payına düşeni yaşıyor. Adamın canı sıkılıyor mu?

«Karı, demiş, taria yok, ekemiyo ruz; iş yok, göremiyoruz; para yok, çalıştıramıyoruz... Bir harp marş çıksa da, gidip dövüsek. Ya gazd olsak, ya şehit...»

## Ben de bilmem

DP'nin baş düşmanlarından Tiryaki Han Meclis'e kızılsın gitsin de, departmanlarımızın Bakan ve diğer Bile Yol adlı

ceride:

«Bu adamlar Mecidi ne sanırlar bil mem ki? Ama kabahat onlarda değil, onları o büyük mabede gözetimlerde...»

Breh breh breh!.. astıyile odun de posu hâline getirdikleri yer şimdi mabet mi oldu? Demek «pey yol almışız!..»

## O değil, öteki.

Ben okuyordum, o dinliyordu:

«Bu mağra devri sorumsuzluğuyla ortaya çıkan, bu ruhum serserilerinin şirretliği, bu haydutların serkesliği ile yolları dökülen, bu bir «kil hastası pervasızlığı, bir bunak izansızlığı ile ağzına gele ni söyleyen, bu kırk paraık utanc duymadan Atatürk diye, batı diye ilerilik diye diye öten, bu vatani düşman kamplarına bölün, bu milleti sadık bir ısrarla tahkir edip duran, bu devrimi batağa gömen, bu Atatürk'ü bir saldırganlık fermanı, batıyı yobazlık şiperi yapan, bu hak, bu hukuk, bu devlet düşmanı...»

Değil gibi bağırdu:

«Kim bu be?»

«Tariğ Buğra...»

«Ona mı yazmışlar bunu?»

«Hayır, o şeye yazmış... Gençliğe...»

«Ve okumaya devam ettim:»

«... bu devlet düşmanı gürub ha? Bu gürub Türk Gençliği ha? Bunlar ileri ci, bunlar Atatürkçü, bunlar batılı ve batıcı ha?..»

Arkadaş yüzünü buruşturdu:

«Keşke sonunu okumasaydın... Ne güzel gidiyordu baştan...»

## Şah!

Ankara Radyosu:

«Sayın dinleyiciler, İran Şahı Şah Rıza Pehlevi'nin Esenboğa'ya geliş sırasında yerinde banda alınan konuşması dinlediniz. Şimdi reklam programımıza veriyoruz.»

«Ve bir plâk:»

«Kederden sil suden bilmem, sarıdır yeng-i ruhsarım»

Bir nakliyat «er-der tepinip duruyor:»

«Zaten bir «Şah!» lık halimiz kaldı,»



## KÜBA

Harp  
bulutları  
dağıldı

Kübada başlayan tehlikeli sınırlı harbi, hafta sonunda beklenmedik bir şekilde atlatıldı. Her gün önce, Kübadaki üslerini, Türkiye'deki NATO üslerini kaldırmak için pazarlık konusu yapan Kruşçev, ertesi gün Amerikalıların bunu dibindeki füze üslerini, tek taraflı olarak tasfiyeye rıza gösterdi. Bunun üzerine Başkan Kennedy de, ablukasının kaldırılacağına açıkladı.

Böylece, buhran önlenmiş oldu. Şimdi mesele, Birleşik Devletlerin; Güney Amerika'da, Avusturya tipinde bir sosyalist devlete müsamaha edip etmeyeceği noktasında toplanmaktadır. Başkan Kennedy bu müsamahayı gösterirse, Küba buhranına bir çözüm yolu bulmak imkân dâhilinde girecektir. Amerika, şimdiye kadar buna yanaşmadığı için dir ki Küba buhranı son tehlikeli safha ya gelmiştir. Atlatılan büyük buhran, Kennedy idaresinin 8 Kasım seçimlerinden sonra, Küba'ya karşı daha anlayışlı bir politika uygulamasına yol açabilir.

Uçurumun  
kenarında

Küba meselesi, başlangıçta bir se

çim oyunu olarak gözüktü. Seçimler yaklaşıpça Başkan Kennedy'nin Küba konusunda sert tedbirler almağa yöneleceği tahmin ediliyordu. Nitekim Başkan Kennedy, seçimlere iki hafta kala; Küba'yı doğrudan doğruya istilâdan sonrakî en sert tedbir olan abluka kararını âni olarak açıkladı. Gerek bu kararın alınışından önceki olaylar; gerekse kararın açıklama şekli, seçim endişelerinin de abluka kararının alınmasında rol oynadığını ortaya koydu. Zaten kararın mahiyeti de, Demokrat Parti'nin seçim kampanyasını yöneten kurulun, adaylara gönderdiği talimata tipatıp uymaktadır. Bu talimatta «Küba'ya karşı istilâdan başka her türlü tedbirin alınmasını isteyin» denilmektedir. Öte

yandan Zencî Meredith olayı ile Başkan Kennedy'nin Küba konusunda gevşek davrandığı yolunda Cumhuriyetçi Parti mensuplarının iletmiş oldukları suçlamalar, Demokrat Partiyi seçim kampanyasında çok güç duruma düşürmüştü. Zencî Meredith olayının, Demokrat Parti için Güney eyaletlerini bir «seçim çölü» haline getireceği iddiasının doğruluğu, Cezayir Başbakanı Ahmet Bin Belânın Küba'yı ziyaretinin ve Küba İhtilâlinin övmesinin Cumhuriyetçilere yoğun bir kampanyaya girmek fırsatını sağlaması, Demokrat Partiyi büyük ölçüde oy kaybettireceği benziyordu. Bütün bunlar Başkan Kennedy'yi «gösterişli» bir harekete zorladı. Nitekim ablukanın ilânı da, Demokrat Parti'nin bu kardan, seçim kampanyasında mümkün olduğu kadar fazla oy kazanmasını sağlayacak şekilde yapıldı: Başkan Kennedy'nin seçim kampanyasını bırakarak bir denbire Washington'a dönmesi, ablukadan iki gün önce Key West'teki üslerin seston hızlı uçaklarla takviyesi, ablukadan bir gün önce Amerikan silâhlı kuvvetlerinin Küba açıklarında büyük bir manevraya girişmesi, Beyaz Saray'da Millî Güvenlik Konseyi'nin toplanması, seçim bölgelerinde Başkan Kennedy'nin Küba siyasetine şiddetle çıkan Cumhuriyetçi Parti liderlerinin tepkili uçaklarla apar topar Beyaz Saray'daki toplantıya yetiştirilmeleri, Key West'teki bütün savaş gemilerinin denize açılması, Texas'ta bir füze ekibinin hazır duruma getirilmesi, Küba'daki Amerikan üssü Guantanamo'daki stivillerin geri alınması, üssün takviyesi, Başkan Kennedy'nin yapacağı «çok önemli» bir konuşma için radyo programlarında önceden yer ayırılması ve bunun sık sık anons edilmesi, gazetecilerin yine «çok önemli» bir basın toplantısı için Savunma Bakanına çağırılması... bütün bunlar Başkan Kennedy'nin abluka kararını Amerikan kamuoyuna olduğu kadar dünya kamuoyuna da mümkün olduğu kadar tesirli, «dramatik» bir şekilde açıklamak istediğini ortaya koyuyordu.

«Olup  
bitti»  
siyaseti

Çünkü Başkan Kennedy, Amerikan seçimini ve kar etki altında bırakmak ihtiyacındaysa, dünya kamuoyunu, özellikle isteksiz müttfiklerini de bir o kadar olupbitti karşısında bırakmak ihtiyacındaydı. Zira, Başkan Kennedy'nin abluka kararında, seçim endişelerinin dışında etkilerinin bulunduğu da muhakkaktı. Bunlardan biri, Amerika'nın şimdiye kadar Küba'ya karşı uyguladığı ablukasının «gayriresmî» ablukasının uğradığı başarısızlıktır. Gerçekten de, Amerika, Nato'lu müttfiklerinden çoğunu bile böyle bir ablukaya kandırabilmiş, «Amerika Devletleri Teşkilâtında ki Latin Amerika ülkelerini de Küba'ya karşı ortaklaşa bir harekete geçirememişti. Bundan dolayıdır ki, Başkan Kennedy, müttfiklerine ancak en son dakikada bildirdiği bu kararıyla bir «olupbitti» yaratmak, böyle güç bir durum da ne Latin Amerika ülkelerini ne de müttfiklerini, kendisinin yalnız burakamayacakları bir durumun içine atmak amacını güttü.

Başkan Kennedy'yi bu kararı almağa yönlüten bir başka sebep de, Sovyetlerin Berlin konusunda öncelikle eiden bırakmamak istediğiydi. Çünkü son günlerde, Sovyetlerin bu yolum sonundan önce Doğu Almanya ile ayrı bir barış anlaşması imzalamak konusunda her zamankinden ciddi şekilde ele alacağı söylenmekteydi.

Bununla beraber, ablukasının temel sebebi hiç şüphesiz yok ki Sovyetlerin gizlice Kübada füze üsleri kurmaya başladıklarının keşfi oldu. Bu üsler, Amerikanın bütün füzelere korunma tertibatını tesisiz bırakıyordu. Amerika buna tahammüle niyetli değildi. Bunun için, dünya harbine yolaçabilecek, milletlerarası hukuka ve Birleşmiş Milletler yasasına aykırı bir abluka hareketine girişmekten çekinmedi. Bu tehlike il bir karar.

«Piliç  
Oyunu»

Amerikalı eşi; gençlerin pek sevdiği piliç oyununu, Milletlerarası

## Devletler Hukuku Açısından

## Küba ablukası

Prof. Charles ROUSSEAU

Memleketimizin Üniversite çevrelerinde iyi tanınan Paris Hukuk Fakültesi Devletler Hukuku Profesörü Charles ROUSSEAU, Amerikanın Küba'da giriştiği abluka hareketinin, milletlerarası hukuka aykırı olduğu hükmüne varıyor. Prof. Rousseau'ya göre, zamanımızda «barış içinde abluka düşünülemez.»

Başkan Kennedy tarafından 22 Ekim'de açıklanan önemli tedbirler hakkında tam bir fikre varabilmek için önce teknik deyimler üzerinde anlaşmak lazım. Elbette ki Moskova Radyosu tarafından yayımlanan ve Sahiplerinin cehaletini veya kötü niyetini göstermekten öteye gitmeyen, Sovyet Hükümetinin bildirisindeki «korsanlık» deyimini üzerinde duracak değiliz. Başkan Kennedy ise, televizyondaki beyanatında ve Güvenlik Konseyine sunulan karar sürecinde, pek alışılmamış bir deyim olan «karantina» kelimesini kullandı. Fransız basını bu deyim, genellikle «ambargo» şeklinde tercüme etti. Öyle görünür ki bu deyim ilk defa, Japonya'nın Çine saldırısını durdurmak için milletlerarası bir hareketi lüzumlu gören Başkan Roosevelt'in 5 Ekim 1937 tarihli Sıkıyönetimde kullanılmıştır.

Gelenim, Kennedy'nin açıkladığı tedbirler ne sağlık nizamı ne de ticari misilleme çerçevesine girer. Zira karantina buluşması bir hastalığın hüküm sürdüğü memlekete gelen malları, gemileri ve insanları muvakkat bir zaman için tecrit etmekten ibaret bir polis tedbiridir. Amerikaya gelince, geleneksel anlamıyla bu deyim, bir devletin karasularında veya limanlarında bulunan yabancı uyrukluların hareketlerini menetmesini ifade eder.

Buna, ya dahili polis tedbiri, ya da misilleme olarak başvurulur. Kesin bir harp ihtimali karşısında da ambargoya gidilebilir. Milletler Cemiyeti Hukukunda bu deyim, Pakı ihlâl eden, ya da mütevaciz durumda bulunan bir devlete harp malzemesi ihracatını yasaklamasını ifade için kullanılır.

Amerika Hükümetince başarılan tedbirlerin tamamen farklı bir plânda yer aldığı açıktır. En azından tedbirlerin kapsadığı coğrafi alan farklıdır. Bir hukukçu, bu tedbirler için «abluka» deyimini kullanmakta tereddüt etmeyecektir. Nitekim, 24 Ekim sabahı mahalli saatte 10 dan itibaren Kübaya tecavüz silâhların sevkini yasaklayan 23 Ekim tarihli tebliğ de bunu ortaya koyuyor. Zira, Birleşik Amerika tarafından girişilen hareketin şeklen müteber sayılması için, hareketin ilânı hukuk açısından zaruriydi.

Bu tedbire, kısmi abluka adını vermek durumu değiştirmez. Çünkü, önce İngilterenin, sonra İngiliz İmparatorluğunun ablukasına karar veren mühter devletlerinin 17 ve 20 Ağustos tarihli tedbirlerinde, «toppe küp abluka» deyimini kullanılmakla beraber, abluka, uygulandığı coğrafi sahanın genişliği bakımından, tarrifi icabı, zaruri olarak kısımlıdır. Abluka, nihayet bir limana, bir sahile, bir bölgeye, ya da belli bir devlete karşı uygulanır.

Amerikanın durumunda, barış içinde abluka bahis konusudur. Geçmişte, bu usule sayısız defa başvuruldu. 1827 de Yunan Sahillerinin İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından ablukası, Fransa'nın giriştiği Formosa ve Siyam Ablukasını (1893), Girit'in 1897 de büyük devletler tarafından ablukası, 1902 de İngiltere, Almanya ve İtalya tarafından Venizuelanın ablukasını, 1913 Montenegro ablukasını, 1916—17 Yunanistan ablukasını, 1919—20 Sovyet sahillerinin Fransa ve İngiltere tarafından ablukasını, bu tip hareketlerin en meşhurları arasındadır.

Abluka lailma ciddi bir tedbirdir. Zira, «barışçı» etiketiyle, girişilen hareketin mahiyeti arasında açık bir aykırılık vardır. Bir Türk diplomatının alaylı bir dille belirttiği üzere, ablukasının bahsettiğimizden bahsetmek, bir adamın kafasını kırarken, destluk teminatı vermeye benzer. Abluka, ülkütücü bir tedbirdir. Uygulanması, gemilerin kontrolünü, aranmasını, el koymayı ve hattâ karşı koyanlara ablukaya girişen devletin de niz kuvvetleri tarafından hücumu gerektirir. Böylece abluka, önceden kestirilmedi güç sonuçlara yol açar. Bu o kadar barışçı bir tedbir değildir ki, abluka yapan devlet, kendi mahkemelerine başvurarak, üçüncü devletlerin gemilerine isterse el koyabilir. El koyma usulü ise, savaş hukukunun özelliklerinden biridir.

Bazı yarımcular, böyle bir ihtimali bugünlerde vârit görmüyorlar, fakat hatırlamak lazım ki Venizuelanın 1902 tarihli barış içinde ablukasını sırasında, ablukayı yapan üç devlet, 13 Şubat 1903 tarihli Washington protokolüne uygun olarak el koydukları üçüncü devletlere ait gemileri peşinen iade etmekle beraber, yine de mal ve gemilere el koyma muamelelerinin müteberiyeti hakkında

hüküm vermek maksadıyla, Spain Li manında bir mahkeme kurdular.

Öndokuzuncu yüzyıldaki müdahaleci diplomasiinin ürünü olan barış içinde abluka, Birinci Dünya Savaşından sonra fiilen ortadan kalktı. 1945 ten sonra görülen abluka hareketleri, (Çin sahillerinin 1949 da Formosa makamları tarafından ablukasını 1948 den beri İsrailin, Mısır tarafından ablukasını gibi), farklı bir plânda yer alır. Çin misalinde iç harp, Mısır misalinde ise Rodos mühtereler anlaşımasından sonra, aktif bir savaş halinin devamını şeklen bile savunmak güçse de, milletlerarası harp bahis konusudur.

Geçmişte, milletlerarası hukukun ihlâlüne bir karşılık olmak üzere barış içinde ablukasının meşruiyeti kabul edilse bile, sayısız sulistimallere yol açan bu usulün, her şart altında hukuka uygunluğu savunulamaz. Barış içinde abluka usulü, bir çok halde, büyük devletlerin küçüklere karşı giriştiği politik müdahaleleri maskeleyemeye yarar. Netice de de bu tip abluka, bir kuvvet ve prestij politikasının âleti hâline geldi. Bu durumda, Amerikanın Küba ve Sovyet hükümetlerinden şikâyeti ne kadar haklı olursa olsun, abluka hareketi, zamanımızda milletlerarası münasebetlerin gelişmesine hâkim olması gereken zihni yete uygun değildir.

Daha 24 Şubat 1924 te, Yunan Arnavutluk hudut komisyonunda vazifeli İtalyan subaylarının öldürülmesi üzerine, Fasist Hükümetin Korfu adasına karşı 1923 te giriştiği silâhlı hareketten sonra, Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından mühtereler istenen Hukukcular Komitesi, zora baş vurma tedbirlerinin Millet Cemiyeti anlaşmasına, duruma göre uygun, ya da aykırı olabileceğini, fakat Konseyin bu tedbirlerin muhafaza edilmesini veya kaldırılmasını tavsiye etme hakkı olduğu belirtilmiştir. Daha yakın tarihlerde, çok daha önemsiz bir Korfu olayını müteakip, iki harp gemisinin zarar görmesi üzerine, yabancı bir devletin kara sularındaki mayınları bizzat temizlemeye kalkın bir devlet hakkında, Milletlerarası Adalet Divanı 9 Nisan 1949 da şu hükmü verdi:

«İleri sürülen müdahale hakkı, bir kuvvet politikasının tezahüründen başka bir şey değildir. Kuvvet politikası mazide, çok ciddi sulistimallere yol açtı. Böyle bir politika milletlerarası teşkilâtın bugünkü noksanları ne olursa olsun, milletlerarası hukukta asla yeri yoktur.»

Adalet Divanının bu hükmü, tam altı yıl önce, Fransa ve İngiltere Mısır karşı harekete geçtikleri zaman, Amerika tarafından ısrarla ileri sürülmüştü. Bu sözleri şimdi hatırlatmak her halde mevsimsiz değildir. Zira gerek iç nizamda, gerek milletlerarası nizamda, geçmiş örnekler, sadece tek taraflı olarak kullanılabilir.

YÖN'ün notu: Amerikan teğebbüsü, Birleşmiş Milletler yasasına da aykırı gözükmektedir. Bu konuda, Jean Schwoebel, Le Monde'da, Birleşik Devletlerin hem dâvacı, hem hâkim gibi davrandığını, bunun Birleşmiş Milletler yasasının ihlâlî demek olduğunu belirttikten sonra, yasanın üçüncü maddesinin dördüncü paragrafını hatırlatıyor: «Teşkilât üyeleri, milletlerarası münasebetlerin de, herhangi bir devletin toprak bütününe ve politik bağımsızlığına karşı, kuvvete başvurmadan veya kuvvete başvurma tehdidinden kaçınırlar.»



# Madalyonun öteki yüzü

New York, Ekim

Halûk Ülman

siyaset alanında böyle başladı. Bilindiği gibi epileç oyununu, otomobilleri, tehlikeli bir uçurumun kenarına doğru son hızla sürerek oynanır. Uçurumun en ya kınında duran araba, yarış kazanır. Bundan dolayı herşey, sürücünün cesa retine, soğukkanlılığına, arabayı en son ra durdurmasına; kargısındaki cen kaygısıyla fren bir an önce basmasına dayanır. Yarış kazanmak ihtimali, ancak tehlike ihtimali büyüdükçe artar. Başkan Kennedy'nin Küba'nın ablukası için açıkladığı tedbirler, milletlerarası çaptı bir epileç oyunundan başka bir şey değildi. Başkan Kennedy: 1) Küba'ya gönderilen bütün taarruz silâhları için sıkı bir abluka uygulanacağını, 2) Hangi ülkeden gelirse gelsin Küba'ya gitmekte olan bütün gemilerin durdurulup aranacağını, 3) Taarruz silâhları taşıdığı anlaşılan gemilerin Küba'ya gitme sine müsaade edilmeyeceğini, 4) Bunun için gerekirse kuvvet kullanılacağını, 5) Küba'daki askeri hazırlıkları devam ederse buna karşı her hareketin meşru sayılacağını, 6) Küba'dan Batı Yarım küresinin her hangi bir noktaya atılan bir füzenin Sovyetler Birliği'nden Birleşik Amerika'ya atılmış gibi sayılarak o şekilde mukabele göreceğini bildirdi. Aklılıca toplanmaya çağırılan «Amerika Devletleri Teşkilâtı» üyeleri, olubittik karşısında Birleşik Amerika'ya gerekirse Küba'ya karşı silâh kullanmak yetkisini verdi.

Başkan Kennedy'nin bu açık meydan okuması karşısında bütün dünyanın gözleri tebistiyle, böyle bir yarışa, Kübada taze taseri kurmak suretiyle yol açan Sovyetler Birliği'ne döndü. Sovyet hükümetinin Tass ajansı eliyle yayımladığı bildiri, soğukkanlı fakat sert bir cevap niteliğini taşıyordu. Bildiride özellikle şu üç nokta üzerinde durulmaktaydı: 1) Amerikan hükümeti, başka ülkelerin açık denizlerdeki gemilerine saldırmak hakkını kendi kendisi ne tanımakta, korsanlık faaliyetine girişmeye karar vermiştir. Oysa, Birleşmiş Milletler yasasına göre, büyük küçük ülkeler, kendi hayatlarını istedikleri gibi düzenlemek, milli savunmaları için gerekli gördükleri bütün tedbirleri almak, hürriyet ve bağımsızlıklarını zedeleyecek müdahale kuvvetlere karşı koymak hakkına sahiptir. Bu gerçekleri göz önüne alarak, doğrudan doğruya Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın temelini sarsmak ve milletlerarası hayata, sonu gelmeyecek çatışmalara yol açacak olan «orman kanununu» sokmak demektir. 2) Birleşik Amerika, başka ülkelerden millî savunmaları için yaptıkları hazırlıkların hesabını sormak ve bunların açık denizlerdeki gemilerinde neler taşıdıklarını Amerika'ya bildirmelerini istemek hakkı varmış gibi davranmaktadır. 3) Amerikan hükümeti, Başkan Kennedy'nin 22 Ekim tarihli konuşmasında belirttiği gibi, diğer ülkelerle münasebetlerini gerçekten sağlamlaştırmak istiyor ise, Sovyet teklifini kabul ederek dünya nüfusunun çoğunluğundaki yabancı topraklarda bulunan birliklerini ve silâhlarına geri çekmelidir.

Bildiride, Sovyetler Birliği'nin sahip olduğu bütün silâhları mütecavizlere karşı kullanacağı belirtiliyordu.

İki tarafın da bu kesin tutumu üzerine, bütün dünya, abluka hattına ilk Sovyet gemisi varınca koptuğu görüldü. Fakat iki taraf da epileç oyununu sonuna kadar oynamağı göze alamadı. Birleşik Amerika ablukasının devamında ısrar etti. Sovyetler de ablukanın yasak etme ettiği malzemeleri taşıyan gemilerini abluka hattından geçirecek Küba limanlarına göndermeğe devam etti.

## Teşebbüsler

İki tarafın bu tutumunu kolayca anlaşılabılır: çünkü hiç kimse bir nükleer savaş göze almadı. Birleşik oyununu sonuna kadar götürmez. Hiç kimsenin de son derece hayati bir zafer olmadıkça bir nükleer savaş göze alması mümkün değildir.

Bundan başka Birleşik Amerika'nın Küba konusunda dünya kamuoyunun bütününde haklı görüldüğü de yüz de yüz iddia edilemez. Birleşik Amerika'nın bazı menfaat gruplarının ve sorumsuz siyasetçilerinin Küba'ya nasıl kendilerine rağmen Doğu Bloğuna yanaşmağa sürüklediklerini bu şartlarda bir kaç kere belirtmiştik. Ayrıca Küba'nın Birleşik Amerika için gerçek bir tehdit

Türk basınında son günlerde dış olaylara karşı gittikçe artan bir ilgi görülüyor. Gerçek haberler çok kere yabancı, özellikle Batılı ajanslardan alındığı için madalyonun yalnız bir yüzünü göstermekten öteye gidemiyor ama, bu tek yüzüyle de olsa, günlüklerimiz dünyada olup bitenlere etkisinden daha çok yer ayırıyorlar. Yazarlarımız, dış politika konusunda eskisinden daha çok düşümlü, daha çok yazıyorlar. Bağımsızlığa yeni kavuşan Cezayirin iç güçlükleri, Amerika Birleşik Devletleri ile Küba arasındaki geçimsizliğin çeşitli safhaları, Afrikada, Orta ve Uzak Doğuda olup bitenler Türk okuyucusu tarafından günü gününe izleniyor.

Türk kamu oyunda dünya olaylarına karşı duyulan bu ilgi çoğalarak gidere, dış politikamızı yönetenlerin bundan sonra eskisi kadar başına buyruk olmayacakları muhtemeldir. Eğer gerçek bir demokratik düzende yaşadığımız süyleniyorsa, kamu oyundaki tepkilerin dış politikayı da önünde so nunda kamu denetli altına sokacağı söylenebilir. Hükümetin Kübaya yük taşıyan ticaret gemilerine bundan vazgeçmeleri yolundaki telkinlerine karşı bazı günlük ve dergilerde çıkan yazılar, bu konuda güzel bir örnek. Bu yazıların dış politikamızı yönetenlerin gözünü açması gerekir.

Bununla beraber, kamu oyundaki yeni gelişmelere bakıp da dış politikamızda çağımızın gerçeklerine uygun, olumlu bir anlayış beklemek şimdilik fazla iyimserlik olur. Bir kere, kamu oyundaki eğilimler her zaman doğru yönde olamaz. Günlük gazete ve dergilerimiz, dünya olaylarını yansıtır yorumlarken, bazı yanlışlıklar yapıyorlar. Bunun nedeni, yazarlarda da söylediklerimiz gibi, kendilerine ulaşan haberlerin çok kere madalyonun yalnız bir yüzünü gösteren tek taraflı kaynaklardan gelmesi. Örnek olarak gene Küba meselesini alalım: Son günlerde Amerika Birleşik Devletleri ile bu afak Latin Amerika ülkesi arasında yeniden alevlenen gerilimin gerçek sebebi günlüklerimiz kaçınılmaz yer almıştır? Haberi veren ajansların kaç taneisi bu yeni alevlenmenin altında Amerikan Senato seçimlerinin yattığını, Başkan Kennedy'yi hırpalamak isteyen Cumhuriyetçi Partinin uzan sürüdüğü bilinen Küba — Sovyet işbirliğini yeni bir kılığa sokup ortaya sürdüğünü gerektiği kadar açıkça bildirmişti? Eğer buna rağmen bazı günlük ve dergi yazarlarımız bu nokta üzerinde önemle durmuş larsa, bu, Türkiyede tarafsız kaynaklara inebilecek yeni bir kuşak yetişmiş olduğu içindir.

İşin açık yüzü, dış politikamızı yönetenlerin milletlerarası olaylar üzerindeki bilgilerinin de, eğer varsa, iyi çalışan sayılı elçiliklerimizden yol aldığı birinci elden haberler dışında, madalyonun ikinci yüzünü götüren kaynaklardan gelmesidir. Üstelik bu haberler, ne yazık ki, Dışişleri Bakanlığımızda günün gerçeklerine uyum ölçülerle değerlendiriliyor. Her milletlerarası olayın Doğu—Batı çekişmesi çerçevesi içinde görülmesi, sömürgecilikten yeni kurtulan ülkelerin iç güçlüklerinin iyi anlaşılmasında, Türk dış politikamızı yönetenler dünya olaylarını yorumlayıp değerlendirecek olumlu bir ölçü bulamadıkça, Hükümet, ya da

meydana gelirdiğine kamuoyunun bu yük kısmını inandırmak imkânsız değil se bile çok güçtür. Aksine, 1961 nisanında, yine böyle bir seçim mücadelesi sırasında «Amerikan Merkez İstihbarat Teşkilâtı» tarafından hazırlanan plan gereğince, Küba'nın Birleşik Amerika tarafından desteklenen Küba'nın mütecavizlerin istila teşebbüsüne uğradığı göz önüne alınrsa, Küba'nın kendisini tehdit altında hissetmesi, buna göre savunma ted

Bakan değişmesiyle dış politikamızda iyile doğru bir gidis ummak, bize ka lırsa, iyi niyetli bir dilek olmaktan öteye gidemez.

Dünya olaylarını yorumlayıp değerlendirmekte ölçümüz ne olmalıdır? Bu soruya verilecek cevap, bu konuda kafa yoran yazardan yazara göre değişiyor. Milletlerarası olaylar, Birinci Dünya Savaşına kadar, Avrupa içinde kuvvetler, dengesi, Avrupa dışında da sömürgecilik yarışması kavramlarıyla değerlendiriliyordu. İki dünya savaşı arasında, daha geniş çaplı bir kuvvetler dengesi çekişmesi ortaya çıkmış, İkinci Dünya Savaşından sonra da Doğu ile Batı arasındaki yarışma başlamıştır.

Türkiye N A T O'ya girdiği sırada bu yarışma bütün hızıyla devam ediyordu. Fakat son yıl içinde milletlerarası münasebetlerin gidişini değiştiren yeni bir durum var: Bugün Doğu ve Batı bloklarının liderliğini yapan büyük devletler hâlâ üstünlük yarışına devam ededursunlar, sömürgecilikten yeni kurtulan az gelişmiş ülkeler yer yüzündeki refah payları için tarihin hiç bir döneminde eşi görülmemiş bir çaba harcıyorlar. Bize kalırsa, bugün kü milletlerarası olayların büyük çoğunluğunu, gelişmiş devletlerin üstünlük yarışmasından çok, az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabaları açısından jargulayıp değerlendirmek gerekir.

Bir örnek vermek gerekirse, gene Küba çıkıyor karşımıza. Kübada, Amerikan sermayesinin oynadığı bir dikta türü silâh gücüyle kovup iş başına gelen bir lider, siyasi ve iktisadi bağimsizlik kavgası yapmaktadır. Bu lider başlangıçta Kübanın gelişmesini Amerika Birleşik Devletleri ile elele gerçekleştirmek istiyordu, fakat önce Eisenhower idaresinin sayısız yanlışları, sonra Kennedy'nin çıkarma fiyatı Küba idarecilerini sırasıyla yalnutuza ve —bu koca Amerikan kudreti karşısında yalnızlıkla tutunamayacağına anlayınca— Sovyetler Birliği ile iş birliğine itmiştir. Başka bir deyişle, Castro'nun Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği ile olan bağımlılığını tayin eden özellikleri bir tarafa bırakıp Küba sorununu yalnız büyük devletler arasında sürüp giden üstünlük yarışması çerçevesi içinde değerlendirecek, ister istemez, bir yandan gelişme çabası içindeki devletlere sevgi ve yakınlığımızı belirtirken, diğer yandan gemilerimize «Kübaya yük taşımayın» diye emir verip bu çabayı baltalamak çelişmesine düşeriz.

Türk basınında Küba meselesi tartışılırken, Amerikan etkisi altında olsa gerek, hep şu iki nokta ileri sürülüyor: Castro bir dikta türdür ve Kübadaki Sovyet askeri çalışmaları Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenliğine yöneltilen bir tehdittir. Bunların yanı sıra, Sovyet çalışma larına Monroe doktrinine aykırı olduğunu yazıların sayısı da az değil. Eğer olup bitenleri bir kalkınma çabası, siyasi ve iktisadi bağımsızlık mücadelesi olarak değerlendirirsek, madalyonun ikinci yüzü kendiliğinden ortaya çıkıyor: Bir kere, en aşırı

birleri olması daha makul görülür. Nite kim, Küba temsilcilerinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Birleşik Amerika Küba'yı istilayı düşünmediğini açıkça beyan etmesi halinde Küba'nın bütün savunma tedbirlerinden vazgeçeceği bilirdir, Amerikan temsilcisi tarafından cevaplandırılmamıştır. Buna karşılık Birleşik Amerika, Castro rejimi Küba'da hüküm sürdüğü sürece Küba ile hiçbir şekilde müzakereye yanaşmı

Amerikan yazarlarının bile kabul ettiği gibi, Monroe doktrini bugün artık modası geçmiş bir doktrindir. Başkan Monroe, 1823 yılında, Avrupalıların Amerika kıtasında sömürge sahibi olamayacakları ilkesini koyarken, aynı zamanda bu kıtayı yalnız Amerika Birleşik Devletlerinin siyasi ve iktisadi nüfuzu altına sokan bir tabikatin da temelini atıyordu. Sömürgeciliğin ta rihi karıştığı, her milletin kendi kaderini kendi çizdiği bir devirde artık böyle bir doktrinin sözü edilemez. Castro'nun diktatör olduğu iddiasına gelince, «Orta Yol» savunucusu Forum dergisi bile «yüzyıllar boyunca kendi kendisini idare nımetinden yoksun kalmış ve köhne devirlerin fikir ve his çemberi ile iç hürriyetini de kaybetmiş veya hiç elde edememiş milletlerin, geleneksel bağlardan kurtulabilmek için... Yukarıdan idare edilme leri- ni caiz sayarsa, Castro'ya kaçınılmaz bir görev yapan milli bir lider diye bakmak gerekir. Castro bu görevi yaparken asırlıklara kapılabılır, yanlış adımlar atabilir, fakat liderin etkili bir denetlemeğe tâbi tutulabilmesi için Kübanın bugünkü iktisadi ve sosyal yapısıyla demokratik düzene dönmesini istemek, günün gerçeklerini anlamamak demektir. Türkiye gibi sömürgecilikten kırk yıl önce kurtulan bir ülke bugün iktisadi ve sosyal yapıdaki bozukluklar yüzünden demokratik rejim konusunda ciddi düşüncelerle karşılaşırsa, Küba gibi bundan daha iki yıl öncesine kadar Monroe Doktrininin gücüne sığınan Amerikan sermayesinin çiftliği olan bir ülkede de demokratik rejimin süzünü etmek, gerçeklere arka çevirmekten başka bir şey değildir.

Kübadaki Sovyet çalışmalarının, Amerika Birleşik Devletlerinin güvenliğine yöneltilen bir tehdit olduğuna şüphe yoktur ama, diğer yandan, bu çalışmaların başlıca amacının Küba'nın güvenliğini sağlamak olduğu da iddia edilebilir.

Sahillerinden ancak 90 mil uzakta olan bir ülke üzerinde Sovyet askeri personeli ve Sovyet silâhları olduğunu bilmek, elbette Birleşik Devletleri rahatsız eder. Fakat Sovyetlerin bunları Amerika'ya karşı bir saldırı yapmak amacıyla kullanacakları iddiasına delil de getirmek lâzımdır. Nasıl Amerika Birleşik Devletleri Türkiye ve Yunanistan'daki üslerini kendi savunma sistemi için kullanıyorsa, buna karşı, Kübadaki Sovyet üslerini de Kübanın ve komünist blok savunma sisteminin bir parçası olduğu söylenebilir. Önemli olan, bu üslerin nasıl olup da kurulabildiğidir. Nasıl Yunanistan ve Türkiye İkinci Dünya Savaşı sonundaki Sovyet tehditleri yüzünden Amerika Birleşik Devletlerine üs vermek gereğini duymuşlarsa, Küba da Washington'un birbiri peşinden gelen hatıraları yüzünden kucağını Sovyetler birliğine açmıştır, bu noktayı unutmamak gerekir, bunu kendi güvenliğinin korumak için yapmıştır. Castro'nun Birleşik Amerika'nın Kübanın iç işleri ne müdahale edeceği yolundaki iddiaları başlangıçta gülünç geliyordu. Oysa Kennedy'nin talimatlı çıkarma denemesi, bu iddiaların temelsiz olmadığını açıkça ortaya koymuştur. Minareyi çalan kılıfını hazırlamak zorunda olduğuna göre, Birleşik Devletler de bugün yaptığı hareketlerin sonuçlarını hesaplamış olmalıdır.

Madalyonun ikinci yüzünün de böylece bilinmesinde fayda vardır.

yacağın bildirmiştir. Castro rejimi, Amerika'nın ne kadar hoşuna gitmeyen birşey olsa da, bu rejimi zor kullanarak değiştirmeye kalkmak, aynı çeşitten zorlamaların dünyanın başka bölgelerinde de yapılması için kötü bir örnek meydana getirir.

Ayrıca Küba konusunda, dünya kamuoyunun, bu arada özellikle tarafsızların tutumu mutlaka göze alınması gereken bir husus. Birleşmiş Milletler'de ka



labahit bir topluluk meydana getiren taraflar, Küba'ya karşı sempatisini gizlememekteler. Nitekim buhranın patlak vermesiyle birlikte ilk uzlaşma teahhütü bunlardan gelmiş ve 37 ülkeyi temsil eden oir grup, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant'a başvurarak, kendisinden Başka Kennedy ve Başbakan Kruşçef ile temasa geçmesini istemişlerdir. Genel Sekreter Thant, tarafların bu isteğini yerine getirerek Başkan Kennedy ile Başbakan Kruşçef'e çağrı bulunuşu, bunlardan iki üç hafta lık bir moratoryum ilan ederek bu arada anlaşmaya varmalarını istemiştir. Thant'a göre, bu iki üç haftalık moratoryum süresince Birleşik Amerika abükayı uygulamamalı, Sovyetler Birliği de Küba'ya silâh göndermemelidir. Thant'ın bu teklifi Başbakan Kruşçef tarafından olduğu gibi kabul edilmiş, Başkan Kennedy ise Birleşmiş Milletler'deki temsilcisi Adlai Stevenson'a bu konuyu kendisiyle görüşmek talimatını verdiğini Thant'a bildirmişle yetinmiştir. Öte yandan İngiliz filozofu Bertrand Russell'in, bir zirve toplantısı yapmaları için Başkan Kennedy ile Başbakan Kruşçef'e gönderdiği mektubu cevaplanıran Kruşçef böyle bir görüşmeye hazır olduğunu bildirmiş, fakat Kennedy mektubu atımsız cevaplandırmıştır. Bu ön Papa'nın barış için yaptığı çağırısı, çeşitli ülkelerde barış için yapılan görüşmelerle zenginleşmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ise, gerek Birleşik Amerika, gerek Küba, gerekse Sovyetler Birliği'ne ya pılan üç müraعات üzerine olağanüstü bir toplantı yapmıştır. Fakat her zamanlık gibî söz dâhilosundan, karşılıklı suçlamalardan sonra, Genel Sekreter Thant'ın tarafların istekleri çerçevesinde taraflarla temaslardan sonuç alınmaya kadar, görüşmeler süresiz geri bırakılmıştır. Nihayet haftanın sonunda, Sovyet Başbakanı Kruşçef, Birleşik Amerikamı ablukayı kaldırmasına rağmen Sovyet gemilerine abluka hat tına varamamaları talimatını vermiştir.

### Yabancı Üsler meselesi

Büyükte haftanın başında dünya yi uçurumun kenarına kadar sürüklenen buhran, görüşme hazırlıkları safhasında biraz sertleştiğini kaybetti. Fakat bu sefer de yabancı üsler meselesi ortaya çıktı. Başkan Kennedy, Amerikalı seçmenlerin üstün Amerika ülkelerinin, ni hayet dünya kamyonunun dikkatini Küba'daki üslerin yarattığı tehlikeye çekmeğe çalışırken, istemiyerek de olsa, Başbakan Kruşçef'e büyük bir koz vermiş oldu. Çünkü Sovyetlerin yıllardan beri üzerinde durdukları belli başlı temalardan biri de, Sovyetler Birliği'ni çevreleyen Amerikan üslerinin barış

için yarattığı tehlike, milletlerarası münaşebelerde meydana getirdiği gerginlikti. Başkan Kennedy, abluka kararını açıkbyan uzun konuşmasında Küba'da ki üslerden atılacak güdümlü mermilerin Batı Yarım küresinde erişebileceği noktaları dramatik bir şekilde anlatırken işle bu yabancı üsler meselesini us tahkika dile getirmiştir; öyle ki, Başbakan Kruşçef bu konuda bir avukat tut saydı, Başkan Kennedy'den uygununu bulamazdı.

Yabancı üsler meselesi böylelikle yeniden ve beklenmedik bir şekilde canlanınca, bu meseleye ister istemez mem leketimiz de karışmış bulunuyor. Küba ile Türkiye'nin durumları birbirine ne kadar aykırı olursa olsun, yabancı üsler meselesi genel olarak ortaya atıldığı va kit, memleketimizin de söz konusu olacağında şüphe yoktu.

Nitekim Kruşçef Cumartesi günü, Kübadaki füze üslerini kaldırmak için, Türkiye'nin de aynı şekilde hareket etmesi şartını ileri sürdü. Bu pazarlık il tifat görmedi. Ertesi gün, Kruşçef, kayıtsız şartsız, Kübadaki üslerin tasfiye kararını aldı. Bu beklenmedik karar, ger gün havayı yunmuştu. Kruşçef'in Küba dolayısıyla bir harbe sebebiyet vermeyi hiç değilse şimdilik istemediği ortaya çıktı. Fakat bu, yeni bir dünya buhranı başka yerde patlak vermeyecek demek değildir. Beklenmedik bir geriye dönüş yapan Kruşçef'in niyetlerini zaman gösterecek.

## FRANSA

### «Evet»ler kazandı Fakat...

Fransız seçmenlerinin çoğunluğu, 28 Ekim pazar günü, «Evet» deyin, yoksa gide rim» diyen 61 yaşındaki «Büyük Charles» a «evet» dedi. Ancak «evet» oylarının toplamı kayıtlı seçmen sayısının yüzde 50 sine varmıyor. «Zayıf veya şüpheli» bir çoğunluğun dahi görevini «derhal ve vazgeçilmez» şekilde sona erdireceğini açıklamış olan General'in, Colombey les deux Eglises'deki malikânesine dönmeye niyeti yok. Oysa 27,5 milyon kayıtlı seçmenin ancak 12,8 milyondan «evet» oyu aldı. Oran yüzde 47 civarında. Fakat yaşlı lider, oylamaya katılan seçmenlerinin yüzde 62 sinin güvenliğini yeterli buluyor.

Bundan önce yapılan üç referandumda kayıtlı seçmen sayısına göre «evet» oranı şöyle idi:

- 28 Eylül 1958 : % 66,41
- 8 Ocak 1961 : % 55,91
- 8 Nisan 1962 : % 64,77

28 Ekim referandumunda «evet»lerin kayıtlı seçmen sayısının % 50 sini dahi bulmaması De Gaulle'ün evvelce kullanmış olduğu bir silâhın geri tepmesi şeklinde yorumlanabilir. Gerçekten Fransa Devlet Başkanı, 1946 Anayasasının bir azınlık tarafından kabul edilmiş olduğunu söylerken, benzer bir muhakeme yürüt müştü.

Aslında, Jean — Jacques Sevan — Schreiber'in referandumdan bir kaç gün önce işaret ettiği gibi, «is tina tanımayan tarihi bir vâkıa var: İktidar tarafından organize edilen bir plebisit hiçbir yerde asla «efendi» sine ihanet etmemiştir. Aynı yazar diğer birçokları gibi, referandum yapılmadan önce «evet»lerin kazanacağını kesinlikle belirtmiş bulunuyordu. De Gaulle, özellikle bundan önceki referandumlar gözönüne alınırca, % 62 gibi «gönül ferahlatıcı» olmaktan çok uzak bir güvenoyu ile hiç olmazsa bir monarşi yönetimi kuramayacak.

### Nedenler

«Evet» oylarının De Gaulle'ü yerrinde bırakmaya müsait bir çoğunluk elde etmesinin nedenlerini kısaca belirtmekte fayda var.

Referandum kampanyasını özetlemek gerekirse, seçmen, De Gaulle'ün görevini terketme tehdidinden başka, IV ncı Cumhuriyete dönülme tehdidi ile de karşı karşıya bırakıldı. «Evet» taraftarları vatandaşları, IV ncı Cumhuriyetin istikrarlı düzeni ne dönme endişesine düşürmeye çalıştı. Bunda geniş ölçüde muvafak oldukları söylenebilir. Referandum kampanyasının son günlerinde en ilginç radyo tartışmalarından birini yapan Michel Debre ile Guy Mollet, bu konuya da değindiler. De Gaulle'ün eski Başbakanı göre, yıl minci yüzyıl Fransasının kuvvetli ve istikrarlı bir icra organına ihtiyacı vardı ve bunu ancak De Gaulle'ün tasarısı sağlayabilirdi. Sosyalist Parti (S. F. I. O.) genel sekreterine göre, memleket bir seften çok, De Gaulle'den sonra yaşayabilecek bir anayasa rejimi istiyordu. Yeni Cumhuriyet Birliği (U.N.R.) lideri, De Gaulle gittiği takdirde, yürütme organının her zamanki zaafına düşeceğinden emin görünüyordu. Sosyalist Parti lideri ise, buna karşılık, Sosyalist, Radikal, Hristiyan — Demokrat (M. R. P.) ve bağımsızlardan kurulu bir ortak cephe çıkarmayı düşünüyordu. IV ncı Cumhuriyetin mezarını kazın Cezayir meselesi çözülmüş bulduğuna göre, De Gaulle çekildikten sonra ortalağın keşmekeş içinde kalacağını düşünmek için fazla bir sebep

kalmıyordu. Fakat iktidarın bu yoldaki propagandası, meyvesini verdi. İkinci olarak sermaye piyasasının tutumunu belirtmek gerek. Bütün yük sermayenin partilere sözü şuy oldu: «Referandum için avucunuzu yalayın, seçimler için düşünürüz.»

Bertrand Motte, Pinay ve Reynaud gibi siyasi liderlerin büyük iş çevreleri ile yakın temasına rağmen, sermaye sözcüleri De Gaulle'ü rejimin kendilerine şimdiye kadar görmedikleri bir gelişme ve büyüme imkânı sağladığını gözönünde tutarak, «evet» çilerle birleşti. Hükümetin ve U.N.R. in muazzam mali imkânları karşısında, sermayenin desteğinden mahrum kalan siyasi partilerin «hayır» kampanyası etkisinden çok şey kaybetti. De Gaulle'ü rejim ve özellikle Ortak Pazarın büyük firmalara ve sanayicilere son derece elverişli bir gelişme ve kazanç ortamı hazırlaması, siyasi hatırları ve dostlukları bir kalemde silip geçmişti. Sadece Ortak Pazarın gelişmesinden yarar gören bazı firmalar ve büyük çiftçiler «hayır» cıların safında yer aldı.

Propaganda imkânları bakımından da «Evet» çiler üstün durumdaydı. «Evet» ve «Hayır» arasında bozulan gazetelere tereddüt etmenin fayda sağlamayacağını anlatmak keseleri ağzına kadar açan Yeni Cumhuriyet Birliği (U.N.R.) için zor olmadı.

Elysee'in «France — Referandum» başlıklı dört sayfalık broşürü de 10 milyon basılarak memleketin dörtbir köşesine dağıtıldı. «Hayır» cıların, seçmenleri, tanımadıkları, kim olduğunu bilmedikleri bir kimseye sınırsız yetkiler verilmesine karşı ikaz etmesi de, «Evet» çiler tarafından şu şekilde alaya alındı:

«Bir milletvekili seçmek için, yeter derecede zekiym. Bir Cumhurbaşkanı seçecek kadar zeki değilim. Demek ki, ben bir aptalım, o halde hayır demeliyim.»

Bu üç etkenler yanında, dış olayların da «Evet» oylarının artmasına son derecede etkide bulunduğu bir gerçek. Özellikle Küba buhranı, seçmenlere, «kuvvetli başkan» fikrinin daha cazip görünmesine yol açtı. Hükümet ve U.N.R. , Küba kozunu açıkça oynamakta sakınca görmedi. O kadar ki IV. Cumhuriyet Başbakanlarından Pierre Mendes — France, bazı resmi şahsiyetlerin «evet» denilmesi için Küba olaylarından faydalandığını işaret etmek gereğini duydu.

Fransızların vahim gerginlik karşısında polemiklerle bölünmesini önlemek isteyen Mendes — France, Cumhurbaşkanı De Gaulle'e referandumun geri bırakılması yolunda çağırısı da bulundu. Fakat bu çağrı, Elysee'de yankı bulmadı. Küba buhranı, referandumdan sonra patlak vermiş olsaydı, en azından «evet» oylarının % 60 ın altında olacağı muhakkaktı. Hatta Kruşçef'in Küba'daki üslerini sökmeyi ve tecavüz silâhlarını geri çekmeyi kabul ettiğini pazar günü Fransa saatiyle 14 te bildirmesinin, son saatlerde karşısız seçmenin, oyu nu doğrudan doğruya etkilemiş olması mümkün. Nitekim olayların seyri Başkan Kennedy'nin ve dolayısıyla başkanlık sisteminin zaferi olarak yorumlanabilirdi.

İkinci bir dış etken de, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin Fransa'ya nükleer enerji ile hareket eden «Nautilus» tipinde bir denizaltı vermek yolunda, aldığı prensip kararı oldu. De Gaulle'ün özellikle «Milli vürucu kuvvet» konusunda Pentagon'la münasebetlerinin son derece gergin olmasına rağmen, Amerikan Hükümetinin De Gaulle olan güvenliğini belirtmesi, seçmenlerin bir kısmı üzerinde etki meydana getirdi. De Gaulle'ün Fransa'nın bir «nükleer kuvvet» olduğunu Washington'a nihayet kabul ettirmesi şeklinde yorumlandığı takdirde, bu faktörün rolü anlaşılır.

Bütün bu sebeplerin üstünde, De Gaulle'ün prestij ve tarihi şahsiyetini ortaya koyduğu hatırdan çıkarmamalı. Fakat bu oyunun daha ne kadar süreceği sorusu da sorulmalıdır.



SERVETE GİDEN YOL..

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

TASARRUF SAHİPLERİNE AÇIKTIR

UĞUR K.



## TIYATRO

# Istanbul u yanacak mısın?..

Ali Dilber

**D**oğu kapısından İstanbul bula giriyorum, sabahın altısı. Fabrika bacaları üşüyor. İstanbul uyuyor. Ne mi var? Buğulu bir sabah güneşi gözlerimi kamaştırıyor... Daha dikkatle baktığımda akşam gibi esmer bir kız renk renk kumaşları okşuyor. Şimdi güneş kışan batmış, yeni açılacak bir tiyatronun arka odalarında bir sürü genç harıl harıl çalışıyor. Kumaşlar buruşuyor, bütünü alıyor, geriliyor insan elleri onlara bir anda yeni şekiller kazandırıyor, genç sevinçli insanlar bir cümbüş hazırlıyorlar: ÜBÜ BABANIN masalı onlara arasındaki ilk yabancılaşım kayboluyor, sevgiyle bir tiyatroya doğuşuna katılıyorum...

Senelerdir İstanbulun beklediği bir deneme başlıyor. Yıl larca uyutulan bir seyirci yığına bir akşamda üç beş gencin onlara getirmek istedikleri yeni bir oyunun sunabileceği mi? Bir sürü sal kafesinde çarpışan topluluğun dramatik yeni ve partizan dilsel deneyimi Atilla Tokatlıyla konuşmaya dalyo...

— Niçin, diyorum, bu kadar tiyatrodan sonra bir yenisi?.. — İstanbulda bir Şehir Tiyatrosu var diyor Atilla, halka biraz hizmet eden, onun eğitimi ve eğlencesini insan ölçülerinde tutan, oteki özel tiyatroya kadar evrensel tiyatroya deyimlerine göre «bulvar edik» yetinip para kazanma çabasından başka bir uğraşları olmadığı. Oysa biz de bu sürüye katılmak istemiyorduk. Asaf Çiy yelpese Şehir Tiyatrosunda «Bulvar» diye çalışma imkânlarına sahipti, bence filmcilikte özel tiyatroların yaptıklarından da bu kadarını yapıyor. Onun için Asaf, ben ve Abdullah Zi

ya Kozanoğlu böyle bir ortamda buluştuk. Yapmak istediği miz, halkçı, toplumu, BİLİNÇLENDİRİCİ bir tiyatroya kurabilmek.

— Öyleyse, diyorum, o tiyatrolara gidenler sizi yadırgamaz mı, yeni seyirci yığını kurmak gerekmez mi?

— Anlamadım ki, diyor, biz tiyatroya yapmak istiyoruz, güdümlü tiyatroya değil... Seyirciye hitap etmek, onu eğitmeye bilgilendirmeye çömert davranmak istiyoruz. Ötekilerle aramızdaki fark da bu olacak, onlar cimri biz cömert. Yoksa nutuk çekmek, dolaylı politika yapmak bize uzak amaçlar. Zaten Türkiye'nin günlük politika hayatı bulvar tiyatrolarından da aşağı bir seviyede değil mi?..

— Doğruluyorum, Şimdi anlamıyorum, o zaman oyun seçimindeki davranışınızı anlat biraz.

— ARENA Tiyatrosunun her tutumu insanları insan olarak değerlendiren bir tutum olacak diyor...

— Çok yuvarlak bir söz diye kesiyorum...

— Yani, diyor, ilk önce seyirci biraz zenginleşmeli, ağıla tıp güldürmek bizim için yeterli değil. Ona bir şeyler kazandıracağız, ikinci olarak oynanan oyunlar Tiyatro olmalı.

— Örneğin, diyorum.

— Fransada 1935 yıllarında «Politik Aksiyon Tiyatrosu» kuruldu, diyor, bir sürü oyunlar oynadılar, oysa bugün onlar arasında tekrar oynanabilecek ya bir, ya iki oyun var. Onlar söylevle tiyatroyu karıştırdılar. Biz Türkiye'nin somut gerçekleriyle devamlı bağ kurmaya uğraşırız, —gerek çevirilerde, gerek telif oyunlarda—, tiyatroya kural larını çiğnemeceğiz.



Ergun Köknar ve Ani Şahnazar «ÜBÜ» de

— Repertuvarlarına göz atıyorum, oyunlar Atilla'yı doğru buluyor: Aristophanes, Brecht, Ghelderode, Namık Kemal... Peki diyorum, bu hep böyle devamlı paralellikle mi yürüyecek?

Atilla'nın ümitle gözleri parlıyor:

— Yok, diyor, çevirileri azalırken bizim için oyun yazacak bir yazar topluluğuna kavuşmak istiyoruz. Biz her şeyden önce ne yaptığımızı bilen bir Tiyatro olarak kalmak istiyoruz, bizde yıldız yok ve olmasını istemiyorum, ancak o kısır çerçevenin dışında Türk Tiyatrosuna yararlı olabiliriz değil mi? Ama bu çok geniş bir konu onu daha kalabalık olarak ve daha uzun tartışmak isterim.

Herkes bir aksesuar alıp yukarı çıkıyor, neredeyse prova başlayacak, ÜBÜ'nün kılıcını kapıp ben de çıkıyorum. Gözleri me inanmadığım kadar güzel bir salon, en yeni tiyatroya anlayışla kurulu bir sahne. Perde yok, süs yok. Her şey sade bir uygunluk içinde. Gençlere bu fırsatı hazırlayan Abdullah Ziya Beyin karanlıktaki silüetine hürmetle bakıyorum.

Biraz eğleneceğiz diye bir koltuğa gömülüyorum ama ne rededeceğim!.. Asaf saatlerce matematik problemi çözer gibi ışıklarla oynuyor. Her çabası kusur suz olabilmek için. «Bir daha, inanıyorum ki bu tiyatroya aldatmaca, yutturmaca yok. Herkes çalışmasıyla değer kazanıyor. Babalar, hocalar yok. Asaf'ın boş bir anımı yakalıyorum:

— ÜBÜ'yü sen çevirdin sen yönetiyorsun, anlat macerasını diyorum.

— Fransa'da Vilar, ÜBÜ'yü sahneye koyarken ben de onun yanında çıraklık ediyordum, onun için yabancı değil diyor. Senelerdir ÜBÜ'yü yaşıyorum. Bu her şeyi eleştiren ve yeren bir hicivci. ÜBÜ'nün elinden hiç bir şey kurtulamıyor; onun için herkes kendi payına kadar olamıyor ve başkasının sırasını bekliyor. Sonra en güzel tarafı oyunun bütününden bir netice çıkmıyor. Klâsik komiklerdeki gibi bir güdüm yok, her şey kendi başına bir dünya ve bir ötekiyle pek bağlantısı yok. Jarry bir sürü ÜBÜ yazmış biz onlardan Vilar'ın yaptığı antolojiyi oynuyoruz. Vilar'ın yorumunu Türk seyircisi için anlaşılır bir şekilde bile sokmaya lüzum yok, o en evrenselini yapmış.

— Peki diyorum, sana göre Türk seyircisi yabancılaşma duymayacak bu oyunda?

— Hayır diyor, ÜBÜ'nün eleştirisinde söz önemli ve bu sözler çeşitli açılardan söylendiği için oyunu neşeli ve insanı yapıyor. Türk seyircisi isterse bu sözleri kendi yaşantısında değerlendirebilir. Zaten olaylar dünyanın her yerinde olmuş ve olabilir şeyler, onlarla devamlı bir ilişki var. Herkes oyunun her kelimesine sahip çıkabilir. Oyun bu yüzden yabancı gelmeyecek.

— Oyunu nasıl özetlersin diyorum.

— Oyunda iki ÜBÜ var diyor. türküler söyleniyor, hiç kafa yorulmuyor. Ve işler tiki

rında gidiyor ÜBÜ kral oluyor. İkinci kısımda oyun bambaşka bir yöne sapıyor. Burada ÜBÜ'nün birinci kısmın aksine sembolist bir tutumu var. ÜBÜ her şeyin tersini yapmayı hürriyet sanan bir takım insanların arasına, önüne çıkana esir olmayı ilke ediniyor.

Ve herkes baş kaldırırken o azından önemiyor forse olmak istiyor, esirliğe koşuyor. ÜBÜ bütün bu yeni ve şaşırtıcı yönleriyle Tiyatroda öne ve unutulmaz bir tip yaratıyor. Bir de ÜBÜ'nün dili var. Kaba küfür lü, koca miğdesinin ölüsünde. Seyirciler görececekler, ÜBÜ başka türlü konuşamaz. güvenme sinler!

ÜBÜ'yü oynayan Ergun Köknar'a dönüyorum:

— Öyle mi Ergun? diyorum.

— Öyle diyor, ÜBÜ bizim Karagöz gibi ama gene de ondan çok değişik, hiç bilmediği miz bir tip. Bizim komiklerle en ufak bir bağlantı kurulamaz.

Gene ışıklar yanıp sönlüyor, atlar sahneye giriyor, ÜBÜ iktisat kitabıyla Rus Çarına saldırıyor, tabii yeniliyor. Boş salon dan hayali kahkahalar yükseliyor. Sabırsızlıkla bekliyorum; İstanbul bu güzel salonda uyanacak mı? Bulvarcıların uyus turduğu tiyatroye severler tiyatroya tadına alışabilecekler mi? Arena Tiyatrosundakiler de benim kadar sabırsız, ama inançlı.

## « BIRAZ GELİR MİSİNİZ ? »

İstanbul Belediyesi, Şehir Tiyatroları, Fatih bilmünde, Aziz Nesin'in bu adı taşıyan piyesi oynandı. İlk oynanışın ardından, oyunda en önemli rolü alan artist Rauf Uluoku'nun hastalandığı ve herli sürülerek, piyes afişten indirildi. Piyes sahneye koyan Tunç Yalman, durum kendisine « n e e d e n b i l d i r m i ş o l s a y d i , b u r o l ü d e r i n e a l a c a ğ ı n ı a ç ı k l a d ı . M u h a s ı n E r t u ğ r u l i s e ; T u n ç ' u n r o l ü n a l t ı n d a n k a l k a m ı y a c a ğ ı n ı , a s ı l r o l s a h ı b ı t ı l e ğ i r t ı l e ğ i m e z , p i y e s i n y e n i d e n o y n a n a c a ğ ı n ı b e l l i r t t i .

Dublörün piyes hazırlanmış ne kadar sakat bir iş olduğuna değinerek, oyunun anlatımına geçelim:

«Biraz Gelir misiniz?» de, Aziz Nesin, sanatçının dramını ele almış. Supi yapımcısı Mateh Usta'nın kişiliğinde, sanatçının dolmak bilmiyen çilesini, derinleme sine dile getirmiş.

Gerek oyunda rol alanların adları; gerek piyes kahramanının sesini herkesin duyabilmesi için, yeni bir perde takımıya çalıştırdığı, figüranı (Supi) adlı çalgıcı, in sanı ilk bakışta biraz yadırgatıyor. Ama, konu özüldükçe, bu yadırgama da geçiyor.

Aziz Nesin, sanatçının etkisi altında bulunduğu, yaratıcı gücünün, doğal bir olay olan (öldm)

e bile kafa tuttuğunu; bu gücü yitirir yitirmez, acel çağırma boyun eğdiğini veriyor. Aziz Nesin, Mateh Usta'nın kişiliğinde, bir bakıma kendi dramını işle miş. Katıksız sanatçının, halka yararlı olabilmek için, hiçbir kişilik çıkarı düşünmeden, canını dâime takarak, geceyi gündüze katarak dayanılmaz çalışmaları ni yapıyor.

Yiyecek ekmeği, içecek çayı bu lunmadığı halde, parayı nasıl kâğıt parçası, prensibine karşı kendisine verilmek istenen bank notları, verilerin yüzüne nasıl çaldığını bir değil, birkaç kez görüp, içe sindirmek gerek «Biraz Gelir misiniz?» çok çetin bir konuyu, alışılmamış bir açıdan ele aldığı için, oyunda rol alanların hepsinden, büyük sanatçılara itiyor. Oysa oyun, zayıfca bir kadroyla hazırlanmış. Yine de, konu nun gücü, durumu kurtarıyor.

Yeni piyeslerimizde, bugüne dek hiç alışık olmadığımız bir açıdan, Türk tiyatrosuna giran Aziz Nesin'den, bu alanda çok başarılı oyunlar beklenebilir. Geleneksel tiyatroya anlayışın dar ve alışılmış kahraman tasvir eden büyük piyes ustaları yanında yer alacağı benzerim Aziz Nesin'in «Biraz Gelir misiniz?» adlı piyesini, yeniden oynanmaya başlarsa, mutlaka görür...

UZUR K.

Ziraat Bankasında tasarrufunuz varsa Talih kuponu size de ulaşabilir

**T.C. ZİRAAT BANKASI**



Cumhuriyetin 39. yıldönümü dolayısıyla daha önceki yıldönümlerinde söylenen ve yazılanları inceledik. Cumhuriyetin 10. yılında ne ümitler, ne ler yazılıyordu? İşte bazı örnekler:

# Geriye bir bakış

**G**eçen on sene, gelecek devirler için, bir başlangıçtan başka bir şey değildir.

## ATATÜRK

**T**ürk vatanında inkılabın selâmeti, ve cihanda istiklalleri takyit olunmuş bütün mazduna milletlerin istiklâl örneği ve timsali olan inkılabımızın zaferi, ancak, memleketimizde «Türkiye Cumhuriyeti» şeklinde tecellisini bulan halk hâkimiyeti nizamının devam ve bekasına bağlıdır.

**Çünkü:**

«Bizim cihan nazarında en büyük kuvvet ve kudretimiz, bu yeni şekil ve mahiyetimizdir (!) yani milliyetçi inkılapçı, halkçı, lâik ve devletçi cumhuriyetimizdir!»

(1) Gazinin büyük mükundan sayfa 506

## KADRO

**T**ürkiye Cumhuriyeti Türk inkılabının öz ve tabii bir mahsulüdür.

Eğer Türk milleti iradesini «Türkiye Cumhuriyeti» şeklinde bir halk hâkimiyeti nizamında tamamlamış olsaydı, 1919 günlerinde Samsun ve Ege kıyılarında oostavio milletin tasvip ve itibakile sablanan milli ayaklanışın bütün meyvaları, ya bir saray entrikası, ya bir emperyalist kombinasyon, yahut ta bir Çin anarşisi için de örselenir, heba olur, giderdi.

Türk milletinin cumhuriyet nizamını yalnız, bilinen bir hükümet şeklinin Türk bünyesine maklûmunu de mek değildir. Türk milletinin bir halk cumhuriyeti ni zâmı içinde teşkilâtında Sarkta bir bütün Ortadoğu Cemiyetinin, garpta bir bütün ondokuzuncu asır müs temlekeçliğinin ve akda gelebilen bütün anarşik ihtiras larını Türk vatanının harim ismetinde külliyen ve e bediyyen defnolmuş vardır.

Daha milli zaferin ertesini gündüde bile kanun için de, ya bir halife bendeliği, ya bir kozmopolit usaklık yahut ta bir tavafî mülük dağılıklığı rühu kumaldıyorlar, ancak, 1923 teşrinievvelinin otuzuncu gecesi atılan topların seslerinin duyduktan sonradır ki, Türk vatanında artık ne asalete, ne usaklığa, ne de milli parçalılığa yer kalmadığını anhyabildiler.

Herbiri bir milletin yeniden doğuşu için kâfi gelen bu içtimai fîruhat bizim inkılapçı neslimizi devrirmiş yor. Her fetiholunan merhalede biz, yeni yeni fütûhatın rüyasını görüyor ve aşkını duyuyoruz ve neslimizin bu daima yenise, daima mükemmelle doğru olan savleti, mill letimiz tarifi sanına ve haysiyetine tamammile yakışan bir manzaradır.

Fıvratı ner zaman ve her milletin içinde duranlar, dar çerçeveler içinde bağlananlar olabilir. Fakat milletin umumî hamlesi içinde bunlar her zaman sürüklenecek her zaman umumî âhenge katılacaklardır.

Biz bindiğimiz genç gemiyi engin denizlere doğru çalım. Çünkü milli istiklâl, milli levlet, tek ve istikrarlı devlet merhalelerinden sonra da bu geminin uğruvac yerler ve varacağı ülkeler vardır.

1. Her adımı baştan başa bir ayrı emekle işlenmiş sulak, serin ve verimli bir vatan toprağı.

2. Bu vatan toprağı üstünde her çağı bir gençlik nes esi içinde geçen sen, tok, givimli, sıhhatli ve kum gibi bir Türk kalabalığı.

3. Her parçası aynı plâna işlenen, her parçası aynı âhenk içinde milletin umumî ve hâkim menfaati için önümüzdedir.

Tabiatın hasin tahakkümünden, sefaetten, sınıf ve zümre kavgalarından, emperyalist teaddiden, hüflâsa hem iç, hem dış bütün geriliklerden kurtulmuş ilkö Tür kıyeye doğru dümenlere sarılalım! Yelkenleri şişirelim! Engin denizler ortasında engin dağalar bu geminin dümenine yapışmış genç inkılap neslinin şarkılarıyla in lesin:

çalışan illetsiz, tezatsız bir Türk milleti ülküsü henüz — Daha iyiy.

Daha mükemmelle doğru!

İleri!

Daha İleri,

ve

Daima İleri!

**Şevket Süreyya AYDEMİR**

**O**nuncu yıldönümünü kutladığımız cumhuriyet rejimi, Türkiyenin yalnız siyasetçe değil, iktisat ça da kayıtsız ve şartsız müstakil olması uğrun da yapılan Milli Kurtuluş Savaşının bir neticesi dir.

Bu itibarla Türkiyede Cumhuriyet rejiminin teessüflü hiçbir vakit meselâ İspanyada ve Yunanistanda cumhuri yetin ilânile mânâ ve mahiyet bakımından bir tutulamaz.

Cumhuriyetin ilâm, bu memleketlerde sadece bir hükümet şeklinin değişmesini fâde eder Biz de ise bir bünye inkılabının remzidir.

Biz, milli kurtuluş hareketimizde muzaffer olduktan sonra Hilâfet ve Saltanat rejimini muhafaza edemedik. Etsedik, bu büyük hareketin içtimai mahiyetini feda etmiş olurduk.

Askerî zafer, Türk inkılabının bir anahtarı olmuş tur. Bünye değiştirmek isteyen Türk milleti, dış düşman lara, yani emperyalizme karşı ihlâlihi askerî zaferle neticelendirdi; iç düşmana, yani Hilâfet ve Saltanat sis temine karşı da Cumhuriyetin ilânile... Ve Türk milleti, millet olarak müstakil olmamı hem dışarıya hem içeri ye doğru temelini bu suretle attı.

İktisatta İstiklâl Savaşı, cephelede biten Milli Kur tuluş Savaşının sulh içinde hem içeriye, hem dışarıya karşı devamından başka bir şey değildir.

İktisatta istiklâl mefhumlarıdır ki, inkılabımız milli ve beynelmül mahiyette eşsiz bir hareketin rehberliğini üzerine almış bulunuyor.

Çünkü Türkiye, emperyalist ve müstemleke memle keller tezadının tasfiyesini hedef tutan Milli Kurtuluş Hareketlerinin ilk canlı mülmesilidir.

Bütün bize benzer milletlerin, çasmaz bir tariht za ruretle, gidecekleri yolun üstünde ilk yürümeye başlayan millet biziz.

Bu yol sonuna kadar gidilecektir. Ve arkamızdan ge lecekler, yalnız bizim izimizi takip edeceklerdir.

İnkılabımızın milli ve beynelmül mânâ ve şümülü nü anhyalım, onunla öğünelim. Fakat aynı zamanda bu büyük harekete layık şuurlu ve feragath inkılapçılar ol masını da bilelim.

Onuncu yıldönümünün bir mânâsı da budur.

İktisatta istiklâl ülkümüzün gerçekleştirilmesini temin edecek Devletçilik prensibini müdafaa mecburiyetinde kalmak bugünün heyecanını duyanlar için acı geliyor. Fakat heyecanımız, şuurumuzu susturamaz. Devletçilik prensibi üzerinde çok kerre imansızlığa kadar varan fi kır tegettütü, böyle yaşayan bir vâkadır ki, onun üzerinde durmak ve onun tasfiyesi için çalışmak bir inkılap bor cudur.

Cumhuriyetin ikinci on yılı Devletçilik prensibinin hâkimiyeti altında geçecektir.

Bu prensip etrafında hakiki inkılapçılarla, sözde in kılapçıların safları ayrılacak ve o vakit heyecanlı bir iktisat seferberliğinin bayrağı altında bütün millet yeni yeni Dumlupınarların zaferini tadeacaktır.

## Vedat Nedim TÖR

**G**eçenlerde Beyoğlundan geçerken yanımda mark sist bir genç vardı:

«Anlamıyorum, dedi. Sen, geniş bir tefekkürün içinde milliyetçilik gibi dar bir teze nasıl yer buluyorsun!»

Bu satırları, bundan yirmi, yirmibeş gün evvel çık mış gündelik bir İstanbul gazetesinde, bir fıkranın ba şında okudum. 1933 yılının Türkiyesinde «Marksist bir genç» ne demektir? Neyi ifâde eder? Eski ve oldukça âmyâne bir tâbire göre «İraptâ mahalli» ne ola? Bunu, halledilemez bir mundele gibi kendi kendime sorarken bir zamanlar, kendimin de edebiyatta «Sembolist» oldu ğumu hatırladım. Benden evvel dekadandlar vardı. Daha onlardan evvel romantikler varmış. Nitekim daha eski den de şu veya bu Acem ve Arap sair ve hâkimlerinin çı ğına, şu veya bu yabancı tarikatlere sapanmış şîr ve fikir adamlarımız mevcuttu. Zannedirim, Dördüncü Ah met devrinde İstanbulla gelmiş bir Arap «ulemasının». İs tanbul «ulemaları» tarafından o büyük bir heyecan ve tantana ile karşılandığını Cevdet Paşa tarihinde okumuş sunuzdur. Cevdet Paşa tarihinde bu hâdise, — yani bir Arap âliminin Türk âlimleri üzerindeki bu şihirbaz te siri — alaylı bir fıkraya mevzu teşkil etmiştir. Çünkü Cevdet Paşa Türk fikir âleminde Sark testirlerinin hitama erip garip tesirlerinin başladığı bir noktadadır. O vakit ten beri bizde, bu Arap âliminin yerini bir sürü F âlimleri aldı. Şarkın eski dini tarikatleri yerlerini garbın bir sürü siyasi mesleklerine bıraktı. Lâkin bunlar önün de yerlere kadar işilip soodeve dâşışlerimizle, bu mes leklerle körü körüne sapışlarımızla eğlenebilecek tarihcile

rimiz henüz yetişmedi. Bir Türk genç, işte böyle, gü lünce olmaksızın marksizliğini ilân edebiliyor; kelli fel li bir muhterem profesörümüz Fransız ihlâli an'aneleri ne sâdik bir liberal olduğunu söylemekten çekinmiyor; bir başkası «Paşistim!» diyebiliyor; belki de son günler de aramızda bir takım Hilerciler türemiştir.

Abdülhamit devrinde Jön Türkler etmiş kimseler ta nırın ki, kendi memleketlerinin herhangi bir noktasında yüksek sesle fikir münakaşasına girişmekten korktukla rı halde Avrupaya kaçıştan sonra, Paris sokaklarında Fransanın şu veya bu siyasi fırkaları namına halk nüma yişlerine katılmaktan ve icabında barikatlarda dövüşmek ten çekinmezlerdi.

Bunun için 1933 de bir Türk çocuğunun İstanbulun ecnebi işgalinden kurtuluşunun mânâsını anlamayışına (Çünkü milliyetçilik tezdin dar bulan Marksist gençin hi kâyesi o makalede, İstanbul şehrinin kurtuluşunun yıl döşümünü münâsebetile geçiyor.) pek o kadar saymamak lâzım gelir. Lâkin şaşılacak şudur ki, böyle bir çocuk meselâ Odesa'nın Kızılar eline geçişim pekâlâ hatırlar, anlar ve yabancı fikir sistemlerine, bu sis'emlerin ideolo jisine, erkân ve adâbına tabiiyeti o kadar sâkâdır ki de ğilse İstanbulun işgalinden kurtuluşu ile Odesanın Kızıl lar eline geçişindeki netice analojisini sezmek hassasına bile mâlik değildir. Bu, kayıtsız şartsız fikir köleliği on dan hâdiseler hakkında kendi kendine kıyaslar yapmak, kendi kendine düşünüp bulmak kudretini kaldırmıştır.

Ve bu esir kafa Türk milliyetçisini dar bir teze tıkl mış gibi görüyor. Kendisinin ihtilâl mah nâsıl sıkı bir kalıp içinde ezilmiş kalmış olduğunu farkına varmıyor.

Onsekizinci Asır ansiklopedistlerinin hayran tilmiz leri ve liberal Fransız burjuvazisinin barasız tellâlları bir çok (Hürriyetperver) kimseler de vardır ki, tıpkı bu kömünist genç gibi biz, Kemalist Türk milliyetçilerini, bir dar yere hapsetmiş görürler... Bununın kafası bir müstemleke toprağı gibi, bunların kafası tıpkı isgal es nasındaki İstanbul gibi yabancı çizmelerin topukları at tında ezile ezile hamur hâline girmiş ve her tarafları türlü türlü yabancı âlâmetlerle şürlül donanmıştır.

Garp demokrasilerinin bu avare hayranları değil mi dir ki, bizim çocukluğumuzda «dışardan bize (hürriyet) getirecek olan (Düveli muazama) gemilerini bütün Ak deniz ufuklarında gözdeleyip dururlardı? Kendi hüküm darlarının zulmünden kurtulmak için fiade bir ecnebi sefarethânelerinde kendilerine bir sığınç aramağa giden devlet adamları, ceplerinde hümâye kağıtları ile doluşan entellektüeller hep bu çeşit liberallerin içinden çıktı idi.

O zamanlar Avrupaya kaçmak, bize en yüksek bir cesa ret ve kahramanlık hâdisesi gibi görünürdü. Ömürlerin de bir defa Avrupaya kaçmamış olan fikir adamlarımız ne sözlüne, ne özüne itibar edilirdi. Zira, istiklâlini kay betmiş ve herseyini Avrupalıların hüküm ve nüfuzuna terketmiş olan bir memlekette herseyi Avrupadan bekle mek, onun iradesi bir âddisenin vuku bulabi leceğine ihtimâl vermemek, hatta hürriyeti, adaleti bile bu milli istiklâl gasplarının yerinde aramağa gitmek Türk hürriyetperverliğinin bir an'anesi hâline girmişti.

Onun içindir ki, işte onun içindir ki, bir Türk kuman danı, bir Türk inkılapçısı ilk defa olarak 1919 senesinde, bir hak ve adalet prensibini müdafaa için Avrupaya başvuracağı yerde, bir Türk vapuruna binip Anadoluya geçtiği vakit herkesin parmağı ağzında kalmıştı. Bu Türk inkılapçısı, yalnız, Avrupaya gideceği yerde Anadoluya geçmekle kalmıyor, ilk defa olarak, Avrupadan, Av lının hüküm ve nüfuzundan sıyrılıp kendi milletinin ku cağına sığınmıyordu.

Mustafa Kemal inkılabın tanzimat hareketinin bir devamı gibi götenler bu hareketin öbürüne ne kadar zit olduğunu hiç de ğilse bu noktada hissetmemelidirler. Baş şıkya geldikçe ecnebi sefarethânesine sığınan tanzimatçı devlet adamı ile, Anadolu köylüsünün kucacağı atılan milli devlet adamı arasında keskin bir antagonizmden başka ne bulunabilir? Bunlardan biri şahsi hürriyetini, ferdi selâmetini arıyan, öbürü milli istiklâli ve millet i çinde hürriyetini isteyen adamdır.

Bu büyük ve ilk defa milli inkılapçısının çıkt ırında yürüyenler pek iyi bilip hissetmişlerdir ki, onun başlıca mahreki ve yegâne âzimet noktası. (Millî gurur) olmuştur. İstiklâl Muharebesi bu milli gururun fevranıdır. Onu takip eden bütün inkılap hareketleri bu milli gururun tekemmülleridir. Mustafa Kemal, ilk askerî far kaya kumanda ettiği günden bütün bir millete baş oldu ğu şu güne kadar tek bir hamlenin baş döndürücü atla yışlarını gösterir: Yabancı tesirlerden kurtulmak! O, Bizanskârî saltanat sarayını ve Arap — Acem kültürünün ocağı medreseyi bunun için yıkmıştır. O Rumluğun ber güzarı fesi başımızdan bunun için çıkmıştır. Bugünkü dil ve tarih hareketi bu hamlenin vanî İstiklâl Harbinin ruhlarına ve kafalara fütikâli demektir. Asıl hürriyet ve lunda Cidal budur.

**Y. Kadri KARAOSMANOĞLU**